

ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΊΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΩΝ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

ΘΕΜΑ

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΑΠΟ ΤΟ 1970 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

Εισηγητής

ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ

Σπουδαστές

ΤΖΑΝΑΤΟΣ ΗΛΙΑΣ

ΤΣΙΧΛΑΣ ΝΙΚΗΤΑΣ

ΠΑΤΡΑ 2006

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ	7035
----------------------	------

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	6
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7
 <u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ</u>	
1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	9
1.2 ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΙ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ	9
1.2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	9
1.2.2 ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΩΝ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΩΝ	9
1.3 ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑ ¹²	
1.3.1 ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ	12
1.3.2 ΑΝΕΡΓΙΑ	13
1.4 ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ	14
1.4.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ	14
1.4.2 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ	15
1.5 ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝ	16
1.5.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	16
1.5.2 ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΟΥ ΑΕΠ	17
1.5.3 Ο ΑΠΟΠΛΗΘΩΡΙΣΤΗΣ ΤΟΥ ΑΕΠ ΚΑΙ ΤΟ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟ ΕΘΝΙΚΟ ΠΡΟΪΟΝ	18
1.6 ΤΟΜΕΙΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	20
1.6.1 ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΤΟΜΕΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	20

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1970 – 1981.

2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	22
--------------	----

2.2 ΤΟ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝ	22
2.3 Η ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΔΑΠΑΝΗ	25
2.4 ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ – ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑ	27
2.5 Η ΑΓΟΡΑ ΧΡΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΤΙΜΩΝ	29
2.6 ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	31
2.6.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	31
2.6.2 ΟΙ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ Η ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥΣ	32
2.7 ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	34
2.7.1 Η ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΜΕΤΑΠΟΙΗΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ	34
2.7.2 ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΗ ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΟΥ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ	35
2.8 ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΝΑΥΤΙΛΙΑ	38
2.8.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	38
2.8.2 ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	38
2.9 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	40
2.9.1 ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ – ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ	40
2.10 ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	41

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΕΟΚ.

3.1 ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΑΔΙΑ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΤΗΣ Ε.Ε ΑΠΟ ΤΗΝ ΥΠΟΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΑΡΧΙΚΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ.	45
3.2 Η ΚΟΙΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ	47
3.3 Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	50
3.4 ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΟ ΓΕΩΡΓΙΚΟ ΤΟΜΕΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ	53
3.5 ΘΕΣΜΙΚΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΣΑΝ ΤΟ ΓΕΩΡΓΙΚΟ ΤΟΜΕΑ ΩΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΤΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ	54
3.6 ΤΟ ΥΨΟΣ ΚΑΙ Η ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ	56

3.7 ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	58
3.8 Ο ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΚΑΙ Η Ε.Ο.Κ	58

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο IV Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1982 – 1993.

4.1 ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝ.	61
4.2 ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΔΑΠΑΝΗ	62
4.3 ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ, ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑ	64
4.4 Η ΑΓΟΡΑ ΧΡΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ	65
4.5 Ο ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	68
4.5.1 ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΑ ΑΓΡΟΤΙΚΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΑ	74
4.5.2 ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΤΩΝ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	75
4.6 Ο ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	76
4.6.1 ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	76
4.7 ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΝΑΥΤΙΛΙΑ	79
4.7.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	79
4.7.2 ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	80
4.8 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	82
4.8.1 Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	82
4.8.2 ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	83

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1994 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ.

5.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	86
5.2 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1990-1999	86
5.3 Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ: ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ	89
5.4 ΕΝΙΑΙΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	92

5.5 ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	93
5.6 ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΥΓΚΛΙΣΗΣ	94
5.7 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΗΣ ΙΣΟΤΙΜΙΑΣ	96
5.8 Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΣΤΗ ΖΩΝΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩ.	98
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	106
<u>ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ</u>	108

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Οι στόχοι της παρούσας εργασίας συνίστανται στην παρουσίαση και την εξέταση πληροφοριακού υλικού σχετικού με τη γενική εικόνα της ελληνικής οικονομίας από το 1970 μέχρι σήμερα.

Έτσι, τα προβλήματα της Ελλάδας καθώς και οι στόχοι που αυτή επεδίωξε να πετύχει με την ένταξή της στην Ε.Ε. παρουσιάζονται με σαφήνεια μέσω της παράθεσης πηγών και στατιστικών πινάκων. Οι τελευταίοι, βέβαια, θεωρήθηκαν απαραίτητοι σ' αυτή την εργασία για την καλύτερη κατανόηση του θέματος, αφού παρέχουν τη δυνατότητα συσχετισμών και περαιτέρω αναλύσεων.

Μολονότι όμως, ως αρχική επιδίωξή μας είχε τεθεί ο ολόπλευρος φωτισμός όλων των πτυχών της ελληνικής οικονομίας, στην πορεία συγκέντρωσης του υλικού και της συγγραφής της παρούσας μελέτης βρεθήκαμε αντιμέτωποι με σοβαρές δυσχέρειες που εμπόδισαν την πλήρη πραγμάτωση του στόχου μας. Καταρχάς, η περίοδος 1993 – 2005 καλύπτεται από περιορισμένο αριθμό εκδόσεων σχετικών με το θέμα μας. Αυτή η λιγοστή βιβλιογραφία κατέστησε δυσχερή την ενασχόληση μας με την πορεία της ελληνικής οικονομίας κατά το παραπάνω διάστημα με αποτέλεσμα την ελλιπή παρουσίαση και ανάλυση των αντίστοιχων οικονομικών μεγεθών. Έπειτα, ο περιορισμένος χρόνος που είχαμε στη διάθεσή μας ήταν ένα επιπλέον εμπόδιο για την αρτιότερη παρουσίαση της πορείας και των προβλημάτων της οικονομίας μας. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με την έκταση και τη σοβαρότητα του θέματος που είχαμε να διαπραγματευτούμε, επέφερε επιπλέον δυσκολίες στην συγγραφή.

Οι παραπάνω δυσχέρειες ασφαλώς δικαιολογούν μερικές γενικότητες ή παραλείψεις στην παρουσίαση του εν λόγω θέματος. Έτσι, δεν αναλύεται η κατάσταση του εξωτερικού και δημόσιου τομέα της οικονομίας καθ' όλη τη διάρκεια από το 1970 έως σήμερα, ενώ απουσιάζει η παρουσίαση των τομέων παραγωγής από το 1993 και έπειτα λόγω έλλειψης ικανοποιητικού αριθμού στοιχείων.

Παρόλα αυτά, επιδιώξαμε να καλύψουμε όσον το δυνατόν περισσότερο το συγκεκριμένο θέμα αναλύοντας τα ήδη υπάρχοντα δεδομένα και εξετάζοντας αρκετές πτυχές της ελληνικής οικονομίας. Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν, η συνολική δαπάνη, το εργατικό δυναμικό, η αγορά χρήματος και το επίπεδο τιμών καθώς και η κατάσταση των τομέων παραγωγής ως το 1993 παρουσιάζονται και αναλύονται στις σελίδες της παρούσης εργασίας με ευκρίνεια και σοβαρότητα.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η συγκεκριμένη εργασία απαρτίζεται από πέντε κεφάλαια στα οποία προσπαθήσαμε να αναπτύξουμε όσο το δυνατόν πιο διεξοδικά την πορεία της ελληνικής οικονομίας από το 1970 και έπειτα.

Έτσι στο πρώτο κεφάλαιο που έχει τον τίτλο “Βασικές Έννοιες” θεωρήσαμε σκόπιμο να δώσουμε με συντομία το νόημα ορισμένων οικονομικών μεγεθών, όπως της ανεργίας, του πληθωρισμού και άλλων, επειδή η διευκρίνιση τους θα φανεί χρήσιμη στην περαιτέρω ανάλυση του θέματος.

Το δεύτερο κεφάλαιο φέρει τον τίτλο “ η εξέλιξη των βασικών οικονομικών μεγεθών της Ελλάδας κατά την περίοδο 1970 – 1981”. Στο τμήμα αυτό αναλύονται τα βασικά οικονομικά μεγέθη της χώρας μας κατά την συγκεκριμένη χρονική περίοδο ενώ εξετάζεται και η κατάσταση των τομέων παραγωγής της Ελλάδας.

Στο τρίτο μέρος που τιτλοφορείται “ Ελλάδα και Ε.Ο.Κ.”, ασχοληθήκαμε περιληπτικά με την πορεία της ίδρυσης της Ε.Ο.Κ. καθώς και με το αν και κατά πόσο επηρέασε την ελληνική οικονομία η ένταξη της χώρας μας σ’ αυτήν. Θεωρήσαμε απαραίτητο να εστιάσουμε κατά κύριο λόγο τη μελέτη μας στις τυχόν επιπτώσεις της ένταξης στον γεωργικό τομέα λόγω σημαντικότητας του τομέα αυτού για την οικονομία μας.

Η ένταξη της χώρας μας στην ΕΟΚ το 1982 σηματοδότησε μια νέα εποχή δεδομένων και οδήγησε σε αναπροσαρμογή της μέχρι πρότινος οικονομικής πολιτικής της. Έτσι το τέταρτο κεφάλαιο πραγματεύεται τα βασικά οικονομικά μεγέθη της Ελλάδας καθώς και την κατάσταση των τομέων παραγωγής της χώρας μας κατά το διάστημα 1982 – 1993 και γι’ αυτό το λόγο τιτλοφορείται “ Η εξέλιξη των βασικών οικονομικών μεγεθών της Ελλάδας την περίοδο 1982 – 1993”.

Έπειτα η μελέτη αυτή επεδίωξε να ασχοληθεί και με την πορεία της οικονομίας μας από το 1994 έως σήμερα, αν και οι πηγές άντλησης στοιχείων για την παραπάνω περίοδο ήταν λιγοστές. Το πέμπτο κεφάλαιο λοιπόν φέρει τον τίτλο “ Η εξέλιξη των βασικών οικονομικών μεγεθών της Ελλάδας από το 1994 μέχρι σήμερα”.

Τέλος η παρούσα εργασία κλείνει με την συνόψιση των συμπερασμάτων που προέκυψαν από την προσέγγιση και μελέτη των πηγών, ενώ αποβλέπει στον καθορισμό και την παρουσίαση των Μηχανισμών εκείνων που ώθησαν την Ελλάδα να επιδιώξει την

ένταξή της στην Ε.Ε.. Βέβαια, δεν παραλείψαμε να τονίσουμε τις θετικές και αρνητικές συνέπειες της ένταξης σε συνδυασμό με την μάλλον διστακτική και χωρίς μακροπρόθεσμους οικονομικούς στόχους πολιτική της Ελλάδας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

ΒΑΣΙΚΕΣ ΈΝΝΟΙΕΣ

1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο κεφάλαιο αυτό κρίνουμε σκόπιμο να ορίσουμε κάποιες βασικές οικονομικές έννοιες τις οποίες θα συναντήσουμε στην παρακάτω ανάλυση. Οι έννοιες αυτές είναι της απασχόλησης και ανεργίας, του πληθωρισμού, του ΑΕΠ καθώς και των συντελεστών και τομέων παραγωγής .

Θα πρέπει να επισημάνουμε ότι οι παραπάνω έννοιες από μόνες τους δεν αρκούν για να προσδιορίσουν επακριβώς την πορεία της οικονομίας, αποτελούν όμως τους πιο αξιόπιστους οδηγούς για την μελέτη της πορείας της.

1.2 ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΙ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ *

1.2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Με τον όρο παραγωγική διαδικασία εννοούμε τη διαδικασία εκείνη με την οποία οι διάφοροι παραγωγικοί συντελεστές μετασχηματίζονται και παίρνουν την μορφή τελικών αγαθών, που έχουν την ιδιότητα να ικανοποιούν τις ανθρώπινες ανάγκες. Συνεπώς παραγωγική διαδικασία, είναι η ενσυνείδητη προσπάθεια των ανθρώπων να μεταμορφώσουν την ύλη και να τις δώσουν μορφές τέτοιες, που να είναι χρήσιμες για τον άνθρωπο, να ικανοποιούν δηλαδή της ανάγκες του. Το αποτέλεσμα της παραγωγικής διαδικασίας είναι το προϊόν, δηλαδή η παραγωγή των οικονομικών αγαθών. Απαραίτητοι παράγοντες για την παραγωγή αγαθών είναι οι παραγωγικοί συντελεστές.

1.2.2 ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΩΝ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΩΝ

*Α. Κιντής Ε Πορρναράκης. Αρχές οικονομικής Ανάλυσης σελ.27

Α) Πρωταρχικοί συντελεστές της παραγωγής.

Στην κατηγορία αυτή ανήκουν: α) οι φυσικοί πόροι, β) η εργασία και γ) το κεφάλαιο.

Φυσικοί Πόροι: Με τον όρο αυτό εννοούμε όλα τα στοιχεία που παρέχει στον άνθρωπο η φύση και τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν στην παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών. Εδώ ανήκουν το έδαφος, το νερό, τα δάση, το υπέδαφος, ο αέρας και ο ήλιος. Ο συντελεστής αυτός αποτελεί το δώρο της φύσης στον άνθρωπο. Ωστόσο, και ο άνθρωπος μπορεί με προγραμματισμένες ενέργειες του να επηρεάσει τη χρήσιμη ποσότητα και κυρίως την ποιότητα των φυσικών πόρων. Το έδαφος έχει πολλαπλές χρήσεις, όπως για την καλλιέργεια αγροτικών προϊόντων, ως χώρος για την κατασκευή κατοικιών, εργοστασίων, δρόμων, αεροδρομίων κ.λπ. το ίδιο συμβαίνει και με τα άλλα στοιχεία που συνιστούν το συντελεστή «φυσικοί πόροι». Ο ίδιος ο αναγνώστης είναι εύκολο να αναγνωρίσει αυτές τις χρήσεις, γι' αυτό δεν θα επεκταθούμε στην περιγραφή τους. Επίσης, μολονότι, σε διαφορετικό βαθμό το καθένα, όλα τα παραπάνω στοιχεία βρίσκονται σε ανεπάρκεια με την έννοια ότι η χρησιμοποίησή τους στην παραγωγή απαιτεί κάποιο κόστος.

Σύντομη αναφορά ίσως είναι σκόπιμο να γίνει στην περίπτωση του αέρα και του ήλιου, που δεν αναφέρονται συνήθως στα οικονομικά συγγράμματα ως φυσικοί πόροι, γιατί θεωρείται ότι βρίσκονται σε αφθονία. Όπως, ήδη αναφέρθηκε πιο πάνω, αυτό δεν είναι απόλυτα σωστό. Εδώ όμως μας ενδιαφέρουν και ο ήλιος και ο αέρας σαν συντελεστές της παραγωγής και σαν τέτοιοι δεν βρίσκονται σε αφθονία με την έννοια ότι η χρήση τους στην παραγωγή αγαθών προϋποθέτει την καταβολή τιμήματος. Ως παράδειγμα αναφέρουμε την παραγωγή ηλεκτρικού ρεύματος με αιολική και ηλιακή ενέργεια, και στις δυο περιπτώσεις η αξιοποίηση των στοιχείων της φύσης απαιτεί τη δημιουργία εγκαταστάσεων, οι οποίες δεν παρέχονται δωρεάν. Επίσης αν κάποια άλλη χώρα ήθελε να αξιοποιήσει τα δύο αυτά στοιχεία που παρέχει η ελληνική φύση προκειμένου να παράγει ενέργεια για δικό της λογαριασμό, ασφαλώς θα πρέπει να καταβάλλει κάποιο τίμημα στην Ελλάδα. Το τίμημα που καταβάλλεται για τις υπηρεσίες που προσφέρουν οι φυσικοί πόροι στην παραγωγή αγαθών, είναι γνωστό ως **πρόσοδος**. Οι φυσικοί πόροι αποτελούν **πρωτογενείς** συντελεστές της παραγωγής.

Εργασία: Ο όρος εργασία περιλαμβάνει το σύνολο των προσπαθειών που καταβάλλει ο άνθρωπος για να παράγει οικονομικά αγαθά και υπηρεσίες. Όπως για παράδειγμα, η προσπάθεια (μυϊκή δύναμη) που καταβάλλει ο αγρότης για την παραγωγή γεωργικών προϊόντων, ο οικοδόμος για την κατασκευή σπιτιών, ο συγγραφέας για τη συγγραφή θεατρικών έργων (πνευματική εργασία), ο τραπεζικός υπάλληλος προκειμένου να εξυπηρετήσει τους πελάτες της Τράπεζας, ο δικηγόρος για να υπερασπίσει τον πελάτη του, ο δάσκαλος για να διδάξει τα παιδιά, η καθαρίστρια για να καθαρίσει το σπίτι, το γραφείο, το εργοστάσιο. Όσοι παίζουν με τους φίλους τους μπάσκετ ή τραγουδούν για να διασκεδάσουν οι ίδιοι ή και οι φίλοι τους, παρόλο που καταβάλλουν κάποια προσπάθεια, δεν θεωρείται ότι εργάζονται, γιατί η προσπάθεια τους δεν αποβλέπει στην παραγωγή αγαθών ή υπηρεσιών. Όλοι αυτοί που είναι σε θέση να καταβάλλουν προσπάθειες για την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών, αποτελούν το εργατικό δυναμικό μιας χώρας.

Το σύνολο των μυϊκών και πνευματικών προσπαθειών και δεξιοτήτων που μπορεί να προσφέρει στην παραγωγή το εργατικό δυναμικό στη μονάδα του χρόνου αποτελεί τον κυριότερο παραγωγικό συντελεστή κάθε κοινωνίας. Η συμβολή του εργατικού δυναμικού στην παραγωγή εκφράζεται με δυο διαστάσεις, την ποσοτική και την ποιοτική.

Η πρώτη είναι συνάρτηση του αριθμού των εργαζομένων και του χρόνου που εργάζονται, ενώ η δεύτερη εξαρτάται από την πνευματική στάθμη του πληθυσμού, τις δεξιότητές του, την εμπειρία του και την εκπαίδευσή του (γενική ή τεχνική). Για την συμβολή τους στην παραγωγή τα άτομα παίρνουν ορισμένη αμοιβή, η οποία στην οικονομική ορολογία αποδίδεται με τον όρο μισθός. Η εργασία αποτελεί επίσης πρωτογενή συντελεστή παραγωγής που βρίσκεται σε ανεπάρκεια.

Κεφάλαιο: Ένα σημαντικό μέρος της ανθρώπινης παραγωγικής προσπάθειας δεν στοχεύει στην παραγωγή αγαθών τα οποία θα καλύψουν άμεσες καταναλωτικές ανάγκες του πληθυσμού, αλλά προορίζονται να δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις προκειμένου ο άνθρωπος να αξιοποιήσει πιο αποτελεσματικά τους δυο άλλους συντελεστές της παραγωγής (φυσικούς πόρους, εργασία) και να ικανοποιήσει καλύτερα τις μελλοντικές του ανάγκες. Τα αγαθά που παράγονται για το σκοπό αυτό αποτελούν τον παραγωγικό συντελεστή κεφάλαιο. Πρόκειται για παράγωγο και όχι για πρωτογενή συντελεστή, δεδομένου ότι αποτελείται από αγαθά (μηχανήματα, κτίρια, μεταφορικά μέσα, εργαλεία) τα οποία έχει κατασκευάσει ο ίδιος ο άνθρωπος σε προγενέστερα στάδια.

Αφού οι παραγωγικοί συντελεστές είναι περιορισμένοι, αυτονόητο είναι ότι σε δεδομένη περίοδο μια αύξηση των πόρων που προορίζονται για την παραγωγή κεφαλαίου, συνεπάγεται μείωση των ποσοτήτων που διατίθενται για την παραγωγή

αγαθών αμέσου καταναλώσεως. Στη σύγχρονη ορολογία, το κεφάλαιο ονομάζεται και παραγωγικός εξοπλισμός της επιχείρησης ή της οικονομίας, ο χαρακτηρισμός αυτός έχει ως σκοπό να τονίσει τόσο τη σημασία του κεφαλαίου στην παραγωγική διαδικασία, όσο και το γεγονός ότι τούτο είναι εντελώς διαφορετικό πράγμα από τα χρήματα και τους τίτλους ιδιοκτησίας (μετοχές, ομολογίες) που έχουν στη διάθεσή τους τα άτομα.

B) Δευτερογενείς Συντελεστές της Παραγωγής.

Στη σύγχρονη κοινωνία, εκτός από τους παραπάνω τρεις πρωταρχικούς συντελεστές της παραγωγής (φυσικοί πόροι, εργασία, κεφάλαιο), έχουμε και δύο άλλους δευτερογενείς συντελεστές. Πρόκειται για την **τεχνολογία** και τη **διοικητική** ή το **μάνατζμεντ**. Και οι δύο παράγοντες αποτελούν προχωρημένες μορφές εκδήλωσης ανθρώπινων προσπαθειών στο τομέα των γνώσεων. Από την άποψη αυτή θα μπορούσε να λεχθεί ότι και οι δύο ανήκουν στο συντελεστή εργασία. όμως, η πολυπλοκότητα που χαρακτηρίζει τη σύγχρονη οργάνωση της παραγωγικής λειτουργίας και οι προσπάθειες του ανθρώπου να διευρύνει τις δυνατότητες κάλυψης των αναγκών του και μάλιστα με αγαθά διαρκώς καλύτερης ποιότητας, οδήγησαν τους οικονομολόγους να χαρακτηρίσουν τη διοικητική και την τεχνολογία ως ξεχωριστούς συντελεστές παραγωγής.

Αν ως κυρίαρχα χαρακτηριστικά των παραγωγικών πόρων θεωρήσουμε την ανεπάρκεια και την ικανότητα τους να συμβάλλουν στην παραγωγή αγαθών, τότε πρέπει να δεχτούμε ότι η διοικητική και η τεχνολογία αποτελούν ξεχωριστούς συντελεστές παραγωγής. Γιατί και η συμβολή τους στην παραγωγή περισσότερων αγαθών ανωτέρας ποιότητας είναι αναμφισβήτητη αλλά και σε ανεπάρκεια βρίσκονται, πράγμα που αποδεικνύεται, εκτός των άλλων, από τις ιδιαίτερα υψηλές τιμές τους.

1.3 ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑ*

1.3.1 ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ

Εργατικό δυναμικό μιας χώρας θεωρείται το σύνολο των ατόμων που ήδη απασχολείται καθώς και αυτών που ζητούν ενεργά να απασχοληθούν. Για να συμπεριληφθεί όμως ένα άτομο στο εργατικό δυναμικό πρέπει να είναι μεγαλύτερο από ένα ελάχιστο όριο ηλικίας, θα πρέπει να είναι διαθέσιμο για απασχόληση και να επιζητά εργασία.

1.3.2 ΑΝΕΡΓΙΑ

Σε μία τυπικά ανεπτυγμένη οικονομία υπάρχουν τέσσερα είδη ανεργίας

1. Διαρθρωτική ανεργία
2. Ανεργία τριβής
3. Κυκλική ανεργία
4. Συγκαλυμμένη ανεργία

Η διαρθρωτική ανεργία είναι αποτέλεσμα κυρίως της τεχνολογικής προόδου. Αναπόφευκτα, με τη χρησιμοποίηση της τεχνολογίας, δημιουργείται χάσμα μεταξύ ζήτησης και προσφοράς εργασίας. Σε ένα βαθμό, η μηχανοποίηση της παραγωγής και γενικά η χρήση μεθόδων παραγωγής εντάσεως κεφαλαίου μειώνει την ζήτηση εργατικών χεριών. Αλλά και αν υποθεθεί ότι συγχρόνως δημιουργεί νέες ευκαιρίες απασχολήσεως, η προσφορά εργασίας του τύπου που απαιτούν οι νέες μέθοδοι παραγωγής ακολουθεί με χρονική υστέρηση ανάλογα με τον χρόνο που απαιτείται για την απόκτηση των σχετικών γνώσεων από τους εργάτες που απασχολούνται σε παρόμοιας φύσεως εργασία ή και από νέους που εκπαιδεύονται για τον σκοπό αυτό. Σε γενικές γραμμές, η διαρθρωτική ανεργία οφείλεται στην έλλειψη ικανοποιητικού βαθμού κινητικότητας του εργατικού προσωπικού από έναν τύπο απασχολήσεως σε άλλον.

Ένα άλλο είδος ανεργίας, παρόμοιας φύσεως με την διαρθρωτική, είναι η ανεργία τριβής. Ο λόγος εμφάνισης της ανεργίας αυτής δεν είναι κυρίως η έλλειψη των σχετικών γνώσεων που απαιτεί η συγκεκριμένη απασχόληση αλλά η έλλειψη ενημέρωσης από τους μη απασχολούμενους για την ύπαρξη ευκαιριών απασχόλησης. Η ανεργία τριβής εμφανίζεται κυρίως σαν αποτέλεσμα της εκούσιας διακοπής απασχόλησης του εργαζομένου για ένα χρονικό διάστημα προκειμένου να βρει καλύτερη εργασία. Στην κατηγορία αυτή της ανεργίας περιλαμβάνεται ένας μεγάλος αριθμός περιπτώσεων εργαζομένων, που παρουσιάζουν μεγάλη αστάθεια στη συμμετοχή τους στο εργατικό δυναμικό της οικονομίας με την έννοια ότι οι υπηρεσίες της εργασίας τους προσφέρονται μόνο κατά διαστήματα. Εδώ μπορούμε να αναφέρουμε το παράδειγμα των φοιτητών, οι

οποίοι υπολογίζουν να εργαστούν μέρος μόνο του χρόνου για να χρηματοδοτήσουν τις σπουδές τους.

Η κυκλική ανεργία εμφανίζεται σε περιόδους οικονομικής ύφεσης όπου επικρατεί μειωμένη ζήτηση για αγαθά και υπηρεσίες λόγω μειωμένων εισοδημάτων. Μια τέτοια μείωση στη ζήτηση αγαθών αναπόφευκτα συνεπάγεται μείωση της ζήτησης παραγωγικών συντελεστών, ιδιαίτερα εργασίας, από τον κλάδο παραγωγής της οικονομίας. Η κυκλική ανεργία λοιπόν είναι το αποτέλεσμα ανεπαρκούς ζήτησης στην οικονομία και υποδηλώνει περίοδο οικονομικής δυσπραγίας.

Τέλος, η συγκαλυμμένη ανεργία διαφέρει από τις άλλες τρεις στο ότι τα άτομα που συγκαταλέγονται σε αυτή είναι υποαπασχολημένα μάλλον παρά άνεργα. Επομένως δεν συμπεριλαμβάνονται καν στα στατιστικά στοιχεία της ανεργίας. Το φαινόμενο της υποαπασχόλησης παρατηρείται περισσότερο στους γεωργικούς τομείς των υπό ανάπτυξη χωρών. Λόγω της ανεπάρκειας καλλιεργήσιμου εδάφους ο αγροτικός πληθυσμός σε ορισμένες περιοχές υποαπασχολείται με την έννοια ότι η παραγωγικότητα μερικών μελών ενός αγροτικού νοικοκυριού είναι πολύ χαμηλή.

1.4 ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ*

1.4.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ

Πληθωρισμός είναι η συνεχής αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών, χωρίς, να αυξάνονται κατά ανάγκη οι τιμές όλων των αγαθών. Μπορεί να παρατηρηθεί άνοδος του γενικού επιπέδου των τιμών και ταυτόχρονα μείωση των τιμών ορισμένων αγαθών. Ο πληθωρισμός διακρίνεται σε έρποντα και καλπάζοντα πληθωρισμό. Ο πρώτος αναφέρεται στην αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών με ρυθμούς υψηλότερους από τους συνηθισμένους αλλά όχι σε σημείο που να προκαλούν την ανάγκη δραστηρικής παρέμβασης από της κεντρικές αρχές. Ο καλπάζων ή υπερπληθωρισμός περιγράφει μία κατάσταση αύξησης τιμών με υπερβολικά ταχύ ρυθμό τέτοιο, ώστε οι κεντρικές οικονομικές αρχές να μην μπορούν να ελέγξουν την οικονομία, αφού η χρηματική κυκλοφορία χάνει την αγοραστική της δύναμη και χρειάζονται μεγάλες ποσότητες χρηματικών μονάδων για την αγορά σχετικά φθηνών αγαθών. Τέτοιες καταστάσεις προκύπτουν συνήθως στη διάρκεια παρατεταμένων πολεμικών περιόδων.

Ο πληθωρισμός όσον αφορά τα αίτια που τον προκαλούν διακρίνεται σε α) πληθωρισμό ζήτησεως και β) πληθωρισμό κόστους

*Θ.Γεωργακοπούλου,Θ.Λιανού,Θ.Μπενου,Γ.Τσεκούρα,Μ.Χατζηπροκοπίου,Γ.Χρηστού,Εισαγωγή στην πολιτική οικονομία, σελ.423.

A) πληθωρισμός ζήτησεως

Το είδος αυτό του πληθωρισμού εμφανίζεται, όταν αυξάνεται η ζήτηση για αγαθά και υπηρεσίες. Αυτό το είδος ωθεί τις επιχειρήσεις σε αύξηση της παραγωγής τους προκειμένου να εκμεταλλευθούν τις υψηλότερες τιμές στα προϊόντα τους.

B) πληθωρισμός κόστους

Σε κάποιες περιόδους της οικονομίας μπορεί να έχουμε πληθωρισμό χωρίς να έχει προηγηθεί αύξηση της ζήτησης. Το φαινόμενο αυτό το ονομάζουμε πληθωρισμό κόστους.

Η θεωρία του πληθωρισμού κόστους στηρίζεται στην αύξηση του κόστους παραγωγής, κυρίως των πρώτων υλών και της εργασίας.

1.4.2 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ

Σε προηγούμενη παράγραφο είδαμε τον διαχωρισμό του πληθωρισμού με βάση τον ρυθμό του σε έρποντα και καλπάζοντα. Ο έρπων πληθωρισμός ο οποίος αυξάνει το γενικό επίπεδο των τιμών κατά ποσοστό μικρότερο από 4 – 5% κάθε χρόνο, δε δημιουργεί ιδιαίτερα προβλήματα στην οικονομία. Μάλιστα, οι κλασικοί οικονομολόγοι θεωρούν ότι έχει και θετική επίδραση στην παραγωγή, διότι δημιουργεί προσδοκίες κέρδους στις επιχειρήσεις, δεδομένου ότι η αύξηση των τιμών των αγαθών προηγείται της αύξησης των αμοιβών των συντελεστών παραγωγής.

Αντιθέτως όμως, ο καλπάζων πληθωρισμός, ο οποίος χαρακτηρίζεται από πολύ υψηλό ρυθμό αύξησης των τιμών, δημιουργεί στην οικονομία μία σειρά από προβλήματα. Τα σπουδαιότερα είναι τα εξής:

- **Αναδιανομή των εισοδημάτων.** Ο πληθωρισμός έχει την τάση να μειώνει την αγοραστική αξία του χρήματος, με αποτέλεσμα ένα χρηματικό ποσό να αντιστοιχεί σε όλο και λιγότερα αγαθά. Επομένως, άτομα με σταθερά εισοδήματα ή με

εισοδήματα που αυξάνονται με ρυθμό μικρότερο του πληθωρισμού, υφίστανται μείωση του πραγματικού τους εισοδήματος. Αντίθετα, τα άτομα, που το εισόδημα τους αυξάνεται ταχύτερα από τον πληθωρισμό αυξάνουν και το πραγματικό τους εισόδημα.

Από τα παραπάνω συνάγεται το συμπέρασμα ότι ο πληθωρισμός πλήττει κυρίως τους χαμηλόμισθους και τους συνταξιούχους.

- **Αύξηση των εισαγωγών.** Είναι προφανές πως, όταν οι τιμές των εγχώριων προϊόντων αυξάνονται σε σχέση με τις τιμές των αντίστοιχων αγαθών του εξωτερικού, οι καταναλωτές αντικαθιστούν τα εγχώρια προϊόντα με εισαγόμενα. Το αποτέλεσμα είναι να εξασθενεί το ισοζύγιο πληρωμών και να μειώνονται τα συναλλαγματικά αποθέματα της χώρας.

1.5 ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝ.*

1.5.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν είναι ένα μέγεθος, το οποίο εκφράζει την συνολική αξία των αγαθών και υπηρεσιών που παρήχθησαν σε συγκεκριμένη χρονική περίοδο.

Θα πρέπει να επισημάνουμε ότι το Α.Ε.Π. μετρά τον όγκο της παραγωγικής δραστηριότητας της οικονομίας και μόνο κατά προσέγγιση μπορεί να χρησιμοποιηθεί. Επίσης, πρέπει να τονιστεί ότι υπάρχουν πολλά αγαθά και υπηρεσίες που, ενώ παράγονται σε συγκεκριμένη περίοδο, η αξία τους δεν μπορεί να μετρηθεί διότι προέρχεται είτε από παράνομες δραστηριότητες είτε από δραστηριότητες που δεν εκδηλώνονται στην αγορά. Τέτοια παράνομα αγαθά και υπηρεσίες είναι τα ναρκωτικά, το λαθρεμπόριο και το δουλεμπόριο. Παρομοίως, και όλες οι οικονομικές δραστηριότητες που δεν εκφράζονται από τον επίσημο μηχανισμό της αγοράς δεν συμπεριλαμβάνονται στην αξία του ΑΕΠ. Έτσι, οι υπηρεσίες που προσφέρουν οι νοικοκυρές στα σπίτια τους ή οι εργασίες που κάνουν διάφορα άτομα μόνα τους για την επισκευή του αυτοκινήτου τους ή το βάψιμο του σπιτιού τους δε συνυπολογίζονται στο Α.Ε.Π.

**Θ.Γεωργακοπούλου,Θ.Λιανου,Θ.Μπενου,Γ.Τσεκουρα,Μ.Χατζηπροκοπίου,Γ.Χρηστού,Εισαγωγή στην πολιτική οικονομία, σελ. 278.*

1.5.2 ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΟΥ ΑΕΠ

Το ΑΕΠ μπορεί να προσεγγιστεί με δύο διαφορετικούς τρόπους: α) από την όψη της συνολικής αξίας των παραγομένων αγαθών μέσα στο έτος ή β) από το σύνολο της αξίας των εισοδημάτων που κερδίζουν οι παραγωγικοί συντελεστές στο ίδιο χρονικό διάστημα.

Α) Η ΟΨΗ ΤΗΣ ΔΑΠΑΝΗΣ ΤΟΥ Α.Ε.Π.

Η όψη της δαπάνης του ακαθάριστου εθνικού προϊόντος μας δίνει τις διάφορες κατηγορίες δαπάνης που μπορούμε να παρατηρήσουμε στην αγορά αγαθών. Οι δαπάνες που συμπεριλαμβάνει το Α.Ε.Π. είναι:

- **Κατανάλωση.** Εδώ υπάγονται τα καταναλωτικά αγαθά είτε αυτά είναι καταναλωτά είτε διαρκή.
- **Επένδυση.** Επένδυση είναι η αγορά κεφαλαιουχικών αγαθών από τις επιχειρήσεις καθώς και οι μεταβολές στα αποθέματα των προϊόντων τους. Από την πλευρά των νοικοκυριών ως επένδυση μπορεί να θεωρηθούν μόνο οι δαπάνες για την κατασκευή σπιτιών.
- **Κρατικές δαπάνες.** Αυτές μπορεί να είναι δαπάνες για επένδυση, όπως π.χ κατασκευή λιμανιών, αεροδρομίων κ.τ.λ. ή για κατανάλωση π.χ τροφοδοσία ενόπλων δυνάμεων.
- **Καθαρές εξαγωγές.** Ένα μέρος από τα αγαθά που καταναλώνονται σε μία χώρα είναι αγαθά τα οποία δεν έχουν παραχθεί σε αυτή αλλά έχουν εισαχθεί με την μορφή εισαγωγών. Επίσης, μέρος των προϊόντων που παράγονται στη χώρα δεν καταναλώνονται αλλά εξάγονται. Η διαφορά μεταξύ εξαγωγών και εισαγωγών αποτελεί τις καθαρές εξαγωγές.

Β) Η ΟΨΗ ΤΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΑΕΠ

Τα εισοδήματα που δημιουργούνται στην οικονομία από την λειτουργία παραγωγικών συντελεστών είναι τα εξής:

- **Μισθοί.** Οι μισθοί ανταμείβουν τον συντελεστή εργασία. Οι ανταμοιβές μπορεί να μην είναι μόνο σε χρήμα αλλά και σε παροχή κατοικίας ,γευμάτων κ.τ.λ.
- **Έγγεια πρόσοδος.** Η έγγειος πρόσοδος προέρχεται από την ενουκίαση του συντελεστή του εδάφους και των κτιρίων.
- **Τόκοι.** Πρόκειται για εισόδημα που προέρχεται από τον δανεισμό του χρηματικού κεφαλαίου.
- **Κέρδη.** Το εισόδημα από τα κέρδη είναι ίσο με τα συνολικά κέρδη, μετά την αφαίρεση των αδιανέμητων κερδών.

Είναι φανερό ότι το σύνολο των δαπανών που γίνονται από τα άτομα, τις επιχειρήσεις και το κράτος ισούται με το σύνολο των εισοδημάτων που δημιουργούνται κατά την παραγωγική διαδικασία. Πρόκειται για δύο διαφορετικές όψεις του ίδιου οικονομικού μεγέθους.

1.5.3 Ο ΑΠΟΠΛΗΘΩΡΙΣΤΗΣ ΤΟΥ ΑΕΠ ΚΑΙ ΤΟ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟ ΕΘΝΙΚΟ ΠΡΟΪΟΝ*

Ο αποπληθωριστής του ΑΕΠ είναι ένας δείκτης που χρησιμοποιείται για την μετατροπή του ΑΕΠ από αξίες τρεχουσών τιμών σε αξίες τιμών περιόδου – βάσης. Με το αποπληθωρισμένο ΑΕΠ μπορούμε να μελετήσουμε τις μεταβολές του ΑΕΠ χωρίς την αλλοίωση του πληθωρισμού.

Όπως υπονοεί ο όρος, ο δείκτης αυτός χρησιμοποιείται για τη μετατροπή του ΑΕΠ από αξίες τρεχουσών τιμών σε αξίες τιμών περιόδου – βάσης. Το ΑΕΠ δηλαδή μετατρέπεται έτσι σε εισόδημα **σταθερής αγοραστικής δύναμης**.

Η κατασκευή του δείκτη αυτού ακολουθεί τις γενικές αρχές των άλλων δεικτών. Σε σύγκριση με το δείκτη κόστους ζωής ο δείκτης αυτός είναι πολύ ευρύτερος σε αριθμό προϊόντων. Από τα παραπάνω εξυπακούεται ότι για την κατασκευή ενός τέτοιου δείκτη οι δυσκολίες θα είναι πιο πολλές από αυτές του δείκτη κόστους ζωής. Μια πρακτική λύση που ακολουθείται από πολλές χώρες είναι η κατάρτιση ειδικών δεικτών αποπληθωρισμού για κάθε κατηγορία δαπανών του εθνικού προϊόντος. Εξασφαλίζεται

*Α.Κίντης, Ε Πουρναράκης, Αρχές οικονομικής ανάλυσης σελ 187.

έτσι μεγαλύτερη ομοιογένεια και επομένως ακρίβεια στον υπολογισμό των δεικτών για κάθε κατηγορία δαπανών. Στη συνέχεια γίνεται αποπληθωρισμός των δαπανών κατά κατηγορία. Προσθέτοντας κατόπιν τα αποπληθωρισμένα ποσά έχουμε το πραγματικό Α.Ε.Π. ή το προϊόν σε ευρώ σταθερής αγοραστικής αξίας.

Ο δείκτης αυτός μας δίνει ένα μέτρο του πληθωρισμού που δε συμπίπτει αναγκαστικά με αυτό του δείκτη τιμών καταναλωτή. Ο αποπληθωριστής περιλαμβάνει μεγαλύτερο αριθμό αγαθών που μπορεί να διαφέρουν από χρόνο σε χρόνο σε αντίθεση με το σταθερό «καλάθι» του δείκτη τιμών του καταναλωτή.

Για την καλύτερη κατανόηση της έννοιας του αποπληθωρισμού ας δούμε πρώτα πως σχετίζονται οι μεταβολές στις τιμές και στην αγοραστική αξία του νομίσματος. Όλοι ξέρουμε ότι η αγοραστική αξία του νομίσματος μεταβάλλεται με κατεύθυνση αντίθετη από αυτή που μεταβάλλονται οι τιμές. Η αντίστροφη αυτή συσχέτιση εξηγείται βέβαια από το γεγονός ότι όσο πιο υψηλές είναι οι τιμές τόσο πιο πολλές χρηματικές μονάδες χρειαζόμαστε για την αγορά αγαθών. Αυτό που δεν είναι άμεσα αντιληπτό από το μέσο καταναλωτή είναι ότι η αρνητική αυτή συσχέτιση δεν είναι του τύπου ένα προς ένα, δηλαδή η αύξηση του επιπέδου τιμών κατά ένα ποσοστό δεν οδηγεί στη μείωση της αξίας του νομίσματος κατά το ίδιο ποσοστό. Έτσι, αν ο τιμάριθμος ανέβει κατά 25%, η αξία του χρήματος μειώνεται όχι κατά 25% αλλά κατά 20%. Ένας εύκολος τρόπος να κατανοηθεί αυτό είναι να υποθέσουμε ότι η τιμή ενός προϊόντος ανέβηκε από 100 δρχ. Σε 125 δρχ. Αυτό σημαίνει ότι τώρα χρειαζόμαστε 5 εικοσιπεντάδραχμα για να αγοράσουμε μια μονάδα του αγαθού που την αγοράζαμε πριν με 4 εικοσιπεντάδραχμα. Δηλαδή στα 5 εικοσιπεντάδραχμα το ένα αντιπροσωπεύει πληθωρισμό αφού δεν έχει καμιά αγοραστική αξία.. Στην ουσία, επομένως, η αγοραστική αξία της δραχμής είναι τα 4/5 αυτής που ήταν πριν να ανέβουν οι τιμές.

Στο ίδιο αποτέλεσμα μπορούμε να φτάσουμε χρησιμοποιώντας τη μέθοδο του αποπληθωρισμού. Αν υποθέσουμε ότι όλες οι τιμές αυξήθηκαν κατά 25%, τότε ο δείκτης τιμών είναι $125/100$ συγκριτικά με το $100/100$ που ήταν στην περίοδο – βάση. Στη συνέχεια ακολουθεί ο υπολογισμός: Στο έτος – βάση με τιμάριθμο $100/100$ η νομισματική μονάδα – δραχμή είχε την αγοραστική αξία 100 λεπτών τώρα που οι τιμές είναι κατά 25% υψηλότερες, ποια είναι η αξία της δραχμής; Η απάντηση είναι

$1/ 125/100 = 80$ λεπτά. Μπορούμε τώρα να δούμε τον τύπο αποπληθωρισμού στη γενική του μορφή:

$$V1 = 1/P1.$$

Όπου: $V1$, η αξία της χρηματικής μονάδας στην τρέχουσα περίοδο, $P1$ ο δείκτης τιμών στην περίοδο 1.

Η μείωση της αγοραστικής αξίας της δραχμής είναι $V0 - V1$ όπου $V0$ η αξία της δραχμής στην περίοδο – βάση. Στο συγκεκριμένο παράδειγμα η μείωση της αξίας είναι $100 - 80 = 20$ λεπτά.

Είναι εύκολο τώρα να δούμε πώς γίνεται ο αποπληθωρισμός του εθνικού προϊόντος. Στον παραπάνω τύπο αντικαθιστούμε τη χρηματική μονάδα με το εθνικό προϊόν σε τρέχουσες τιμές ή τιμές αγοράς. Αν π.χ. το εθνικό προϊόν σε τιμές αγοράς είναι 1 τρισεκατομμύριο δραχμές και η αξία του δείκτη αποπληθωρισμού εισοδήματος είναι $125/100$, το πραγματικό προϊόν είναι 800 δισεκατομμύρια δραχμές. Γενικά, εάν διαιρέσουμε το ονομαστικό ΑΕΠ με τον αποπληθωριστή του βρίσκουμε το πραγματικό Α.Ε.Π. δηλαδή το εισόδημα σε νομισματικές μονάδες σταθερής αγοραστικής δύναμης.

1.6 ΤΟΜΕΙΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Τομέας της παραγωγής είναι το πεδίο μέσα στο οποίο εντάσσονται οι κλάδοι της παραγωγής, φυσικά με βάση το προϊόν το οποίο οι τελευταίοι παράγουν.

1.6.1 ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΤΟΜΕΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Α) **πρωτογενής τομέας:** ο πρωτογενής τομέας παραγωγής ασχολείται με τα προϊόντα που παράγει από μόνη της η ίδια η φύση με την συνεργασία του ανθρώπου και λαμβάνονται από την φύση αυτούσια χωρίς παραπέρα επεξεργασία. Τα προϊόντα αυτά χρησιμοποιούνται είτε ως πρώτες ύλες στο δευτερογενή τομέα για την παραγωγή άλλων αγαθών είτε ως τελικά αγαθά απευθείας από τους καταναλωτές για την ικανοποίηση των αναγκών τους.

Στον πρωτογενή τομέα υπάγονται όλοι οι κλάδοι της αρχικής ή φυσικής παραγωγής, δηλαδή η γεωργία, η κτηνοτροφία, η αλιεία, η άντληση πετρελαίου κ.α.

Β) δευτερογενής τομέας: ο δευτερογενής τομέας της παραγωγής περιλαμβάνει όλες τις ενέργειες που αποβλέπουν στην παραπέρα επεξεργασία ή μεταποίηση των προϊόντων του πρωτογενούς τομέα παραγωγής, γι' αυτό και είναι επίσης γνωστός ως τομέας μεταποίησης.

Ο δευτερογενής τομέας της παραγωγής περιλαμβάνει βασικά τους κλάδους της μεταποιητικής παραγωγής, δηλαδή τη βιομηχανία, τη βιοτεχνία και την οικοτεχνία. Περιλαμβάνει επίσης τον κλάδο των κατασκευών (κτίρια, λιμάνια κ.α) και τον κλάδο παραγωγής ενέργειας (ηλεκτρισμός, φωταέριο κ.α).

Γ) τριτογενής τομέας: ο τριτογενής τομέας της παραγωγής δεν ασχολείται με την παραγωγή υλικών αγαθών, αλλά με την παροχή υπηρεσιών άμεσης και έμμεσης κατανάλωσης. Γενικά περιλαμβάνει όλες τις ενέργειες που είναι απαραίτητες για να φτάσει η πρωτογενής ή η δευτερογενής παραγωγή στον καταναλωτή καθώς και τις ιδιωτικές και δημόσιες υπηρεσίες.

Ο τριτογενής τομέας περιλαμβάνει το εμπόριο χονδρικό και λιανικό, τις μεταφορές, τις υπηρεσίες που προσφέρουν οι τράπεζες και οι ασφαλιστικές εταιρείες, τις προσωπικές υπηρεσίες που παρέχονται από τα δικηγορικά γραφεία τα ιατρεία κ.α καθώς και τις υπηρεσίες που παρέχει το κράτος όπως την άμυνα την εκπαίδευση κ.α.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ II
Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΜΕΓΕΘΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1970
- 1981.

2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο κεφάλαιο αυτό θα εξεταστεί η πορεία βασικών μακροοικονομικών μεγεθών της ελληνικής οικονομίας καθώς και η κατάσταση των τομέων παραγωγής της. Η εξέταση αυτή καλύπτει την περίοδο 1970 - 1981. Όμως για να εξηγηθούν κάποια φαινόμενα θα πρέπει να ανατρέξουμε και σε προηγούμενα έτη.

2.2 ΤΟ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝ

Το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν αποτελεί την πλέον περιληπτική εικόνα της συνολικής παραγωγής αγαθών και υπηρεσιών σε μία οικονομία, για μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Είναι γενικά παραδεκτό, ότι το ΑΕΠ δεν είναι τέλειο μέτρο της οικονομικής ευημερίας μιας κοινωνίας. Εν τούτοις, είναι ο καλύτερος δείκτης και σε συνδυασμό με άλλους, εξαιρετικά χρήσιμος. Επίσης, παρότι δεν είναι τέλειος δείκτης της οικονομικής ευημερίας, η διαχρονική εξέλιξή του είναι εξαιρετικά καλός δείκτης για τις μεταβολές που λαμβάνουν χώρα στην οικονομία.

Στην περίοδο αυτή αξίζει να σημειωθεί ότι το ποσοστό του Α.Ε.Π. του δευτερογενούς τομέα εμφανίζεται με μια αυξητική τάση, ενώ ο πρωτογενής τομέας φαίνεται διαχρονικά να ακολουθεί φθίνουσα πορεία, όπως και ο τριτογενής, ο οποίος όμως από το έτος 1974 ανακάμπτει.

Το έτος 1974 υπήρξε κρίσιμο για την εξέλιξη του Α.Ε.Π. Πριν το 1974 η οικονομία ακολουθούσε μία πορεία ταχύτατης ανάπτυξης, ενώ μετά το 1974, και κυρίως μετά το 1978, μπαίνει σε μια μακροχρόνια φάση στασιμότητας. Η ερμηνεία της εξέλιξης αυτής μπορεί να αποδοθεί στους εξής βασικούς παράγοντες:

Α) Στην πετρελαϊκή κρίση του 1973, στην οποία η ελληνική οικονομία, λόγω των δυσκαμψιών που την χαρακτηρίζουν, δεν μπόρεσε ποτέ να προσαρμοσθεί. Η δεύτερη κρίση του 1979 χειροτέρευσε την κατάσταση.

Η αύξηση της τιμής του πετρελαίου οδηγεί σε αύξηση του κόστους παραγωγής και κατά συνέπεια σε αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών.

Β) Στις έντονες αλλαγές της αγοράς εργασίας. Λόγω της μεγάλης μετανάστευσης της προηγούμενης περιόδου δημιουργήθηκε στενότητα στην αγορά με αποτέλεσμα την εξαιρετικά μεγάλη ισχυροποίηση των εργατικών σωματίων και τη δυσκαμψία των μισθών.

Η μετανάστευση στην Ελλάδα είχε σαν αποτέλεσμα να κινηθούν προς το εξωτερικό όχι μόνο οι άνεργοι αλλά και ένα μέρος του ήδη απασχολούμενου εργατικού δυναμικού.

Γ) Στον έντονο ανταγωνισμό που υφίσταται η ελληνική οικονομία σε όλους τους τομείς μέσα στα πλαίσια της Ε.Ο.Κ και στην αδυναμία της να προσαρμοσθεί στις νέες ανταγωνιστικές συνθήκες.

Η ελληνικές κυβερνήσεις έθεσαν ως μοναδικό τους στόχο την ένταξη της χώρας μας στην Ε.Ο.Κ. χωρίς όμως να προσπαθούν παράλληλα να εκμεταλλευτούν τις ευκαιρίες που θα τους παρείχε η ένταξη.

Δ) Στη σημαντική αλλαγή που έχει επέλθει στη φύση της σύγχρονης τεχνολογίας της παραγωγής, με συνέπεια, η αύξηση των επενδύσεων σε κεφάλαιο σύγχρονης τεχνολογίας να μην έχει τα πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα επί του εισοδήματος και της απασχόλησης που είχε στο παρελθόν.

Στον πίνακα (2.1) παρουσιάζεται το ΑΕΠ της χώρας μας σε σταθερές τιμές του 1970 για τα έτη 1960 – 1981, συνολικά και κατά τομέα παραγωγής.

ΠΙΝΑΚΑΣ(2.1)

ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝ

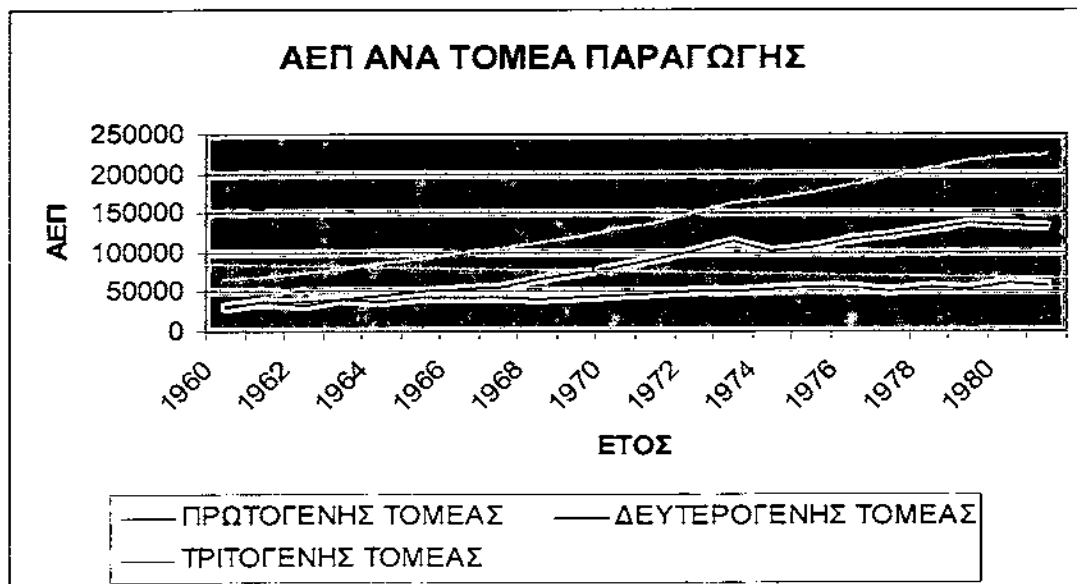
(εκατ. Δρχ. σε σταθερές τιμές 1970)

ΤΟΜΕΙΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ							
ΕΤΟΣ	ΑΕΠ	ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ		ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ		ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ	
		ΜΕΓΕΘΟΣ	%	ΜΕΓΕΘΟΣ	%	ΜΕΓΕΘΟΣ	%
1960	129201	29863	23,1	33406	25,9	65932	51
1961	143772	37836	26,3	35858	25	70078	48,7
1962	144512	32888	22,7	37507	26	74220	51,3

1963	159171	39594	24,9	40378	25,4	79199	49,7
1964	171177	39446	23	46147	27	85584	50
1965	187009	43377	23,2	51047	27,3	92858	49,5
1966	197011	43687	22,2	53871	27,3	99453	50,5
1967	206176	44311	21,5	56834	27,6	105031	50,9
1968	217895	40484	19,6	65439	30	111972	51,4
1969	238201	43085	18,1	74939	31,5	120177	50,4
1970	257644	46913	18,2	80976	31,4	129755	50,4
1971	278154	48646	17,5	90765	32,6	138743	49,9
1972	303973	51543	17	101955	33,5	150475	49,5
1973	329269	51204	15,6	114367	34,7	163698	49,7
1974	323307	53672	16,6	101708	31,5	167927	51,9
1975	339833	56733	16,7	107622	31,7	175528	51,6
1976	360399	55971	15,5	117600	32,6	186828	51,8
1977	371022	51830	14	123224	33,2	195968	52,8
1978	394803	57214	14,5	130971	33,2	206618	52,3
1979	409075	53616	13,2	138842	32,9	216617	52,9
1980	417510	60499	14,5	135486	31,4	221525	53,1
1981	418271	59516	14,2	133441	31,9	225314	53,9

ΠΗΓΗ: Μηνιαίο στατιστικό δελτίο, τράπεζα της Ελλάδος Νοέμβριος – Δεκέμβριος 1993, Ιανουάριος – Φεβρουάριος 1992,1991, Φεβρουάριος 1987, Ιανουάριος 1985, Δεκέμβριος 1981,φεβρουαριος 1987, Οκτώβριος 1976,1975,1974,ΕΣΥΕ, προσωρινοί Εθνικοί λογαριασμοί της Ελλάδας 1958-1975, έκδοση 1976.

ΑΕΠ ΑΝΑ ΤΟΜΕΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

2.3 Η ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΔΑΠΑΝΗ

Η κατανάλωση (ιδιωτική και δημόσια) και η επένδυση (ιδιωτική και δημόσια) αποτελούν τα κύρια τμήματα της συνολικής δαπάνης, που προσδιορίζουν και το επίπεδο ισορροπίας του Α.Ε.Π. Η συμπεριφορά όμως των συστατικών μερών της συνολικής δαπάνης επηρεάζεται σε σημαντικό βαθμό από διαφορετικούς παράγοντες και γι' αυτό η διαχρονική τους εξέλιξη διαφέρει. Ο πίνακας (2.2) παρουσιάζει τα σχετικά στατιστικά μεγέθη σε σταθερές τιμές του 1970 για την περίοδο 1960 – 1981.

Η εξέλιξη της ιδιωτικής κατανάλωσης, όπως φαίνεται καθαρά από τον πίνακα(2.2) είναι ανοδική καθ' όλη την διάρκεια της περιόδου. Υπάρχουν αυξομειώσεις στο ρυθμό μεταβολής αλλά οι μεταβολές είναι πάντα θετικές. Ακόμη και στα έτη κατά τα οποία η μεταβολή του Α.Ε.Π ήταν αρνητική, ή σχεδόν μηδενική όπως τα έτη 1962, 1974, 1981, η ιδιωτική κατανάλωση παρουσίαζε αύξηση.

Η δημόσια κατανάλωση παρουσιάζει πολύ μικρές αυξομειώσεις κατά τη διάρκεια όλης της περιόδου, γεγονός που αντανακλά τη γνωστή ανελαστικότητα των κρατικών καταναλωτικών δαπανών.

Σε αντίθεση με την ιδιωτική και δημόσια κατανάλωση, οι επενδύσεις παρουσιάζουν σημαντική μεταβλητότητα. Ο πίνακας(2.2) δείχνει παραστατικά τις μεταβολές τους. Το εντυπωσιακό στοιχείο του πίνακα αυτού είναι η συνεχής αύξηση των ιδιωτικών επενδύσεων με μικρές σχετικά αυξομειώσεις μέχρι το 1973 και μεγάλες αυξομειώσεις μετά το 1974. Εξάλλου, η πετρελαϊκή κρίση του 1973 και η τουρκική

εισβολή στην Κύπρο είχαν εξαιρετικά αρνητικές επιπτώσεις, με αποτέλεσμα η ιδιωτική επένδυση το 1974 να είναι μειωμένη έναντι του 1973 κατά 28% περίπου. Μετά την πάροδο πέντε ετών, η ιδιωτική επένδυση επανέρχεται και υπερβαίνει το επίπεδο του 1973, αλλά η νέα πετρελαϊκή κρίση και οι μεταβολές της οικονομικής πολιτικής (και κυρίως στην αγορά εργασίας), μεταξύ άλλων μεταβολών, έχουν ως αποτέλεσμα νέα πτώση της ιδιωτικής επένδυσης.

Οι δημόσιες επενδύσεις παρουσιάζουν σημαντική αυξητική τάση μέχρι το 1972 και παραμένουν ουσιαστικά στο ίδιο επίπεδο, με ορισμένες διακυμάνσεις. Είναι ενδιαφέρον ότι ενώ σχεδόν μέχρι το 1974 οι ιδιωτικές και δημόσιες επενδύσεις ακολουθούν παρόμοια εξέλιξη, μετά το 1974 η εξέλιξη τους φαίνεται να είναι αντίθετη, δηλαδή γενικά, όταν οι ιδιωτικές επενδύσεις αυξάνονται οι δημόσιες μειώνονται και αντίστροφα.

Παρότι είναι προφανές, αξίζει να τονιστεί ότι η στασιμότητα των δημόσιων επενδύσεων δημιουργεί προβλήματα για την κεφαλαιουχική υποδομή της οικονομίας και μπορεί να οδηγήσει στη μείωση της παραγωγικότητας συνολικά. Επίσης, η σημαντική μεταβλητότητα των ιδιωτικών επενδύσεων πρέπει να οδηγήσει σε προβληματισμούς και σκέψεις για ένα σταθερό πλαίσιο επενδυτικής και εργατικής πολιτικής.

ΠΙΝΑΚΑΣ (2.2)

ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΔΑΠΑΝΗ, ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑ, 1960 – 1981.

(εκατ. Δρχ. Σε σταθερές τιμές 1970).

ΕΤΟΣ	ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ		ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ ΕΠΕΝΔΥΣΗ	
	ΙΔΙΩΤΙΚΗ	ΔΗΜΟΣΙΑ	ΙΔΙΩΤΙΚΗ	ΔΗΜΟΣΙΑ
1960	107808	20502	19264	9857
1961	115147	21404	19703	11773
1962	120050	22832	22216	11912
1963	126115	23785	24557	11439
1964	137192	26005	30826	12619
1965	144707	28336	35072	13931
1966	157687	30111	36610	13957
1967	167528	32661	34315	15455

1968	179025	33100	43863	16534
1969	190089	35639	51091	20562
1970	206813	37742	50737	19926
1971	218309	39607	55112	25446
1972	233551	41851	64122	28855
1973	251369	44692	72187	27906
1974	253051	50096	52211	22289
1975	266884	56075	53702	20958
1976	281066	58953	58380	21370
1977	293928	62800	66750	19200
1978	310640	65000	70600	20500
1979	318817	68800	76835	22736
1980	316885	68940	70465	22240
1981	319636	73640	63495	22255

ΠΗΓΗ: εθνικοί λογαριασμοί της Ελλάδος ,ΕΣΥΕ 1958-1975, έκδοση 1976. στις ιδιωτικές επενδύσεις δεν περιλαμβάνονται τα ποντοπόρα πλοία.

2.4 ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ - ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑ

Η αγορά εργασίας θεωρείται ότι είναι κρίσιμης σημασίας για τη λειτουργία της οικονομίας. Εν τούτοις, είναι η αγορά για την οποία έχουμε τα λιγότερα αξιόπιστα στατιστικά στοιχεία. π.χ. διαθέτουμε ελλιπή στοιχεία για την απασχόληση στον αγροτικό τομέα, όπως και για τη μετανάστευση μετά το 1977.

Ο πίνακας(2.3) παρουσιάζει την εξέλιξη του εργατικού δυναμικού και της απασχόλησης. Το χαρακτηριστικό αυτών των μεταβλητών είναι η συνεχής πτώση τους, μέχρι το 1972 για το εργατικό δυναμικό και για την απασχόληση μέχρι το 1970. Η εξέλιξη αυτή σχετίζεται ασφαλώς με το μεγάλο μεταναστευτικό ρεύμα της περιόδου εκείνης προς διάφορες χώρες και κυρίως προς τη Δ. Γερμανία. Η καθαρή μετανάστευση υπερέβαινε την φυσική αύξηση του πληθυσμού, με αποτέλεσμα την μείωση της προσφοράς εργασίας. Η παράλληλη μείωση της απασχόλησης, σε μία περίοδο σημαντικής αύξησης του Α.Ε.Π, σημαίνει ότι η μετανάστευση άντλησε όχι μόνο τους άνεργους αλλά και από ήδη απασχολούμενους σε διάφορους τομείς.

Είναι σκόπιμο να σημειωθεί ότι η μείωση του αριθμού των απασχολούμενων δε σημαίνει κατά ανάγκη και μείωση της συνολικής απασχόλησης σε ώρες εργασίας, κυρίως για τον αγροτικό τομέα, όπου τουλάχιστον μέχρι το 1971 υπήρχε σημαντική υποαπασχόληση. Μετά το 1973 λαμβάνει χώρα σημαντική παλιννόστηση, με αποτέλεσμα την αύξηση του εργατικού δυναμικού και της απασχόλησης.

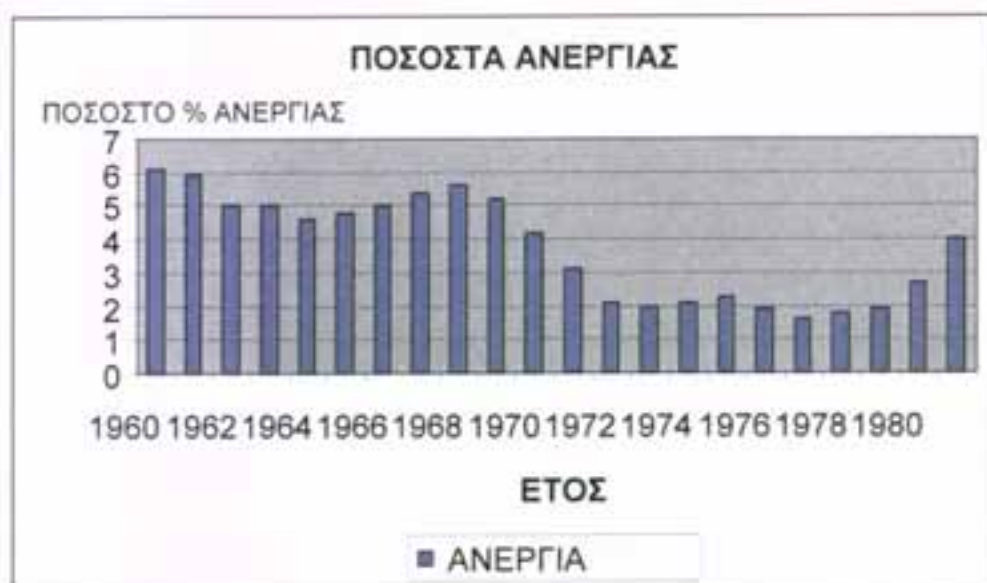
ΠΙΝΑΚΑΣ(2.3)

ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ, ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ, ΑΝΕΡΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 1960 – 1981 (ΣΕ ΧΙΛΙΑΔΕΣ).

ΕΤΟΣ	ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ	ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	ΑΝΕΡΓΟΙ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
1960	3606	3386	220	6,1	38,16
1961	3639	3424	215	5,9	41,99
1962	3537	3367	180	5	42,95
1963	3494	3320	174	5	47,94
1964	3438	3278	160	4,6	52,22
1965	3420	3255	170	4,8	57,45
1966	3395	3225	170	5	61,09
1967	3368	3186	182	5,4	64,71
1968	3335	3149	186	5,6	69,19
1969	3312	3138	174	5,2	75,91
1970	3270	3134	136	4,2	82,21
1971	3245	3143	102	3,1	88,5

1972	3227	3159	68	2,1	96,22
1973	3255	3191	64	2	103,19
1974	3262	3195	67	2,1	101,19
1975	3273	3198	75	2,3	106,26
1976	3298	3235	53	1,9	111,4
1977	3318	3262	56	1,6	113,74
1978	3337	3276	61	1,8	120,51
1979	3375	3311	64	1,9	123,55
1980	3451	3356	95	2,7	124,4
1981	3680	3531	149	4	118,46

ΠΗΓΗ: OECD, Labor Force Statistics 1962-1982, Paris 1984, 1972-1992, Paris 1994.

2.5 Η ΑΓΟΡΑ ΧΡΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΤΙΜΩΝ

Η αγορά χρήματος λειτουργεί με τους δικούς της αυτόνομους μηχανισμούς, μπορεί όμως να επηρεαστεί σε μεγάλο βαθμό από τις διοικητικές αποφάσεις των νομισματικών αρχών. Πάντως η ομαλή λειτουργία της αγοράς χρήματος είναι καθοριστικής σημασίας για την εξέλιξη των οικονομικών μεγεθών, όχι μόνο σε ονομαστικούς όρους αλλά και σε πραγματικούς.

Από μακροοικονομική σκοπιά, τα κρίσιμα μεγέθη είναι η προσφορά χρήματος και τα επιτόκια. Φυσικά, προσφορά χρήματος και επιτόκια αλληλοεξαρτώνται μέσω των αυτόνομων μηχανισμών της αγοράς. Η ελληνική όμως αγορά χρήματος επηρεάζεται ουσιαστικά από διοικητικές παρεμβάσεις πάνω και στα δύο μεγέθη και η αλληλεξάρτηση τους δεν είναι αναγκαστικά αυτή που θα προέκυπτε από την αυτόματη λειτουργία της

αγοράς χρήματος. Άμεσα συσχετισμένη με την εξέλιξη των νομισματικών μεγεθών είναι η εξέλιξη των τιμών.

Ο πίνακας(2.4) παρουσιάζει το ρυθμό μεταβολής της ποσότητας χρήματος, της μεταβολής του επιπέδου των τιμών με βάση τον αποπληθωριστή του Α.Ε.Π, το δείκτη τιμών καταναλωτή και το μακροπρόθεσμο επιτόκιο χορηγήσεων. Ανεξάρτητα από τις διάφορες ερμηνείες και τις ρήτρες ή σιωπηρές προϋποθέσεις ο ρυθμός μεταβολής της ποσότητας του χρήματος φαίνεται να συνδέεται στενά με τις μεταβολές του επιπέδου των τιμών. Όπως φαίνεται στον πίνακα, η σύνδεση αυτή είναι εμφανέστερη μετά το 1973, οπότε και το ύψος των μεταβολών βρίσκεται στα ίδια επίπεδα.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η εξέλιξη του επιτοκίου, όπως φαίνεται από τον πίνακα(2.4). Το μακροχρόνιο επιτόκιο χορηγήσεων παραμένει σταθερό για μερικά χρόνια και στην συνέχεια αυξάνεται. Αυτό ισχύει καθ' όλη την περίοδο μετά το 1960. Από το 1977 και μετά το επιτόκιο αυξάνεται σημαντικά φθάνοντας το 27% κατά τα τελευταία έτη.

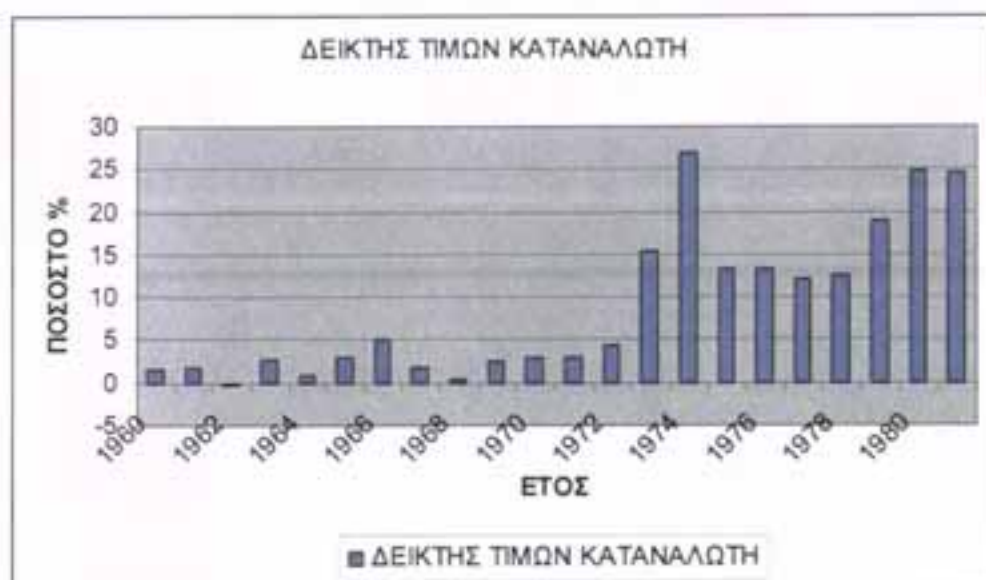
ΠΙΝΑΚΑΣ(2.4)

ΡΥΘΜΟΣ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ ΧΡΗΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΤΙΜΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΠΙΤΟΚΙΟΥ 1960 – 1981.

ΕΤΟΣ	ΡΥΘΜΟΣ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ ΧΡΗΜΑΤΟΣ	ΡΥΘΜΟΣ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ ΤΟΥ ΑΠΟΠΛΗΘΩΡΙΣΤΗ	ΡΥΘΜΟΣ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ ΔΕΙΚΤΗ ΤΙΜΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ	ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΟ ΕΠΙΤΟΚΙΟ ΧΟΡΗΓΗΣΕΩΝ
1960	18,97	3,87	1,6	7
1961	14,85	1,24	1,9	7
1962	14,98	4,9	-0,4	7
1963	15,18	1,04	2,8	7
1964	19,34	4,37	0,9	7
1965	14,74	4,19	3,1	7
1966	10,9	4,96	5	7,16
1967	21,08	2,93	1,7	7,5
1968	4,2	1,75	0,3	7,5
1969	8,25	3,33	2,4	7,5
1970	10,93	4,06	3	7,5
1971	13,75	3,2	2,9	7,5
1972	23,07	5,33	4,4	7,5
1973	22,46	19,69	15,5	8,33
1974	19,69	22,67	26,9	10,33
1975	15,62	10,46	13,4	10,50

1976	24,14	15,77	13,3	10,5
1977	16,9	12,35	12,1	10,5
1978	22,21	13,04	12,6	11
1979	15,69	18,44	19	13,08
1980	18,37	19,97	24,9	16,75
1981	23,28	21,86	24,5	18

ΠΗΓΗ: Τράπεζα της Ελλάδος, Μηνιαίο στατιστικό δελτίο, διάφορα τεύχη. Για τον αποπληθωριστή του ΑΕΕ, ΕΣΥΕ εθνικοί λογαριασμοί.

2.6 ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

2.6.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο πρωτογενής τομέας έχει ιδιαίτερη σημασία για την ελληνική οικονομία και η συμβολή του στα βασικά οικονομικά μεγέθη της χώρας μας, είναι πολύ υψηλότερη από την αντίστοιχη συμβολή του τομέα αυτού στις οικονομίες των άλλων χωρών της ευρωπαϊκής ένωσης.

Η πρωτογενής παραγωγή στη χώρα μας περιλαμβάνει κυρίως προϊόντα των κλάδων γεωργίας και κτηνοτροφίας, η συμβολή των οποίων φτάνει σήμερα το 96% του Α.Ε.Π του πρωτογενούς τομέα σε σταθερές τιμές του έτους 1970, ενώ η συμβολή της δασικής παραγωγής και του κλάδου της αλιείας μόλις φτάνει το 2% περίπου για κάθε κλάδο χωριστά.

Η συμμετοχή των προϊόντων φυτικής παραγωγής ανέρχεται σήμερα στο 68% της συνολικής παραγωγής του κλάδου γεωργίας – κτηνοτροφίας, ενώ το υπόλοιπο 32%

αποτελεί την παραγωγή προϊόντων ζωικού βασιλείου. Η συμβολή του κλάδου ζωικής παραγωγής ήταν πάντοτε σχετικά περιορισμένη, σε αντίθεση με την ευρωπαϊκή ένωση όπου ο ίδιος κλάδος συμμετέχει κατά 52% έναντι 48% της φυτικής παραγωγής.

Η σύνθεση της γεωργικής παραγωγής έχει μεταβληθεί σημαντικά τις τελευταίες δεκαετίες. Πάνω από το ¼ της συνολικής ακαθάριστης αξίας της φυτικής παραγωγής αποτελεί σήμερα η παραγωγή βιομηχανικών φυτών, με κυρίαρχο προϊόν το βαμβάκι που αποτελεί το 60% της αξίας της, ενώ στις αρχές της δεκαετίας του 50 η συμβολή των βιομηχανικών φυτών στην ακαθάριστη αξία φυτικής παραγωγής ανερχόταν μόνο στο 9%.

Εξάλλου, η παραγωγή κρέατος αποτελεί σήμερα το 57% της ακαθάριστης αξίας της ζωικής παραγωγής, η παραγωγή γάλακτος και γαλακτοκομικών προϊόντων το 31%, ενώ η παραγωγή των άλλων κτηνοτροφικών προϊόντων, αποτελεί μόνο 12%. Στην παραγωγή κρέατος συμβάλουν αισθητά όλες οι κατηγορίες με ελαφρά επικράτηση του πρόβειου.

2.6.2 ΟΙ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ Η ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥΣ

Η ανάπτυξη του γεωργικού τομέα μιας χώρας εξαρτάται από τις φυσικές και κλιματολογικές συνθήκες, καθώς επίσης και από την ποσότητα και ποιότητα των άλλων συντελεστών που χρησιμοποιούνται στον τομέα. Η χώρα μας είναι σε μεγάλη έκταση ορεινή (τα πεδινά εδάφη καταλαμβάνουν περίπου το 55% της καλλιεργούμενης έκτασης και τα ημιορεινά το 25%) και έχει ξηρό κλίμα, με συνέπεια να περιορίζονται δραστικά οι επιδόσεις του τομέα.

Το μεγαλύτερο τμήμα των καλλιεργούμενων εκτάσεων (περίπου 70%) το καταλαμβάνουν οι αροτριάιες καλλιέργειες, ένα σημαντικό ποσοστό (περίπου 25%) καταλαμβάνουν οι δενδροειδείς καλλιέργειες, ενώ οι λαχανόκηποι, τα φυτώρια και τα θερμοκήπια καλύπτουν λιγότερο από το 5%. Εξάλλου το 65% περίπου της καλλιεργούμενης έκτασης με ετήσιες καλλιέργειες χρησιμοποιείται για την καλλιέργεια σιτηρών, και ιδιαίτερα σίτου, ένα αξιόλογο ποσοστό (γύρω στο 12%) καταλαμβάνουν τα βιομηχανικά φυτά (κυρίως ο καπνός και το βαμβάκι), ενώ το υπόλοιπο χρησιμοποιείται για τις άλλες ετήσιες καλλιέργειες. Στον πίνακα(2.5) παρουσιάζεται η εξέλιξη του γεωργικού εισοδήματος από το 1960 έως το 1980.

ΠΙΝΑΚΑΣ(2.5)

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΚΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ 1960 – 1980

Συνολικό εισόδημα
(δισ. δραχ)Εισόδημα ανά απασχολούμενο
(χιλ. δραχ)

ΕΤΟΣ	ΓΕΩΡΓΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ(1)	ΕΘΝΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ(2)	ΠΟΣΟΣΤΟ ΓΕΩΡΓΙΚΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΣΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ (3)	ΓΕΩΡΓΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ(4)	ΕΘΝΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ(5)	ΠΟΣΟΣΤΟ ΓΕΩΡΓΙΚΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΣΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ (6)
1960	20,8	86,8	24	11,3	26,3	43,1
1965	35,1	143,2	24,5	21,5	43,7	49,2
1970	43,5	233,2	18,6	33,2	73,7	45
1975	102	528,8	19,3	90,5	164,9	54,9
1980	222,7	1307,5	17	222	392,2	56,6

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ, ΕΘΝΙΚΟΙ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

2.7 ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

Κατά το μεγαλύτερο μέρος της μεταπολεμικής περιόδου, η ελληνική βιομηχανία σημείωσε επιδόσεις που ήταν από τις υψηλότερες μεταξύ των χωρών του Ο.Ο.Σ.Α. Όμως, από τα μέσα της δεκαετίας του '70 ζει στη δίνη σημαντικότερων εσωτερικών και εξωτερικών μεταλλαγών, οι οποίες επηρέασαν αρνητικά την πορεία της.

2.7.1 Η ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΜΕΤΑΠΟΙΗΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ

Η μεταποιητική βιομηχανία, από περιορισμένης σημασίας κλάδος της οικονομίας που ήταν στην αρχή του '50, σύντομα αναδείχθηκε σε κύρια προωθητική δύναμη της εθνικής παραγωγικής μηχανής. Ειδικότερα, η 25ετία 1948 - 73 θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως η «χρυσή εποχή» της ελληνικής βιομηχανίας. Ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης της βιομηχανικής παραγωγής ξεπέρασε το 9% και ήταν ο υψηλότερος μεταξύ των χωρών του Ο.Ο.Σ.Α. Την ίδια περίοδο, ο ετήσιος ρυθμός μεγέθυνσης του εθνικού προϊόντος έφτασε το 6,5% και η οικονομία της χώρας άρχισε σταδιακά να προσαρμόζεται σε μορφές διάρθρωσης ανάλογες με αυτές που ισχύουν στις περισσότερο ανεπτυγμένες χώρες.

Η συμβολή του δευτερογενούς τομέα στο σχηματισμό του Α.Ε.Π της χώρας αυξήθηκε από 14,3% το 1960 σε 21,3% το 1980. Εξάλλου το 1951 ο πρωτογενής τομέας απορροφούσε το 60% του εργατικού δυναμικού της χώρας, ενώ το 1981 το ποσοστό αυτό μειώθηκε στο 30%. Από την άλλη μεριά, το μερίδιο του δευτερογενούς τομέα στην απασχόληση αυξήθηκε από 17% το 1951 σε 29% το 1981. Παρόλο που η διάρθρωση της ελληνικής οικονομίας διαφέρει αισθητά από την δομή των οικονομιών των περισσότερων χωρών της κοινότητας, οι εξελίξεις που συνέβησαν μεταπολεμικά συνέβαλαν ώστε να κινείται σε δομές παρόμοιες με αυτές που έχουν διαμορφωθεί στις άλλες χώρες της Ε.Ε.

Παρά την συγκριτικά χαμηλότερη, σε σχέση με τις άλλες χώρες της Ε.Ε συμμετοχή της μεταποίησης στο σχηματισμό του εθνικού προϊόντος, στα πλαίσια της εθνικής οικονομίας αυτή κατέχει σημαντική θέση. Αυτό προκύπτει από την συμβολή του τομέα σε κρίσιμα μεγέθη της οικονομίας, όπως είναι το Α.Ε.Π, η απασχόληση, ο σχηματισμός πάγιου κεφαλαίου και οι εξαγωγές. Σχετικά στοιχεία δίνονται στον πίνακα (2.6).

Από τα στοιχεία του πίνακα είναι φανερή η διαχρονική αύξηση της συμβολής της μεταποίησης στη διαμόρφωση βασικών μεγεθών της οικονομίας. Όμως, εκεί που η σημαντικότητα της βιομηχανίας παρουσίασε θεαματική πρόοδο είναι στον τομέα των εξαγωγών. Έτσι οι ελληνικές εξαγωγές δεν περιορίζονται πλέον στα παραδοσιακά γεωργικά προϊόντα. Στη σύνθεσή τους κυριαρχούν τώρα τα βιομηχανικά προϊόντα, αφού αντιπροσωπεύουν το 70% περίπου των συνολικών εξαγωγών της χώρας.

ΠΙΝΑΚΑΣ(2.6)

ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΠΟΙΗΤΙΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΣΕ ΒΑΣΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ.

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	1960	1970	1980	1990
ΑΕΠ	14,3	19,1	21,3	18,6
ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	13,2	16,7	18,8	18,0
ΠΑΓΙΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ	10,0	14,2	15,6	18,9
ΕΞΑΓΩΓΕΣ	14,3	51,2	67,0	69,0

ΠΗΓΕΣ: εθνικοί λογαριασμοί, εκδόσεις ΕΣΥΕ.

2.7.2 ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΗ ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΟΥ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ

Αναφέρθηκε ήδη ότι κατά την μεταπολεμική περίοδο η ελληνική βιομηχανία σημείωσε αξιόλογες επιδόσεις. Όπως ήταν επόμενο, οι επιδόσεις αυτές δεν ήταν

ομοιόμορφες. Στον πίνακα (2.7) καταγράφονται οι ρυθμοί ανάπτυξης του μεταποιητικού τομέα για την περίοδο 1958 – 1979.

Από τα δεδομένα του πίνακα συνάγεται ότι την περίοδο μέχρι και τα μέσα περίπου της δεκαετίας του '70 η ελληνική βιομηχανία πέτυχε ιδιαίτερα υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης, τόσο ως προς το συνολικό όσο και ως προς τους επιμέρους κλάδους. Όμως, από το 1975 και μετά ο ρυθμός επιβραδύνεται για να γίνει αρνητικός την πενταετία 1979 – 1984.

Εξάλλου, από την παρακολούθηση της διαχρονικής εξέλιξης των δεδομένων του πίνακα(2.7) που αναφέρονται στους επιμέρους κλάδους, βγαίνουν χρήσιμα συμπεράσματα αναφορικά με τη δυναμική της ανάπτυξής τους. Οι κλάδοι που ολόκληρη τη μεταπολεμική περίοδο αναπτύχθηκαν με αισθητά υψηλότερους ρυθμούς από το μέσο όρο της βιομηχανίας είναι οι χημικές βιομηχανίες, οι βιομηχανίες μη μεταλλικών ορυκτών και οι βασικές μεταλλουργικές. Η ποσοτική υπεροχή της ανάπτυξης των κλάδων αυτών, σε σχέση με το σύνολο του τομέα, μετριέται από τις ελαστικότητες ανάπτυξης που παρουσιάζονται στο Β τμήμα του πίνακα(2.7). Οι ελαστικότητες αυτές δείχνουν την ταχύτητα μεταβολής του προϊόντος κάθε κλάδου σε σχέση με τη μεταβολή του συνόλου της βιομηχανίας.

ΠΙΝΑΚΑΣ(2.7)
ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ
1958 – 1992 (σταθ. Τιμές 1970)

	Α' ΜΕΣΟΙ ΕΤΗΣΙΟΙ ΡΥΘΜΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ							Β' ΒΑΣΤΙΚΟΤΗΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ						
	1958-63	1963-69	1969-74	1974-79	1979-84	1984-89	1989-92	1958-63	1963-69	1969-74	1974-79	1979-84	1984-89	1989-92
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΙ ΚΛΑΔΟΙ														
ΤΡΟΦΙΜΑ-ΠΟΤΑ-ΚΑΦΙΝΟΣ	4,44	8,15	8,21	6,90	2,32	2,35	1,84	0,69	0,73	0,86	1,20	(4,04)	1,56	(1,13)
ΥΦΑΝΤΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧ	3,89	10,97	11,26	8,59	-2,31	1,23	6,24	0,60	0,99	1,18	1,50	4,02	0,82	3,83
ΕΝΔΥΣΗ-ΥΠΟΔΗΣΗ	0,89	7,28	9,85	4,77	-5,17	-1,59	1,16	0,13	0,66	1,03	0,83	9,02	(1,05)	0,71
ΞΥΛΟΥ-ΕΠΙΠΛΩΝ	7,17	12,73	3,66	3,86	-9,11	0,76	-2,90	1,11	1,15	0,38	0,67	15,88	0,50	1,78
ΧΑΡΤΟΥ-ΕΚΔΟΣΕΩΝ	9,72	11,39	2,70	5,77	2,11	3,81	-2,14	1,50	1,03	0,28	1,00	(3,68)	2,53	1,21
ΧΗΜΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ	14,45	18,10	11,77	6,69	1,65	4,44	-3,43	2,23	1,63	1,23	1,16	(2,87)	2,94	2,11
ΜΗ ΜΕΤΑΛΛΙΚΑ ΟΡΥΚΤΑ	9,12	11,11	10,89	8,46	-1,21	0,60	-4,45	1,41	1,00	1,14	1,47	2,11	0,40	2,73
ΒΑΣΙΚΕΣ ΜΕΤΑΛΛΟΥΡΓΙΚΕΣ	16,96	37,52	12,45	2,65	-1,23	1,12	1,64	2,62	3,38	1,30	0,46	2,15	0,74	(1,00)
ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΚΟΙ ΚΛΑΔΟΙ	6,59	11,61	8,51	2,67	-0,43	-1,09	-1,87	1,02	1,05	0,89	0,46	0,75	(0,72)	0,54
ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ	17,61	2,38	14,69	1,77	0,73	2,16	5,27	2,72	0,21	1,54	0,31	(1,27)	1,43	(3,23)
ΛΟΙΠΩΝ ΒΙΟΜΗΧ	9,08	7,28	10,12	3,55	1,06	3,87	-10,13	1,40	0,66	1,06	0,62	(1,85)	2,56	6,21
ΣΥΝΟΛΟ	6,48	11,10	9,55	5,76	-0,57	1,51	-1,63	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00

ΠΗΓΗ: εθνικοί λογαριασμοί της Ελλάδας.

2.8 ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΝΑΥΤΙΛΙΑ

2.8.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ελληνική εμπορική ναυτιλία, με την έννοια του στόλου που ανήκει σε ελληνικά συμφέροντα, βρίσκεται τις τελευταίες δεκαετίες στην κορυφή του παγκόσμιου ναυτιλιακού γίγνεσθαι.

2.8.2 ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Η εμπορική ναυτιλία αποτελεί σημαντικό πλουτοπαραγωγικό τομέα της εθνικής οικονομίας εξαιτίας των συναλλαγματικών εισπράξεων που είναι αποτέλεσμα της διεθνούς δραστηριότητας, της απασχόλησης εργατικού δυναμικού και της εξυπηρέτησης των μεταφορικών αναγκών τις χώρας.

Οι εισροές ναυτιλιακού συναλλάγματος συμβάλουν σταθερά στην εξισορρόπηση του ισοζυγίου εξωτερικών συναλλαγών και κατά προέκταση στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας χωρίς αυτές να βασίζονται σε άμεσες ή έμμεσες κρατικές επιχορηγήσεις.

Η πορεία των εισροών ναυτιλιακού συναλλάγματος καθώς και η πορεία της αξίας των εξαγωγών παρουσιάζονται στον πίνακα (2.8).

Όπως φαίνεται και στον πίνακα το ναυτιλιακό συνάλλαγμα παρουσίασε μια μεγάλη αύξηση κατά το 1977 σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Ενώ το ποσοστό του ναυτιλιακού συναλλάγματος στην αξία των εξαγωγών μειώνεται σταθερά μέχρι και το 1979, έκτοτε παρουσιάζονται μεγάλες αυξομειώσεις.

Αξίζει να σημειωθεί ότι το 1975 το ήμισυ της ελληνόκτητης χωρητικότητας βρισκόταν σε ξένες σημαίες, το 1980 το 24% και το 1990 το 57%

ΠΙΝΑΚΑΣ (2.8)

**ΝΑΥΤΙΛΙΑΚΟ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑ ΚΑΙ ΑΞΙΑ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΣΕ
ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΑ ΔΟΛΑΡΙΑ ΗΠΑ**

ΕΤΟΣ	ΝΑΥΤΙΛΙΑΚΟ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑ	ΕΞΑΓΩΓΕΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ % ΝΑΥΤΙΛΙΑΚΟΥ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΑΞΙΑ ΕΞΑΓΩΓΩΝ
1974	867	1803	48
1975	845	2029	42
1976	914	2228	41
1977	1127	2522	45
1978	1177	2999	39
1979	1519	3932	39
1980	1816	4094	44
1981	1827	4771	38
1982	1657	4141	40
1983	1309	4105	32
1984	1096	4394	25
1985	1038	4293	24
1986	1000	4516	22
1987	1194	4614	21
1988	1380	5934	23
1989	1375	5994	23
1990	1762	6365	28
1991	1774	6797	26
1992	1993	6009	33
1993	2015	5031	40

ΠΗΓΗ: Τράπεζα της Ελλάδος.

2.9 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

2.9.1 ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Η ζήτηση για τουριστικές υπηρεσίες προκαλείται από τα άτομα που επιθυμούν να ικανοποιήσουν μια βασική ανάγκη, την ανάγκη της αναψυχής. Η εξειδίκευση και διερεύνηση των παραγόντων που επηρεάζουν τη ζήτηση του συγκεκριμένου αυτού αγαθού, βασίζεται στην θεωρία της συμπεριφοράς του καταναλωτή. Η ανάγκη αυτή μπορεί να συνδέεται με ποικίλες (πολιτιστικές, πνευματικές, υλικές, κ.τ.λ) ενέργειες, που διαμορφώνουν και τις ειδικότερες μορφές (πολιτιστικού, συνεδριακού, παραθεριστικού, κ.τ.λ) τουρισμού. Ο παραθεριστικός τουρισμός αποτελεί σήμερα την βασική τουριστική δραστηριότητα που αναπτύχθηκε με ταχείς ρυθμούς κυρίως από της αρχές της δεκαετίας του '60. Βασικό ρόλο στις εξελίξεις αυτές έπαιξαν:

1. Η οικονομική ανάπτυξη και κοινωνική οργάνωση των λαών της Ευρώπης και της Β Αμερικής μετά τον πόλεμο.
2. Η οικονομική και πολιτική συνεργασία των λαών αυτών.
3. Η ραγδαία ανάπτυξη των μέσων μαζικής μεταφοράς και επικοινωνίας.
4. Η αύξηση των ατομικών εισοδημάτων, των ημερών αδειας, αλλά και της οργάνωσης των ταξιδιών.

5. Η δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών (υποδομής, ανωδομής υπηρεσιών) και μέσων πολιτικής, κ.α.

2.10 ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Παρόλο που η μέτρηση της παραγωγικότητας της εργασίας εμφανίζει αρκετά προβλήματα, η διαχρονική εξέλιξη του σχετικού δείκτη είναι ενδεικτική των επιδόσεων της βιομηχανίας στον τομέα της αποτελεσματικής χρησιμοποίησης των πόρων και της βελτίωσης της ανταγωνιστικής της θέσης. Ακόμη ο δείκτης παραγωγικότητας αποτελεί μέτρο των ενδοκλαδικών και διακρατικών διαφοροποιήσεων όσον αφορά των δυναμισμό που εμφανίζουν οι επιμέρους βιομηχανικοί κλάδοι, είτε στα πλαίσια της εθνικής οικονομίας, είτε στον διεθνή καταμερισμό της βιομηχανικής παραγωγής.

Ο δείκτης που συνήθως χρησιμοποιείται στις πρακτικές εφαρμογές αναφέρεται στη μέση παραγωγικότητα της εργασίας και προκύπτει ως ο λόγος της προστιθέμενης αξίας παραγωγής σε σταθερές τιμές προς τη συνολική εισροή του συντελεστή εργασία, η οποία μετριέται είτε σε αριθμό απασχολούμενων ατόμων είτε σε ώρες εργασίας. Είναι προφανές ότι, οι διαφορές που υπάρχουν στην ποιοτική σύνθεση του εργατικού δυναμικού και στον βαθμό κεφαλαιακής έντασης της παραγωγικής λειτουργίας επηρεάζουν αποφασιστικά το απόλυτο ύψος του δείκτη. Όμως, η διαχρονική του πορεία διατηρεί τη χρησιμότητά της, στο βαθμό βέβαια που δεν έχουμε δραστικές διαφοροποιήσεις στους παράγοντες αυτούς.

Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία, κατά την περίοδο 1960 – 1980, η μέση παραγωγικότητα της εργασίας στην ελληνική βιομηχανία αυξήθηκε με μέσο ετήσιο ρυθμό που πλησίασε το 8% και ήταν κατά μιάμιση φορά υψηλότερος από τον αντίστοιχο ρυθμό της Ε.Ο.Κ. Η μεγαλύτερη αύξηση σημειώθηκε τη δεκαετία 1963 -73, οπότε έφθασε το 9% σε ετήσια βάση και ήταν η υψηλότερη μεταξύ των χωρών του Ο.Ο.Σ.Α. Όμως, μετά την πρώτη ενεργειακή κρίση (1973) παρατηρείται σταδιακή επιβράδυνση του ρυθμού αύξησης της παραγωγικότητας ώσπου το 1981 αυτός έπεσε στο μηδέν, ενώ το 1982 πήρε αρνητική τιμή (-1,5). Η διαχρονική εξέλιξη του δείκτη μέσης παραγωγικότητας, καταγράφεται στον πίνακα. (2.9).

Σημαντικές διαφοροποιήσεις στη μέση παραγωγικότητα της εργασίας παρατηρούνται επίσης σε κλαδικό επίπεδο. Αυτές αφορούν τόσο στο απόλυτο επίπεδο του σχετικού δείκτη όσο και στη διαχρονική του εξέλιξη. Με σκοπό να παρακολουθήσουμε την ταχύτητα μεταβολής του δείκτη διαχρονικά, εκτιμήσαμε

κλαδικές ελαστικότητες για την περίοδο μετά το 1963. οι σχετικοί υπολογισμοί δίνονται στον πίνακα (2.10). Οι δείκτες αυτοί μετράνε την ταχύτητα με την οποία αυξήθηκε η μέση παραγωγικότητα της εργασίας στους επιμέρους κλάδους, σε σύγκριση με την ταχύτητα μεταβολής του δείκτη στο σύνολο του μεταποιητικού τομέα.

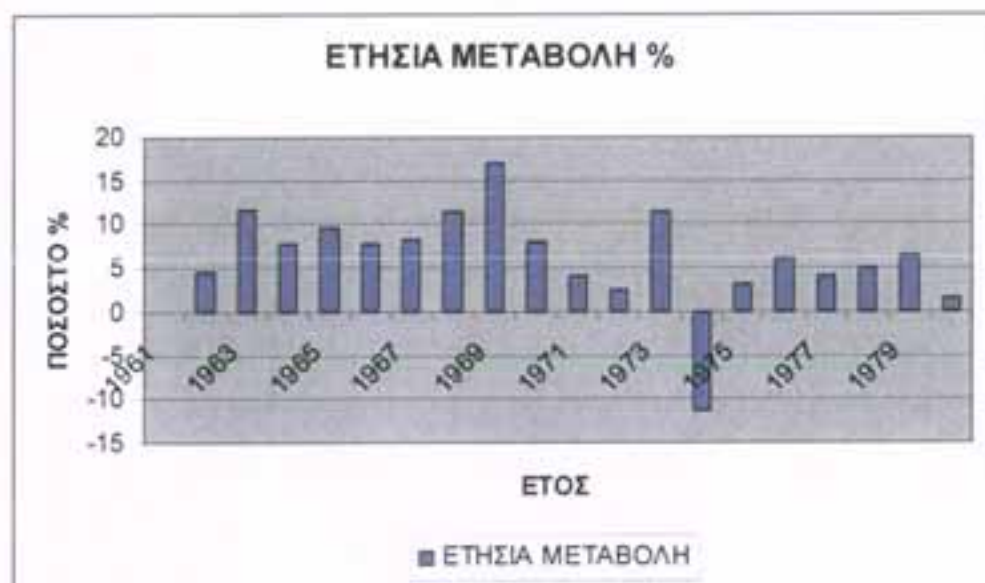
Έτσι οι κλάδοι που εμφανίζουν τιμή ελαστικότητας μεγαλύτερη της μονάδας υπερέχουν ως προς την παράμετρο αυτή, με την έννοια ότι η παραγωγικότητά τους αυξήθηκε με ταχύτερο ρυθμό από εκείνη του μέσου όρου βιομηχανίας. Στην πρώτη περίοδο, μέχρι την πετρελαϊκή κρίση του 1973, ελαστικότητα ανάπτυξης μεγαλύτερη της μονάδας είχαν οι βασικές μεταλλουργικές βιομηχανίες, η χημική βιομηχανία, η χαρτοβιομηχανία, η κλωστοϋφαντουργεία, η καπνοβιομηχανία και η βιομηχανία ελαστικών και πλαστικών. Αντίθετα οι κλάδοι που υστέρησαν αισθητά ήταν οι εκτυπώσεις – εκδόσεις, οι βιομηχανίες μηχανών εκτός ηλεκτρικών, οι διάφορες βιομηχανίες, τα μεταφορικά μέσα, η βιομηχανία πετρελαίου και η βιομηχανία δέρματος. Σε όλες τις περιπτώσεις αυτές έχουμε ελαστικότητα ανάπτυξης μικρότερη του 0,7. Από τα μέσα της δεκαετίας του '70 και μετά, παρατηρείται σημαντική υστέρηση στους κλάδους των βασικών μεταλλουργικών βιομηχανιών, της χημικής βιομηχανίας, της βιομηχανίας ξύλου – φελλού και των μεταφορικών μέσων. Πάντως, οι ενδοκλαδικές διαφοροποιήσεις φαίνεται να περιορίζονται τα τελευταία χρόνια, γεγονός που υποδηλώνει ότι δεν υπάρχουν κλάδοι που να διαδραματίζουν ηγετικό ρόλο στον τομέα αύξησης της παραγωγικότητας.

ΠΙΝΑΚΑΣ(2.9)

ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΜΕΣΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΗΣ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗΣ (τιμές 1970. 1961 – 80).

ΕΤΟΣ	ΕΤΗΣΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ (%)	ΕΤΟΣ	ΕΤΗΣΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ (%)
1961	---	1971	4,1
1962	4,6	1972	2,6
1963	11,8	1973	11,4
1964	7,9	1974	-11,3
1965	9,6	1975	3,2
1966	7,8	1976	6,2
1967	8,2	1977	4,1
1968	11,4	1978	5,1
1969	17,1	1979	6,4
1970	8	1980	1,5

ΠΗΓΗ: ΕΤΗΣΙΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ ΤΗΣ ΕΣΥΕ.

ΠΙΝΑΚΑΣ (2.10)

ΕΝΔΟΚΛΑΔΙΚΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΕΣ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΕΛΑΣΤΙΚΟΤΗΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΜΕΣΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.

ΚΛΑΔΟΙ	ΠΕΡΙΟΔΟΙ		
	1973/63	1975/70	1980/75
ΒΙΟΜ. ΤΡΟΦΙΜΩΝ	0,86	1,15	1,05
ΒΙΟΜ ΠΟΤΩΝ	1,02	0,8	1,07
ΒΙΟΜ ΚΑΠΝΟΥ	1,11	1,06	1,2
ΥΦΑΝΤΙΚΕΣ ΒΙΟΜ	1,12	1,18	1,02
ΕΝΔΥΣΗ-ΥΠΟΔΗΣΗ	0,93	1,15	0,9
ΒΙΟΜ ΞΥΛΟΥ-ΦΕΛΛΟΥ	0,9	0,86	1
ΒΙΟΜ ΕΠΙΠΛΩΝ	1,02	0,85	0,84
ΒΙΟΜ ΧΑΡΤΟΥ	1,14	0,83	0,92
ΕΚΤΥΠΩΣΕΙΣ-ΕΚΔΟΣΕΙΣ	0,44	0,75	1,02
ΒΙΟΜ ΔΕΡΜΑΤΟΣ	0,68	1	1,19
ΒΙΟΜ ΠΛΑΣΤΙΚΩΝ	1,09	0,97	1,02
ΧΗΜΙΚΕΣ ΒΙΟΜ	1,25	1,12	0,9
ΒΙΟΜ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ	0,65	0,72	0,96
ΜΗ ΜΕΤΑΛ ΟΡΥΚΤΑ	0,97	1,05	1,1
ΒΑΣΙΚΕΣ ΜΕΤΑΛΛΟΥΡΓΙΕΣ	11,46	0,68	0,94
ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΜΕΤΑΛΛΟΥ	1,02	1,11	1,14
ΜΗΧΑΝ ΚΑΙ	0,48	1,2	1,02

ΣΥΣΚΕΥΩΝ			
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	0,65	0,78	1,12
ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕΣΑ	0,6	0,87	0,89
ΔΙΑΦΟΡ. ΒΙΟΜ.	0,51	1,13	1,14

ΠΗΓΗ: ΕΤΗΣΙΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ ΤΗΣ ΕΣΥΕ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΕΟΚ

3.1 ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΑΔΙΑ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΤΗΣ Ε.Ε. ΑΠΟ ΤΗΝ ΥΠΟΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΑΡΧΙΚΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ.*

Η προσπάθεια ενοποίησης της Ευρώπης, που έχει πάρει σήμερα τη μορφή της Ευρωπαϊκής Ένωσης, άρχισε τυπικά στις αρχές της δεκαετίας του '50 με την υπογραφή της συνθήκης των Παρισίων για τη δημιουργία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και χάλυβα (Ε.Κ.Α.Χ.), που τέθηκε σε ισχύ στις 25 Ιουλίου 1952. Στόχος της Ε.Κ.Α.Χ. ήταν να θέσει υπό ενιαία διοίκηση την παραγωγή και εμπορία των προϊόντων του άνθρακα και χάλυβα, που είχαν γίνει αιτία επανειλημμένων συγκρούσεων ανάμεσα στην Γαλλία και τη Γερμανία και να φέρει σε στενότερη οικονομική συνεργασία τα κράτη της δυτικής Ευρώπης. Τη συνθήκη αυτή υπέγραψαν έξι κράτη: το Βέλγιο, η Γαλλία, η Δυτική Γερμανία, η Ιταλία, το Λουξεμβούργο και η Ολλανδία. Η συνθήκη προέβλεπε τη δημιουργία μιας κοινής αγοράς ανάμεσα στα κράτη αυτά, δηλαδή τη δημιουργία ενός ενιαίου σχηματισμού, όπου τα προϊόντα του άνθρακα και του χάλυβα και οι συντελεστές που απασχολούνταν στην παραγωγή τους θα μπορούσαν να διακινηθούν ελεύθερα ανάμεσα στα κράτη μέλη, χωρίς δασμούς ή άλλου περιορισμούς.

Τα ίδια έξι κράτη υπέγραψαν αργότερα δύο άλλες συνθήκες στη Ρώμη: τη συνθήκη για τη δημιουργία της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (Ε.Ο.Κ.) και τη συνθήκη για τη δημιουργία Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας (Ε.Κ.Α.Ε.), οι οποίες τέθηκαν σε ισχύ την 1^η Ιανουαρίου 1958. Η συνθήκη της ΕΟΚ προέβλεπε βασικά τη δημιουργία, σταδιακά, μιας κοινής αγοράς για όλα τα προϊόντα και τους συντελεστές παραγωγής τους, δηλαδή την κατάργηση όλων των εμποδίων στην ελεύθερη διακίνηση των αγαθών και των συντελεστών παραγωγής ανάμεσα στα κράτη μέλη και την υιοθέτηση κοινού εξωτερικού δασμολογίου και κοινής εμπορικής πολιτικής έναντι των

*Θ. Γεωργακοπουλου, Θ. Λιανου, Θ. Μπενου, Γ. Τσεκουρα, Μ. Χατζηπροκοπιου, Γ. Χρηστου, Εισαγωγή στην πολιτική οικονομία, σελ 634.

Κ. Παπαρρηγόπουλου, Π. Καρολίδη – Γ. Αναστασιάδη, ιστορία του Ελληνικού έθνους, τόμος 12^{ος}, σελ 99 – 103.

τρίτων χωρών. Προέβλεπε επίσης την υιοθέτηση κοινής πολιτικής σε ορισμένους τομείς (γεωργία, μεταφορές, κοινωνικός τομέας), καθώς επίσης και συντονισμό της οικονομικής και νομισματικής πολιτικής των κρατών μελών. Εξάλλου, η συνθήκη της Ε.Κ.Α.Ε. προέβλεπε τη συνεργασία των κρατών μελών για την ανάπτυξη της πυρηνικής ενέργειας στην Κοινότητα.

Στην δεκαετία του '60 έγινε αρκετή πρόοδος στην υλοποίηση των πιο πάνω συνθηκών. Εξάλλου, το 1960 χαρακτηρίστηκε και από τις συζητήσεις για την σύνδεση της Ελλάδας με την Ε.Ο.Κ. Οι αντιδράσεις των Ιταλών και οι αντιρρήσεις των Γάλλων για τα ελληνικά κρασιά βρήκαν απρόσμενη στήριξη και από τις Η.Π.Α, οι οποίες αντιδρούσαν για τη μείωση των δασμών όσον αφορά τα ελληνικά καπνά. Στις 10 Ιουλίου ο τότε πρωθυπουργός της χώρας Κωνσταντίνος Καραμανλής επισκέφθηκε την Γαλλία σε μία προσπάθεια να βρει λύση στο πρόβλημα. Η ντεγκωλική κυβέρνηση στα πλαίσια μιας Ευρωπαϊκής πολιτικής που είχε χαράξει προσπαθώντας να ανεξαρτητοποιηθεί έναντι των Η.Π.Α τονίζει τις καλές σχέσεις ανάμεσα στις δύο χώρες και εκφράζει την ευχή να ευοδωθούν οι διαπραγματεύσεις για τη σύνδεση Ελλάδας - Ε.Ο.Κ, η οποία και μονογράφηκε τελικά στις 30 Μαρτίου του 1961 στις Βρυξέλες. Επίσης πριν από το τέλος της δεκαετίας αυτής (μέσα του 1968), είχε ολοκληρωθεί η διαδικασία της τελωνειακής ένωσης ανάμεσα στα κράτη μέλη, δηλαδή η κατάργηση των δασμών και των ποσοτικών περιορισμών στο εμπόριο ανάμεσα στις χώρες μέλη και η υιοθέτηση κοινού εξωτερικού δασμολογίου έναντι των τρίτων χωρών. Επιτεύχθηκε επίσης η απελευθέρωση της κίνησης των εργαζομένων και η μερική απελευθέρωση της κίνησης κεφαλαίου. Επιπλέον, αναπτύχθηκε σταδιακά η κοινή γεωργική πολιτική και έγινε αρκετή πρόοδος στον τομέα του συντονισμού των άλλων πολιτικών.

Στη δεκαετία του '70 (το 1972) έγιναν μέλη των τριών αυτών ευρωπαϊκών κοινοτήτων η Δανία, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ιρλανδία, με συνέπεια ο αριθμός των κρατών- μελών να αυξηθεί σε εννέα. Έγινε επίσης κάποια πρόοδος προς την κατεύθυνση της προώθησης κοινών πολιτικών και εναρμόνισής τους ταυτόχρονα ανάμεσα στα κράτη μέλη. Προωθήθηκε σημαντικά η περιφερειακή και η νομισματική πολιτική των κοινοτήτων, η εναρμόνιση της φορολογικής νομοθεσίας των κρατών μελών καθώς επίσης και η εφαρμογή κοινής πολιτικής σε άλλους τομείς.

Στις αρχές της δεκαετίας του '80 (το 1981) έγινε πλήρες μέλος των ευρωπαϊκών κοινοτήτων η χώρα μας, ενώ το 1986 υπέγραψαν τις συνθήκες και έγιναν πλήρη μέλη η Ισπανία και Πορτογαλία. Το 1987 υπεγράφη η ενιαία ευρωπαϊκή πράξη, η οποία τροποποίησε τις αρχικές συνθήκες με στόχο την οριστική κατάργηση όλων των

εμποδίων που εξακολουθούσαν να υπάρχουν στην ελεύθερη διακίνηση των προϊόντων και συντελεστών ανάμεσα στα κράτη μέλη. Με την πράξη αυτή ενισχυθήκαν ορισμένες πολιτικές της Ε.Ε, ενώ αναθεωρήθηκε ο ρόλος των διαφόρων οργάνων των ευρωπαϊκών κοινοτήτων.

Στο Μάαστριχτ της Ολλανδίας το 1992 υπεγράφη η συνθήκη για την Ε.Ε η οποία προέβλεπε τη δημιουργία, σταδιακά, μέχρι το 1997 ή το 1999, οικονομικής και νομισματικής ένωσης, δηλαδή ενός ενιαίου χώρου με κοινή νομισματική πολιτική και ενιαίο νόμισμα, καθώς επίσης και έντονο συντονισμό της οικονομικής πολιτικής των κρατών μελών. Η συνθήκη αυτή ενίσχυε επίσης τις υπάρχουσες πολιτικές της ένωσης, ενώ ταυτόχρονα προέβλεπε τη δημιουργία νέων πολιτικών σε τομείς όπου η Ένωση δεν είχε ανάμιξη προηγουμένως. Επιπλέον η συνθήκη προχώρησε σε περαιτέρω αναθεώρηση του ρόλου των διαφόρων οργάνων της Ένωσης και απλοποίησε περισσότερο τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων.

3.2 Η ΚΟΙΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Η κοινή αγροτική πολιτική, που άρχισε να ισχύει μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΟΚ από τον Ιούνιο του 1968 καλύπτει το 95% περίπου του συνόλου των αγροτικών προϊόντων και βασικά οφείλεται στην Γαλλία. Η Γαλλία την εποχή εκείνη πρωτοστατούσε στη διαμόρφωση της πολιτικής της Κοινότητας και λόγω του σχετικά μεγάλου γεωργικού της τομέα, ενδιαφερόταν ιδιαίτερα για την εξεύρεση ικανοποιητικών λύσεων στα προβλήματα του. Το γεγονός ότι ο αγροτικός τομέας των κρατών – μελών της κοινότητας είναι ο πρώτος και μέχρι τώρα ο μόνος στον οποίο εφαρμόστηκε κοινή πολιτική μπορεί να εξηγηθεί:

- **Πρώτον**, από το ότι ο αγροτικός τομέας των κρατών μελών της ΕΟΚ όχι μόνο συγκέντρωνε τα περισσότερα και δυσκολότερα προβλήματα, σε σχέση με τους υπόλοιπους, αλλά ακόμη κινδύνευε να δεχθεί πλήγματα από την ένταξη.

- **Δεύτερον**, από το ότι οι αγρότες των κρατών – μελών δεν ήταν αρκετά οργανωμένοι και για τον λόγο αυτό οι πρωτεργάτες της ΕΟΚ υπέθεσαν ότι η εφαρμογή της ΚΑΠ δε θα συναντούσε αξιόλογες αντιδράσεις .

- **Τρίτον**, από το ότι οι ανισότητες του βαθμού οικονομικής αναπτύξεως, μεταξύ των κρατών – μελών, που ακριβώς η ΕΟΚ είχε ως μακροχρόνιο στόχο να εξαλείψει,

οφείλονταν κατά μεγάλο ποσοστό στις διαρθρωτικές ανεπάρκειες του αγροτικού τομέα των κρατών μελών της κοινότητας.

Οι στόχοι της ΚΑΠ, όπως αυτοί ορίζονται στην συνθήκη της Ρώμης είναι πέντε:

1. Αύξηση της παραγωγικότητας της γεωργίας,
2. Εξασφάλιση δικαίου βιοτικού επιπέδου στον αγρότη,
3. Σταθεροποίηση των αγορών,
4. Εξασφάλιση επαρκούς αγοράς,
5. Εξασφάλιση λογικών τιμών στον καταναλωτή.

Εντούτοις, η πραγματοποίηση αυτών των στόχων δεν θα ήταν δυνατή, χωρίς μια συντονισμένη προσπάθεια μεταβολής των διαρθρώσεων του αγροτικού τομέα των κρατών – μελών της κοινότητας και συγκεκριμένα:

1. Την αύξηση της παραγωγικότητας κατ' απασχολούμενο στον αγροτικό τομέα.
2. Τη μείωση των καλλιεργουμένων εκτάσεων με καλλιέργειες μη αποδοτικές, στις οποίες η αγορά της Κοινότητας έχει πλεονάσματα.
3. Τη προοδευτική εξαφάνιση των οριακών εκμεταλλεύσεων.
4. Τη μείωση του απασχολούμενου, στον αγροτικό τομέα ενεργού πληθυσμού και τη σύγχρονη εξασφάλιση απασχολήσεως σε άλλους τομείς της οικονομικής δραστηριότητας,
5. Την άνοδο του επιπέδου εκπαίδευσής των αγροτών και την εξασφάλιση ικανοποιητικών πληροφοριών σε ότι τους αφορά,
6. Την αύξηση της εκτάσεως του μέσου γεωργικού κλήρου, ώστε να είναι δυνατή και αποδοτική η χρήση γεωργικών μηχανημάτων και οι εργασίες αρδεύσεως,
7. Την εξασφάλιση διακινήσεως των γεωργικών προϊόντων και τη μείωση της σημασίας των διαμέσων,
8. Τη δημιουργία συμπληρωματικών γεωργικών βιομηχανιών.

Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Γεωργικού Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (F.Ε.Ο.Γ.Α.) επιφορτίστηκε με το καθήκον αυτό.

Η Κ.Α.Π. βασίζεται στο σχέδιο του Ολλανδού Mansholt και λειτουργεί, από το 1968. ως εξής:

1. Η τιμή των γεωργικών προϊόντων, στο εσωτερικό των αγορών των κρατών – μελών της Κοινότητας πρέπει να είναι ενιαία και να εξασφαλίζεται η ελεύθερη κυκλοφορία τους. Απαγορεύεται η

επιβολή δασμών, ισοδύναμων φόρων ή επιδοτήσεων, που καταλήγουν στη νόθευση του εσωτερικού ανταγωνισμού.

2. Υπάρχει προτίμηση για τα προϊόντα της κοινότητας, που θα τα προστατεύει από τον εξωτερικό ανταγωνισμό, χάρη στην αντισταθμιστική εισφορά. Αυτή επιβάλλεται, κατά την είσοδο στις χώρες της Ε.Ο.Κ., αντιστοίχων γεωργικών προϊόντων από τρίτες χώρες, όταν οι τιμές της διεθνούς αγοράς είναι χαμηλότερες από αυτές της κοινότητας.
3. Εξάλλου, οι Οργανισμοί παρεμβάσεως των διαφόρων χωρών, οι οποίοι χρηματοδοτούνται από το F.E.O.G.A., έχουν την υποχρέωση να αγοράσουν οποιοδήποτε αγαθό τους προσφερθεί, εκτός από ζάχαρη, σε μία τιμή βάσεως.
4. Τα έσοδα από τις αντισταθμιστικές εισφορές πηγαίνουν υπέρ του F.E.O.G.A., ο οποίος είναι υποχρεωμένος να επιδοτεί τις εξαγωγές των χωρών - μελών, όταν οι εσωτερικές τιμές είναι υψηλότερες από τις διεθνείς

Τα αποτελέσματα της Κ.Α.Π. είναι ιδιαίτερα σημαντικά στην επίτευξη κοινής τιμής για τα αγροτικά προϊόντα της Ε.Ο.Κ, όπως και στον τομέα της ελεύθερης διακίνησης των αγροτικών προϊόντων, μεταξύ των 9 χωρών. Αντίθετα, στον τομέα των διαρθρωτικών μεταβολών, τα αποτελέσματα, που ως τώρα πέτυχε η Κ.Α.Π. είναι ακόμη αρκετά περιορισμένα.

Η Ελλάδα, εφόσον μπορούσε, θα έπρεπε να είχε ζητήσει άμεση εφαρμογή της Κ.Α.Π. όσον αφορά στην ελεύθερη διακίνηση των προϊόντων μας και την εναρμόνιση της ελληνικής αγροτικής πολιτικής με την Κ.Α.Π., όπως επίσης και στον τομέα της χρηματοδοτήσεως. Τα παραπάνω συνιστούν υποχρεώσεις της Ε.Ο.Κ. προς την Ελλάδα και ορίζονται στη συμφωνία της συνδέσεως, αλλά, με διάφορες δικαιολογίες, ποτέ δεν εφαρμόστηκαν. Αντίθετα, η συμφωνία συνδέσεως εφαρμόστηκε σχεδόν αποκλειστικά στα σημεία που ευνοεί την Κοινότητα, όπως είναι ο δασμολογικός αποπλισμός, που κατέληξε σε 1,5 περίπου δις \$ Η.Π.Α έλλειμμα στο εμπορικό μας ισοζύγιο με την Ε.Ο.Κ. το 1976.

3.3 Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στη παράγραφο αυτή θα αναλύσουμε την κατάσταση του αγροτικού μας τομέα πριν από την ένταξη μας στην Ε.Ο.Κ.

Η κατάσταση αυτή πολύ συνοπτικά, καθορίζεται από τα ακόλουθα σημεία:

1. Χαμηλή παραγωγικότητα. Αυτή αποδεικνύεται από το γεγονός ότι στην Ελλάδα το 34% του ενεργού δυναμικού της χώρας απασχολείται στη γεωργία ενώ στην Ε.Ο.Κ. απασχολείται το 9% του ενεργού πληθυσμού στον αγροτικό τομέα όπως φαίνεται και από τον ακόλουθο πίνακα (3.1).

Η μέση στρεμματική απόδοση των χωρών της Ε.Ο.Κ, εξάλλου, είναι πέντε περίπου φορές μεγαλύτερη, από την αντίστοιχη της Ελλάδας. Ακόμη, ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης του Α.Ε.Π στην ελληνική γεωργία ήταν 5,2% για την δεκαετία 1952 – 1962 και μειώθηκε σε 3,4% για τη δεκαετία 1962 – 1972. Υπολογίζεται ότι η παραγωγικότητα της εργασίας με βάση το Α.Ε.Π, είναι περίπου 4 φορές μικρότερη στη γεωργία, σε σύγκριση με τους άλλους τομείς της οικονομίας.

2. Ανεπαρκής κλήρος. Σύμφωνα με την απογραφή του 1971 ο μέσος αγροτικός κλήρος αποτελείτο από 35 στρέμματα, κατεσπαρμένα σε 7 κατά μέσο όρο αγροτεμάχια, τα οποία είχαν σημαντική απόσταση μεταξύ τους. Αντίθετα, στην Ε.Ο.Κ, το μέσο μέγεθος των γεωργικών κλήρων υπολογίζεται πέντε φορές μεγαλύτερο από τον αντίστοιχο ελληνικό και επιπλέον δεν αποτελείται από κατεσπαρμένα αγροτεμάχια. Στο σημείο αυτό η Κ.Α.Π είχε αρκετά σημαντικά αποτελέσματα, γιατί ενώ το 1960 στην κοινότητα των 6 μόνο το 22% του συνόλου των καλλιεργήσιμων γαιών αποτελείτο από εκμεταλλεύσεις μεγαλύτερες από 50 εκτάρια, το 1973 στην κοινότητα των 9 το ποσοστό αυτό έγινε 40%. Οι διαφορές μεταξύ Ελλάδος και της Ε.Ο.Κ, στο σημείο αυτό φαίνονται στον πίνακα (3.2) Φυσικά ο τόσο μικρός αγροτικός κλήρος στην Ελλάδα είναι εξαιρετικά αντικοινωνικός γιατί δεν ευνοεί την εκτέλεση αρδεύσεων και τη χρησιμοποίηση μηχανών.

3. Χαμηλό εισόδημα. Υπάρχουν σημαντικές διαφορές στο κατά κεφαλήν εισόδημα των αγροτών της κοινότητας και της Ελλάδας. Το 1973 το προϊόν της Ελληνικής γεωργίας (σε σταθερές τιμές 1970) ανά απασχολούμενο αγρότη ήταν 1400\$ Η.Π.Α. έναντι 3200\$ Η.Π.Α στην Ε.Ο.Κ.

Εξάλλου, το κατά κεφαλήν εισόδημα του χωριού ήταν στην Ελλάδα το 1963, 3 φορές μικρότερο σε σύγκριση με τους εργαζόμενους στους υπόλοιπους τομείς παραγωγής και εμφανίζει έκτοτε τάση διευρύνσεως. Η διαφορά αυτή του κατά κεφαλή εισοδήματος μεταξύ αγροτών και εργαζομένων στις πόλεις είναι ακόμη πιο αδικαιολόγητη, αν συνδυαστεί και με το γεγονός της σημαντικής μείωσης του ενεργού αγροτικού πληθυσμού, στο χρονικό αυτό διάστημα, κυρίως λόγω της εξωτερικής μεταναστεύσεως. Αποτέλεσμα της τελευταίας είναι και ο γηρασμός του αγροτικού πληθυσμού. Υπολογίζεται ότι το $\frac{1}{4}$ των καλλιεργουμένων εκτάσεων ανήκει σε αγρότες ηλικίας άνω των 60 ετών.

ΠΙΝΑΚΑΣ (3.1)**ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΕΝΕΡΓΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΧΩΡΩΝ ΚΑΤΑ ΟΜΑΔΕΣ ΑΤΟΜΙΚΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ**

ΧΩΡΑ	ΕΤΗ	ΤΕΧΝΙΚΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΣΩΠΑ ΑΣΚΟΥΝΤΑ ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ	ΥΠΑΛΛΗΛΟΙ ΓΡΑΦΕΙΟΥ	ΠΩΛΗΤΕΣ	ΓΕΩΡΓΟΙ- ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΟΙ- ΑΛΙΕΙΣ	ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ ΣΕ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ
ΕΛΛΑΔΑ	1971	5,7	7,5	7,2	40,6	7,4
ΑΥΣΤΡΙΑ	1975	---	---	8,8	12,3	15,3
ΒΕΛΓΙΟ	1970	11,1	12,8	10,2	4,5	6,7
ΓΑΛΛΙΑ	1968	11,4	11,7	7,6	15,3	8,4
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	1970	9,8	17,5	8,9	7,6	9,5
ΔΑΝΙΑ	1970	12,2	12,9	9,6	10,5	10,7
ΕΛΒΕΤΙΑ	1970	12,1	17,9	7,8	7,9	11,2
ΗΠΑ	1975	13,9	17,1	6,1	3,2	13,4
ΑΓΓΛΙΑ	1971	11,1	17,9	9	3	11,7
ΙΣΠΑΝΙΑ	1970	5,5	9,2	8,3	24,5	9,3
ΙΤΑΛΙΑ	1971	7,3	10,6	8,7	16,5	8,9
ΝΟΡΒΗΓΙΑ	1975	15,8	10,4	8,9	9,7	12,2
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	1971	13,3	15,4	10,4	6,2	8,5
ΣΟΥΗΔΙΑ	1975	22,4	11,9	8,6	6,6	13
ΤΟΥΡΚΙΑ	1970	3,2	2,2	2,9	69	3,6
ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ	1975	17	11	7,4	14,1	9,9

ΠΗΓΗ: Στατιστική επετηρίδα της Ελλάδος

ΠΙΝΑΚΑΣ(3.2)**ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ ΚΑΤΑ ΤΑΞΗ ΜΕΓΕΘΟΥΣ (%) ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ ΕΟΚ ΤΟ 1970**

ΧΩΡΕΣ	ΤΑΞΗ ΜΕΓΕΘΟΥΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ ΣΕ ΣΤΡΕΜΜΑΤΑ					ΣΥΝΟΛΟ
	1-49	50-99	100-199	200-499	500 ΚΑΙ ΑΝΩ	
Δ. ΓΕΡΜΑΝΙΑ	37,5	22,5	24,7	14,5	1,8	100
ΓΑΛΛΙΑ	22,9	17,6	25	26	8,5	100
ΙΤΑΛΙΑ	68,4	17,8	8,4	3,7	1,7	100
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	25,9	23,9	31,7	17	1,5	100
ΒΕΛΓΙΟ	33,9	25,3	25,7	13,1	2	100
ΔΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	21,3	14,3	22,3	37,8	4,3	100
ΕΟΚ ΤΩΝ 6	46,4	18,9	17,9	13,1	3,7	100
ΑΓΓΛΙΑ	18,9	14,6	18,9	24,3	23,3	100
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	17,9	20,1	30,2	23,3	7,5	100
ΔΑΝΙΑ	9,4	21,4	31,4	31,7	6,2	100
ΕΟΚ ΤΩΝ 9	42,6	28,8	18,9	14,7	5	100
ΕΛΛΑΔΑ	79,1	15,8	4,1	0,9	0,1	100

ΠΗΓΗ: Δελτίο πανελληνίου συλλόγου διπλωματούχων τοπογράφων μηχανικών Μάιος - Ιούνιος 1978 Αθήνα.

3.4 ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΟ ΓΕΩΡΓΙΚΟ ΤΟΜΕΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ.

Η ένταξη της χώρας μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση επηρέασε το γεωργικό τομέα της οικονομίας κατά ποικίλους τρόπους. Οι βασικές επιδράσεις προήλθαν από την υιοθέτηση και εφαρμογή της κοινής γεωργικής πολιτικής της χώρας. Επιδράσεις όμως στο γεωργικό τομέα της οικονομίας άσκησαν έμμεσα και πολλές πολιτικές της Κοινότητας, ιδιαίτερα η περιφερειακή πολιτική και η κοινωνική πολιτική, καθώς επίσης και οι γενικότερες επιπτώσεις που είχε η ένταξη στην ελληνική οικονομία, οι οποίες με τη σειρά τους επηρέασαν το γεωργικό τομέα. Η ποιοτική αξιολόγηση, και ιδιαίτερα η ποσοτική εκτίμηση, των επιδράσεων αυτών είναι πολύ δύσκολη, λόγω του γνωστού προβλήματος προσδιορισμού της αντιπραγματικότητας («anti-monde»), που ανακύπτει στις περιπτώσεις αυτές, της αδυναμίας δηλαδή να προσδιορίσουμε πώς θα είχαν εξελιχθεί

τα πράγματα στο γεωργικό τομέα, αν η χώρα δεν είχε ενταχθεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Το πρόβλημα δεν σχετίζεται μόνο με τα θέματα που ανακύπτουν σε κάθε προσπάθεια πρόβλεψης των οικονομικών μεγεθών στη μεταεταξιακή περίοδο, αλλά γίνεται ακόμη εντονότερο και από την αδυναμία μας να προβλέψουμε ποια πολιτική θα είχε ακολουθήσει η χώρα μας στο γεωργικό τομέα αν δεν είχε ενταχθεί στην Ένωση. Γιατί, ασφαλώς, ούτε την ίδια πολιτική που εφάρμοσε ως μέλος της Ένωσης θα είχε εφαρμόσει ούτε την ίδια πολιτική που εφάρμοσε πριν από την ένταξη θα μπορούσε να ακολουθήσει υποχρεωτικά, αφού η γενικότερη οικονομική κατάσταση της χώρας μας στη δεκαετία του '80 ήταν πολύ διαφορετική από εκείνη της δεκαετίας του '70 και ακόμη περισσότερο της δεκαετίας του '60.

Πάντως, η Ελλάδα είχε κάποιους βαθμούς ελευθερίας να ακολουθήσει ανεξάρτητη εθνική πολιτική στο γεωργικό τομέα, τουλάχιστον όσον αφορά στο επίπεδο των τιμών των γεωργικών προϊόντων. Γιατί η σχετικά κακή πορεία της οικονομίας, και ιδιαίτερα του εξωτερικού ισοζυγίου, οδηγούσαν σε συνεχείς υποτιμήσεις της τρέχουσας ισοτιμίας της δραχμής, με συνέπεια η χώρα μας να μπορεί κάθε φορά να υποτιμά την πράσινη ισοτιμία και να επιτρέπει αυξήσεις τιμών πολύ μεγαλύτερες από αυτές που αποφάσισε το Συμβούλιο σε όρους E.C.U.

3.5 ΘΕΣΜΙΚΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΣΑΝ ΤΟ ΓΕΩΡΓΙΚΟ ΤΟΜΕΑ ΩΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΤΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ

Όπως συμβαίνει με τις περισσότερες ανεπτυγμένες χώρες του κόσμου, η χώρα μας στήριξε το γεωργικό τομέα με την εφαρμογή μιας πολιτικής, η οποία προέβλεπε τόσο προστασία από τις εισαγωγές όσο και χρηματοδοτική στήριξη από τον κρατικό προϋπολογισμό με τη μορφή επιδοτήσεων. Η προστασία από το εξωτερικό γινόταν με δασμούς και, σε ορισμένες περιπτώσεις, με ποσοτικούς περιορισμούς, το ύψος των δασμών όμως δεν ήταν πολύ υψηλό, με αποτέλεσμα η προστασία από το διεθνή ανταγωνισμό να μην είναι ιδιαίτερα υψηλή. Η στήριξη μέσω του προϋπολογισμού, εξάλλου, είχε κυρίως τη μορφή επιδοτήσεων των γεωργικών εισροών (λιπασμάτων, ζωοτροφών, σπόρων, φυτοφαρμάκων, κ.α.). Σε ορισμένες περιπτώσεις εξάλλου, (σιτάρι, ρύζι, όσπρια, λάδι, σταφίδα και καπνός) καθορίζονται τιμές ασφαλείας και προβλεπόταν συγκέντρωση των προϊόντων στις τιμές αυτές, αν οι τιμές αγοράς διαμορφώνονταν σε χαμηλότερα επίπεδα, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται ελλείμματα που καλύπτονταν

από τον κρατικό προϋπολογισμό. Σε άλλες περιπτώσεις, κυρίως για προϊόντα στα οποία δεν προβλεπόταν συγκέντρωση (λ.χ. τη ζάχαρη, το βαμβάκι, τη βιομηχανική ντομάτα, τα ροδάκινα, τα μήλα, τα εσπεριδοειδή, κ.α.), αλλά και για προϊόντα που προβλεπόταν συγκέντρωση (σίτος, καπνός) εφόσον δεν παραδίνονταν στη συγκέντρωση αλλά στο εμπόριο, προβλέπονταν άμεσες επιδοτήσεις των τελικών τιμών των προϊόντων. Σε λίγες περιπτώσεις εξάλλου (λ.χ. προβατοτροφίας, σιτάρι και κριθάρι ορεινών περιοχών) προβλέπονταν εισοδηματικές ενισχύσεις κατά κεφαλή ζώου ή ανά στρέμμα, που δεν συνδέονταν με τις τιμές ή τον όγκο παραγωγής. Επιπλέον, χορηγούνταν διάφορες επιδοτήσεις ιδιωτικών επενδυτικών δαπανών για την αύξηση της παραγωγικότητας του τομέα, και γίνονταν χρηματοπιστωτικές διευκολύνσεις και επιδότηση του επιτοκίου των γεωργικών δανείων. Τέλος, επιδοτούνται οι εξαγωγές γεωργικών προϊόντων ώστε να γίνονται περισσότερο ανταγωνιστικές στις διεθνείς αγορές.

Η κοινή γεωργική πολιτική, που υιοθέτησε μετά την ένταξη της η χώρα μας, προέβλεπε ανάλογους μηχανισμούς στήριξης του γεωργικού τομέα, παρόλο που διέφερε τόσο το ύψος όσο και η φύση και διάρθρωση της στήριξης αυτής. Ειδικότερα, η κοινή γεωργική πολιτική δεν προβλέπει επιδοτήσεις των εισροών, οι οποίες μάλιστα απαγορεύονται από την Ένωση προκειμένου να μην νοθεύεται ο ανταγωνισμός. Η προστασία των εγχωρίων προϊόντων από το εξωτερικό, εξάλλου, διαφέρει πολύ από την αντίστοιχη προστασία που προέβλεπε η εθνική προενταξιακή πολιτική. Ενώ ορισμένα προϊόντα, γνωστά ως τα βόρεια προϊόντα (σιτηρά, μοσχαρίσιο κρέας, γαλακτοκομικά), και σε κάποια έκταση το ελαιόλαδο, προστατεύονται έντονα με ειδικές αντισταθμιστικές εισφορές, η προστασία των μεσογειακών προϊόντων γίνεται με δασμούς και είναι σχετικά περιορισμένη ή και ανύπαρκτη. Τα προϊόντα αυτά όμως στηρίζονται, με διάφορους μηχανισμούς και με επιδοτήσεις από τον κοινοτικό προϋπολογισμό. Έτσι, για ορισμένα προϊόντα (δημητριακά, ζάχαρη, καπνός, βούτυρο, γάλα σε σκόνη, μοσχαρίσιο κρέας, ελαιόλαδο, κ.α.) προβλέπεται καθορισμός τιμών ασφαλείας και συγκέντρωση τους από ειδικό οργανισμό παρέμβασης σε περίπτωση που η τιμή τους τείνει να πέσει κάτω από την τιμή παρέμβασης. Για άλλα προϊόντα, (φρούτα, λαχανικά, κ.α.), χρησιμοποιείται ο μηχανισμός της απόσυρσης και καταστροφής τους με αποζημίωση των παραγωγών σε προκαθορισμένη τιμή απόσυρσης, ώστε να περιορίζεται η προσφορά και να διασφαλίζονται σχετικά ικανοποιητικές τιμές για τους παραγωγούς. Σε πολλές περιπτώσεις (ζαχαρότευτλα, πατάτες, μπίζελια, κ.α.) ενισχύονται οι μεταποιητές ώστε να μπορούν να καταβάλουν μίαν ορισμένη τιμή στους παραγωγούς, ενώ σε άλλες περιπτώσεις επιδοτούνται οι βιομηχανίες που χρησιμοποιούν εγχώριες ύλες γεωργικής

προέλευσης. Σε λίγες περιπτώσεις εξάλλου, (σκληρό σιτάρι, λινάρι, βαμβακόσπορος, κ.α.), καταβάλλονται στους παραγωγούς ενισχύσεις είτε με βάση την ποσότητα παραγωγής είτε την καλλιεργούμενη έκταση. Τέλος, προβλέπονται και εδώ επιδοτήσεις των εξαγωγών γεωργικών προϊόντων ώστε να γίνουν ανταγωνιστικά στις διεθνείς αγορές.

Η νέα αυτή πολιτική υιοθετήθηκε σταδιακά από τη χώρα μας από το 1979 έως το 1983. Παρόλο που η Συνθήκη ένταξης προέβλεπε την έναρξη εφαρμογής της νέας πολιτικής με την ένταξή μας στην Ένωση, δηλαδή το 1981, εντούτοις η Κυβέρνηση άρχισε να κάνει προσαρμογές από το 1979, ώστε να μπορέσει να εναρμονίσει τις τιμές προς τις κοινές κοινοτικές τιμές και επομένως να υιοθετήσει πλήρως την πολιτική αυτή γρηγορότερα από ότι προβλεπόταν στη Συνθήκη.

3.6 ΤΟ ΥΨΟΣ ΚΑΙ Η ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ

Οι ευνοϊκές εξελίξεις στο ύψος και στην διάρθρωση της γεωργικής παραγωγής και της παραγωγικότητας στο γεωργικό τομέα στη χώρα μας κατά τις τελευταίες δεκαετίες, μαζί με την δραστική μείωση του γεωργικού πληθυσμού, είχαν σαν αποτέλεσμα την ταχεία αύξηση των γεωργικών εισοδημάτων και τη σημαντική βελτίωση του βιοτικού επιπέδου του αγροτικού πληθυσμού. Παρόλα αυτά το βιοτικό επίπεδο του αγροτικού πληθυσμού στη χώρα μας εξακολουθεί να παραμένει σε πολύ χαμηλότερο επίπεδο από το αντίστοιχο βιοτικό επίπεδο του μη αγροτικού πληθυσμού. Ο πίνακας(3.3) παρουσιάζει ορισμένα στοιχεία σχετικά με την εξέλιξη τόσο του συνολικού όσο και του κατά κεφαλήν αγροτικού εισοδήματος και τη σχέση τους προς τα αντίστοιχα μεγέθη για το σύνολο του πληθυσμού σε ορισμένα έτη της περιόδου 1960 – 1990. Παρόλο που τα εθνικολογιστικά αυτά στοιχεία δεν αποτελούν τον καλύτερο δείκτη του γεωργικού εισοδήματος, δίνουν εντούτοις μια γενική εικόνα των σχετικών εξελίξεων κατά τις τελευταίες δεκαετίες.

ΠΙΝΑΚΑΣ (3.3)**Συνολικό εισόδημα
(δισ. δραχ)****Εισόδημα ανά απασχολούμενο
(χιλ. δραχ)**

ΕΤΟΣ	ΓΕΩΡΓΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ(1)	ΕΘΝΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ(2)	1:2 (3)	ΓΕΩΡΓΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ(4)	ΕΘΝΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ(5)	4:5 (6)
1960	20,8	86,8	24	11,3	26,3	43,1
1965	35,1	143,2	24,5	21,5	43,7	49,2
1970	43,5	233,2	18,6	33,2	73,7	45
1975	102	528,8	19,3	90,5	164,9	54,9
1980	222,7	1307,5	17	222	392,2	56,6

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ, ΕΘΝΙΚΟΙ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

3.7 ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Η Κοινότητα σύνηψε από το 1972, σειρά συμφωνιών με χώρες της Μεσογείου, στο πλαίσιο της <<σφαιρικής μεσογειακής πολιτικής >>. Η πολιτική αυτή αποβλέπει στην εξεύρεση πρόσθετων αγορών για τα βιομηχανικά προϊόντα της Κοινότητας, ενώ σε αντάλλαγμα εξασφαλίζει στις Μεσογειακές χώρες ευνοϊκούς όρους εισαγωγής των αγροτικών προϊόντων τους στην Ε.Ο.Κ. Πέρα από το εμπορικό περιεχόμενο των συμφωνιών αυτών η μεσογειακή πολιτική της Ε.Ο.Κ αποβλέπει και σε μία στενότερη τεχνολογική συνεργασία και παροχή οικονομικής βοήθειας στις χώρες αυτές.

Οι συμφωνίες τις Ε.Ο.Κ με διάφορες μεσογειακές χώρες είναι δεσμευτικές και για την Ελλάδα. Θα πρέπει όμως να παρατηρηθεί ότι, ενώ για τις Βόρειες χώρες της Ε.Ο.Κ τα αγροτικά προϊόντα των Μεσογειακών χωρών είναι συμπληρωματικά στην δική τους αγροτική παραγωγή, για τις νότιες χώρες, και ειδικότερα για την Ελλάδα ,τα αγροτικά αυτά προϊόντα είναι σαφώς ανταγωνιστικά (φρούτα, λαχανικά, λάδι, κρασί, βαμβάκι κτλ). Τα Μεσογειακά αυτά προϊόντα, προσφέρονται στις αγορές της Ε.Ο.Κ αλλά και στην Ελλάδα σε τιμές χαμηλότερες από τις αντίστοιχες των ελληνικών προϊόντων και έτσι τα τελευταία θα αντιμετωπίζουν έναν σκληρό ανταγωνισμό.

3.8 Ο ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΚΑΙ Η Ε.Ο.Κ

Παρόλο που οι προβληματισμοί για την ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ αναφερόταν κυρίως στο γεωργικό τομέα, εντούτοις δεν άφησαν ανέπαφη την βιομηχανία.. Παράλληλα όμως, με την έλλειψη ολοκληρωμένων μελετών πάνω στα νέα προβλήματα, που θα δημιουργούσε στον κλάδο της μεταποίησης η ένταξη, έκπληξη προκάλεσε η σχετική αδιαφορία των βιομηχάνων, γι' αυτά, η ανυπαρξία αντιδράσεων, η αποφυγή εμφανίσεως μελετών, στις οποίες και θα αναλύονταν τα ιδιαίτερα προβλήματα των διαφόρων κλάδων, όπως και η μη εμμονή επί συγκεκριμένων προτάσεων για την κατεύθυνση που θα έπρεπε να έχουν πιθανές διαπραγματεύσεις της χώρας μας με την κοινή αγορά. Βέβαια ο Σ.Ε.Β. ήταν υπέρ της εντάξεως και αυτή η θέση του θα πρέπει να ερμηνευθεί ή με την υπόθεση ότι οι

Έλληνες βιομήχανοι, μετά από ενδελεχή έρευνα των επιμέρους προβλημάτων τους είχαν πεισθεί ότι η ένταξη θα τους ωφελήσει ή με το σκεπτικό ότι η έρευνα αυτή κατέληξε στο γενικό συμπέρασμα ότι η ένταξη θα έχει, στο σύνολό της, ουδέτερα αποτελέσματα επί της πορείας της ελληνικής βιομηχανίας.

Η ταχεία αύξηση των εξαγωγών βιομηχανικών προϊόντων, στο διάστημα της δεκαετίας του '70 μπορεί να δικαιολογήσει κάποιες συγκρατημένες ελπίδες βελτιώσεως του υποδείγματος οικονομικής αναπτύξεως της χώρας, που ως τώρα στηρίζεται στην υποκατάσταση των εισαγωγών. Οι εξαγωγές βιομηχανικών προϊόντων το 1978 αντιπροσωπεύουν το 59% του συνόλου των εξαγωγών μας. Από τις συνολικές εξαγωγές το 60% περίπου κατευθύνεται προς της χώρες της κοινής αγοράς και από το τμήμα αυτό, περισσότερο από το 56% αντιπροσωπεύει βιομηχανικά και βιοτεχνικά προϊόντα. Είναι επομένως, σαφές ότι η ένταξή μας στην Ε.Ο.Κ δεν μπόρεσε να αφήσει αδιάφορο τον κλάδο της μεταποίησης αλλά, συγχρόνως αφού δεχόμαστε ότι η μεταποίηση, στη φάση που διέρχεται τώρα η ελληνική οικονομία, θα έπρεπε να αποτελεί τη σπονδυλική της στήλη, τα όποια προβλήματά της λόγω της εντάξεως της Ελλάδας στην κοινή αγορά είναι πρωταρχικά προβλήματα ολόκληρης της οικονομίας. Θα έπρεπε λοιπόν, να ερευνηθεί το αν και με ποιες προϋποθέσεις θα μπορούσε να ωφεληθεί ουσιαστικά ο βιομηχανικός τομέας.

Η ωφέλεια του μεταποιητικού κλάδου της χώρας μας θα έπρεπε να συμβάλει συγκεντρωτικά ή και εναλλακτικά:

- Στην επιτάχυνση του ρυθμού εκβιομηχανίσεως της χώρας, ώστε η συμμετοχή της μεταποίησης στη συνολική απασχόληση και στο ΑΕΠ να αυξηθούν σταδιακά αλλά αποφασιστικά στις επόμενες δεκαετίες.
- Στη διεύρυνση της αγοράς βιομηχανικών προϊόντων στο εσωτερικό και στην αλλοδαπή, ώστε να είναι δυνατή η αύξηση της βιομηχανικής παραγωγής με παράλληλη εκμετάλλευση των οικονομιών κλίμακας και προσανατολισμό του κέρδους στην επιδίωξη μεγαλύτερης καταναλώσεως.
- Στην εξυγίανση της βιομηχανικής αναπτύξεως και συγκεκριμένα στη διευκόλυνση της δημιουργίας της

αναγκαίας ενδιάμεσης υποδομής, η έλλειψη της οποίας εμποδίζει τώρα την οικονομία να πραγματοποιήσει τις διασυνδέσεις προς τα πάνω και κάτω και αυξάνει γι' αυτό καθημερινά την εξάρτησή της από την αλλοδαπή.

- Στην αύξηση των εξαγωγών βιομηχανικών προϊόντων για να καταστεί δυνατή, χάρη σ' αυτήν η μείωση του ελλείμματος του εμπορικού μας ισοζυγίου και η συνέχιση επί υγιεστέρων βάσεων, της πορείας της οικονομικής αναπτύξεως.
- Η εξασθένιση του μεταποιητικού χαρακτήρα της ελληνικής οικονομίας και στο εσωτερικό και στον διεθνή στίβο, που μπορεί να προέλθει μόνο από την αύξηση της σημασίας της μεταποίησης σε σχέση με την δραστηριότητα του τριτογενή τομέα.
- Στην αύξηση της ροπής για επένδυση πάγιου κεφαλαίου στη μεταποίηση, η οποία φυσικά αποτελεί συνάρτηση της εκτάσεως της αγοράς των βιομηχανικών προϊόντων, όπως και του βαθμού μονοπωλίου του κλάδου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV
Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΜΕΓΕΘΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ
1982 – 1993.

4.1 ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝ

Από το 1975 και μετά ο μέσος ετήσιος ρυθμός ανάπτυξης του ΑΕΠ μειώνεται σημαντικά και μέχρι το 1993 είναι περίπου 2% κατά μέσο όρο, ενώ την πενταετία από το 1993 και μετά ο μέσος ρυθμός ανάπτυξης είναι περίπου 1% κατά έτος.

Σε προηγούμενο κεφάλαιο είχαμε αναφέρει τους βασικότερους παράγοντες που οδήγησαν στην πτώση του ρυθμού ανάπτυξης του Α.Ε.Π από το 1974 και μετά. Ένας παράγοντας που προστίθεται κατά την δεκαετία του 1980 είναι η ασκηθείσα οικονομική πολιτική. Συγκεκριμένα τα μέτρα που έπαιρναν οι κυβερνήσεις οδηγούσαν στην διόγκωση του αναποτελεσματικού δημόσιου τομέα και σε συρρίκνωση του χώρου στον οποίο θα μπορούσε να αναπτυχθεί ο ανταγωνιστικός ιδιωτικός τομέας. Γενικά, δηλαδή, η ασκηθείσα οικονομική πολιτική δε βοήθησε, αλλά περιόρισε τις δυνάμεις εκείνες που είχαν αναπτυξιακή προοπτική.

Από τον πίνακα (4.1). φαίνεται ότι το Α.Ε.Π του πρωτογενούς και του δευτερογενούς τομέα μετά το έτος 1981 βαίνει συνεχώς μειούμενο, σε αντίθεση με το Α.Ε.Π του τομέα υπηρεσιών που από το ίδιο έτος και μετά παρουσιάζει αυξητική τάση.

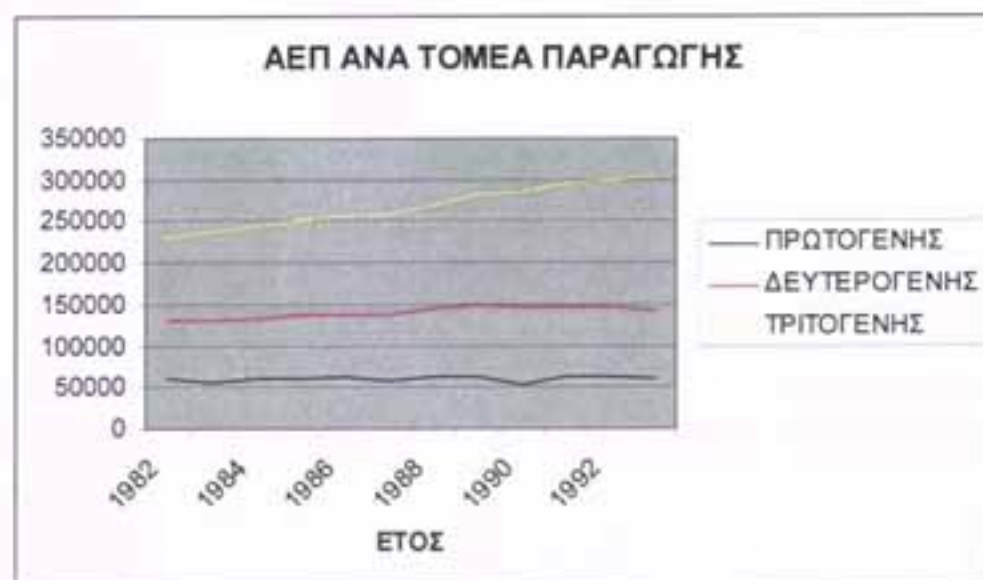
ΠΙΝΑΚΑΣ(4.1)

ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝ
(εκατ. Δρχ. σε σταθερές τιμές 1970)

ΤΟΜΕΙΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ							
ΕΤΟΣ	ΑΕΠ	ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ		ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ		ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ	
		ΜΕΓΕΘΟΣ	%	ΜΕΓΕΘΟΣ	%	ΜΕΓΕΘΟΣ	%
1982	420641	60940	14,5	130388	31	229313	54,5
1983	422351	55518	13,1	130625	30,9	236218	56

1984	434726	59394	13,7	132244	30,4	243088	55,9
1985	449419	60523	13,5	137054	30,5	251842	56
1986	457214	62036	13,6	138463	30,3	256715	56,1
1987	454998	58761	13	137462	30,2	258775	56,8
1988	477170	62581	13,1	145526	30,5	269063	56,4
1989	494950	63180	12,8	149886	30,3	281884	56,9
1990	487634	53477	11	148234	30,4	285923	58,6
1991	504250	62789	12,5	147947	29,3	293517	58,2
1992	508759	61767	12,1	146659	28,9	300333	59
1993	508759	60593,4	11,9	142845,9	28,1	305319,7	60

ΠΗΓΗ: Μηνιαίο στατιστικό δελτίο, τράπεζα της Ελλάδος Νοέμβριος – Δεκέμβριος 1993, Ιανουάριος – Φεβρουάριος 1992, 1991, Φεβρουάριος 1987, Ιανουάριος 1985, Δεκέμβριος 1981, Φεβρουάριος 1978, Οκτώβριος 1976, 1975, 1974, ΕΣΥΕ, Προσωρινοί Εθνικοί Λογαριασμοί της Ελλάδας 1958-1975, έκδοση 1976.

4.2 ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΔΑΠΑΝΗ

Ο ρυθμός αύξησης της ιδιωτικής κατανάλωσης μετά το 1980 παρουσιάζει πτωτική πορεία. Επίσης η δημόσια κατανάλωση παρουσιάζει πολύ μικρές αυξομειώσεις στην συγκεκριμένη περίοδο. Όμως αξίζει να σημειωθεί ότι κατά την διετία 1986 – 1987 και το 1992, η δημόσια κατανάλωση παρουσιάζει σταθερότητα ή

μείωση. Και στις δύο περιπτώσεις η παρατηρηθείσα μηδενική, ουσιαστικά, μεταβολή σχετίζεται με τα προγράμματα λιτότητας που εφαρμόστηκαν.

Σε αντίθεση με την κατανάλωση, η επένδυση δημόσια και ιδιωτική παρουσιάζει σημαντική μεταβλητότητα. Σχετικά στοιχεία δίνονται στον πίνακα.(4.2).

ΠΙΝΑΚΑΣ (4.2)

ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΔΑΠΑΝΗ, ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑ, 1960 – 1981.

(εκατ. Δρχ. Σε σταθερές τιμές 1970).

ΕΤΟΣ	ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ		ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ ΕΠΕΝΔΥΣΗ	
	ΙΔΙΩΤΙΚΗ	ΔΗΜΟΣΙΑ	ΙΔΙΩΤΙΚΗ	ΔΗΜΟΣΙΑ
1982	338507	75330	60400	23800
1983	339425	77400	56000	2700
1984	345194	79770	48570	29730
1985	358671	82300	49670	32690
1986	361026	81627	50525	26709
1987	365473	82348	52436	20879
1988	378488	87078	58335	21496
1989	395676	89536	64027	23846
1990	404901	90672	73412	22727
1991	413880	93893	65943	25952
1992	420928	93864	64803	23166

ΠΗΓΗ: Εθνικοί Λογαριασμοί της Ελλάδας, ΕΣΥΕ, 1958-1975, έκδοση 1976. Στις ιδιωτικές επενδύσεις δεν περιλαμβάνονται τα ποντοπόρα πλοία.

4.3 ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ, ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑ

Κατά τις δεκαετίες 1960 – 1970 η ανεργία ακολουθούσε μία φθίνουσα πορεία αποτέλεσμα κυρίως του μεγάλου μεταναστευτικού ρεύματος της εποχής που είχε ως αποτέλεσμα την μείωση της προσφοράς εργασίας στην χώρα μας.

Όσον αφορά την σύγχρονη περίοδο, η σημαντικότερη εξέλιξη για το εργατικό δυναμικό της χώρας μας είναι η μεγάλης έκτασης νόμιμη και παράνομη μετανάστευση προς την Ελλάδα από διάφορες χώρες, όπως Ιράν, Ιράκ, Αίγυπτο, Τουρκία και τις βαλκανικές χώρες, κυρίως την Αλβανία. Παρότι δεν υπάρχουν ακριβείς μετρήσεις, από διάφορες πηγές φαίνεται ότι την περίοδο 1992 – 1994, εργάζονταν στη χώρα μας περίπου 300 χιλιάδες παράνομοι μετανάστες, από τους οποίους οι μισοί τουλάχιστον ήταν Αλβανοί.

Στον πίνακα(4.3) φαίνεται η πορεία της ανεργίας μέχρι και το έτος 1991. Αξιοσημείωτη είναι η μεγάλη άνοδος της ανεργίας κατά το έτος 1981 σε σχέση με το 1980, όπου είχαμε αύξηση από 2,7% σε 4%. Έκτοτε η ανεργία παρουσιάζει αυξητική τάση.

ΠΙΝΑΚΑΣ (4.3)

ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ, ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ, ΑΝΕΡΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 1982 – 1993 (ΣΕ ΧΙΛΙΑΔΕΣ).

ΕΤΟΣ	ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ	ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	ΑΝΕΡΓΟΙ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
1982	3717	3502	215	5,8	120,11
1983	3842	3540	302	7,9	119,31
1984	3868	3553	315	8,1	122,35
1985	3892	3588	304	7,8	125,26
1986	3888	3601	287	7,4	126,97
1987	3884	3598	286	7,4	126,46
1988	3961	3658	304	7,7	130,45
1989	3967	3671	296	7,5	134,83
1990	4000	3719	281	7	131,12
1991	3934	3634	301	7,7	138,76

ΠΗΓΗ: OECD, Labor Force Statistics 1962-1982, Paris 1984. 1972-1992, Paris 1994.

4.4 Η ΑΓΟΡΑ ΧΡΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ

Είναι γεγονός ότι το επίπεδο των τιμών επηρεάζει άμεσα την ποσότητα του χρήματος. Ο δείκτης τιμών του καταναλωτή το 1973, συνέπεια κυρίως της πετρελαϊκής κρίσης, εκτινάσσεται στο 15,5% από 4,4% που ήταν το 1972 και το 1974 φθάνει στο 26,9%. Την τετραετία 1975 – 1978 ο ρυθμός μεταβολής του δείκτη τιμών καταναλωτή ακολουθεί πτωτική πορεία για να ανέβει πάλι σημαντικά κατά το έτος 1980.

Η εξέλιξη του πραγματικού επιτοκίου (διαφορά μεταξύ ονομαστικού επιτοκίου και πληθωρισμού) είναι διαφορετική. Κατά την περίοδο σταθερότητας των τιμών το επιτόκιο είναι μικρό αλλά θετικό, ενώ κατά την πληθωριστική περίοδο 1973 - 1986 το πραγματικό επιτόκιο είναι αρνητικό. Έκτοτε το ονομαστικό επιτόκιο αυξάνεται τόσο ώστε να υπερβεί το ρυθμό πληθωρισμού και να καταστεί θετικό, είναι δε υψηλό σε σχέση με τα πραγματικά επιτόκια της διεθνούς αγοράς. Π.χ. κατά τα έτη 1992 και 1993 που παρουσιάστηκε κάποια ύφεση στον πληθωρισμό, το πραγματικό επιτόκιο ήταν περίπου 11%, ενώ τα διεθνή πραγματικά επιτόκια είναι κάτω του μισού.

Είναι σκόπιμο να τονιστεί ότι η διαμόρφωση των τιμών στην ελληνική αγορά ήταν, στη διάρκεια όλης σχεδόν της περιόδου, κάτω από τον έλεγχο του Υπουργείου Εμπορίου. Ανάλογα με το είδος του προϊόντος, ο έλεγχος ήταν διαφορετικής αυστηρότητας και διαφορετικής αποτελεσματικότητας. Φυσικά, οι κανόνες διαμόρφωσης των ελεγχόμενων τιμών επέτρεπαν μεταβολές, καθώς οι συνθήκες της αγοράς και του κόστους παραγωγής, άλλαζαν, ιδιαίτερα επειδή ένας σοβαρός κοστολογικός έλεγχος είναι αδύνατος χωρίς ακριβή γνώση του κόστους. Εν τούτοις, δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι οι τιμές που δίνονται από τα στατιστικά είναι εκείνες που θα σχηματίζονταν σε συνθήκες ελεύθερης αγοράς. Όμως, από την άλλη πλευρά, δεν μπορεί να λεχθεί ότι οι τιμές που πράγματι προσδιορίστηκαν είναι καθαρά διοικητικές τιμές χωρίς να έχουν σχέση με τις δυνάμεις της αγοράς. Και τούτο γιατί ο έλεγχος των τιμών και ο προσδιορισμός τους κάτω από καθεστώς ελέγχου δεν είναι ανεξάρτητος από τις συνθήκες που πραγματικά ισχύουν στην αγορά και οι οποίες επηρεάζουν τις ιδιωτικές αποφάσεις. Συνεπώς, οι μεταβολές του αποπληθωριστή και του δείκτη τιμών καταναλωτή μπορεί να θεωρηθούν ότι δείχνουν τις μεταβολές του γενικού επιπέδου των τιμών. Σχετικά στοιχεία δίνονται στον πίνακα.(4.4)

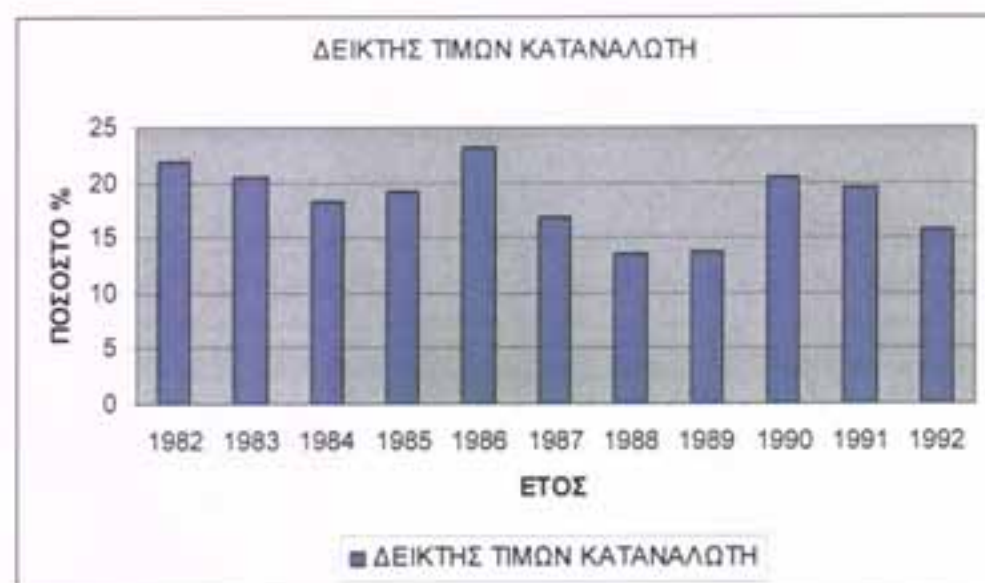
ΠΙΝΑΚΑΣ (4.4)

ΡΥΘΜΟΣ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ ΧΡΗΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΤΙΜΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΠΙΤΟΚΙΟΥ 1982-1992.

ΕΤΟΣ	ΡΥΘΜΟΣ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ ΧΡΗΜΑΤΟΣ	ΡΥΘΜΟΣ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ ΤΟΥ ΑΠΟΠΛΗΘΩΡΙΣΤΗ	ΡΥΘΜΟΣ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ ΔΕΙΚΤΗ ΤΙΜΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ	ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΟ ΕΠΙΤΟΚΙΟ ΧΟΡΗΓΗΣΕΩΝ
1982	22,1	22,99	21,9	18

1983	13,69	18,39	20,5	18
1984	21,63	18,04	18,3	18
1985	22,39	17,12	19,2	18
1986	10,31	15,78	23,1	18
1987	18,96	12,69	16,9	18,3
1988	14,89	15,5	13,5	19,3
1989	26,23	14,37	13,7	20,4
1990	23,92	19,26	20,4	25,2
1991	11,93	15,9	19,5	27,6
1992	11,96	12,89	15,8	27

ΠΗΓΗ: Τράπεζα της Ελλάδος, μηνιαίο στατιστικό δελτίο.

Ανάλογες παρατηρήσεις μπορούν να γίνουν και στο αν τα επιτόκια που προσδιορίζονται από τις νομισματικές αρχές εκφράζουν τις συνθήκες που επικρατούν στην αγορά χρήματος.

4.5 Ο ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

Οι μεταβολές στο ύψος και στη διάρθρωση της στήριξης του γεωργικού τομέα που προήλθαν εξαιτίας της ένταξης της χώρας στην Ε.Ε έχουν ιδιαίτερη σημασία για την αξιολόγηση των επιπτώσεων αυτής στο γεωργικό τομέα. Ο πίνακας (4.5) δίνει μια εικόνα της προστασίας των διάφορων γεωργικών προϊόντων με δασμούς πριν και μετά από την ένταξη. Όπως προκύπτει από τον πίνακα αυτό, η μέση επιβάρυνση των εισαγωγών γεωργικών προϊόντων από δασμούς μειώθηκε δραστικά μετά την ένταξη

και από 15% το 1979 έπεσε κάτω του 4% για τις εισαγωγές από τρίτες χώρες, ενώ οι εισαγωγές από την Κοινότητα απελευθερώθηκαν πλήρως μετά το 1986. Εξάλλου, μεταβλήθηκε σημαντικά και η διάρθρωση της προστασίας αυτής αφού μειώθηκε πολύ η προστασία πολλών προϊόντων (κρέατα, γαλακτοκομικά, αυγά, φρούτα, ποτά, άμυλα – ισογλυκόζη, κ.α.). Βέβαια, η μείωση της προστασίας ορισμένων από αυτά τα προϊόντα (κρέατα, γαλακτοκομικά) μέσω των δασμών υπεραντισταθμίσθηκε από την προστασία τους με αντισταθμικές εισφορές. Το 1985 λ.χ., η μέση αντισταθμιστική εισφορά στο κρέας ανερχόταν σε 65% (και για το βοδινό κρέας πλησίαζε το 80%), η μέση εισφορά στα γαλακτοκομικά προϊόντα πλησίαζε το 45%, ενώ στα σιτηρά ξεπερνούσε το 50% και στο ελαιόλαδο το 25%. Πάντως, η συνολική παρεχόμενη μέση προστασία τόσο από τους δασμούς όσο και από τις αντισταθμιστικές εισφορές αυξήθηκε πολύ μετά την ένταξη και από 15% το 1979 έφθασε το 30% το 1985.

Εξάλλου, η ένταξη οδήγησε σε σημαντική αύξηση τόσο του ύψους όσο και της διάρθρωσης της στήριξης του γεωργικού τομέα από τον κρατικό προϋπολογισμό. Ο Πίνακας (4.6) εμφανίζει την εξέλιξη των συνολικών επιδοτήσεων του γεωργικού τομέα πριν και μετά από την ένταξη. Όπως προκύπτει από τα στοιχεία αυτά, οι συνολικές δημοσιονομικές μεταβιβάσεις στο γεωργικό τομέα αυξήθηκαν σημαντικά μετά την ένταξη και από περίπου 20% του γεωργικού Α.Ε.Π προενταξιακά, ξεπερνούν σήμερα το 50%. Το μεγαλύτερο μέρος των πόρων σήμερα (πάνω από 60%) προέρχεται από την Κοινότητα, αξιόλογη όμως εξακολουθεί να είναι η συμμετοχή και των εθνικών πόρων, οι οποίοι αυξήθηκαν με έντονο ρυθμό στη μεταενταξιακή περίοδο.

Η διάρθρωση, επίσης, των επιδοτήσεων κατά προϊόν μεταβλήθηκε μετά την ένταξη. Ο Πίνακας (4.7) δίνει μια εικόνα της εξέλιξης των επιδοτήσεων ορισμένων βασικών προϊόντων πριν και μετά την ένταξη. Όπως φαίνεται από τον πίνακα αυτό, η επιδότηση των δημητριακών μειώθηκε δραστικά μετά την ένταξη επειδή τα προϊόντα αυτά, και ιδιαίτερα ο σίτος, στηρίζονται με υψηλές αντισταθμιστικές εισφορές. Μετά την πρόσφατη αναθεώρηση της κοινής γεωργικής πολιτικής και την αντικατάσταση της υψηλής προστασίας από επιδοτήσεις όμως, η επιδότηση των δημητριακών αυξάνεται συνεχώς και έφθασε τα επίπεδα της προενταξιακής περιόδου. Η επιδότηση της ζάχαρης παραμένει στα ίδια προενταξιακά επίπεδα, ο επιδοτήσεις των φρούτων και λαχανικών, του κρασιού, των ελαιοκομικών προϊόντων, των καπνών και του βαμβακιού αυξήθηκαν σημαντικά, ενώ η επιδότηση των προϊόντων ζωικού βασιλείου μειώθηκε, ήδη, περαιτέρω από τα σχετικά χαμηλά ποσοστά της προενταξιακής

περιόδου, με εξαίρεση τα αρνιά – κατσίκια, των οποίων η επιδότηση αυξήθηκε σημαντικά τα τελευταία χρόνια.

Η ένταξη δεν φαίνεται να επηρέασε ουσιαστικά το ύψος της συνολικής αγροτικής παραγωγής. Ο Πίνακας (4.8) εμφανίζει την εξέλιξη της ακαθάριστης αξίας παραγωγής, της ενδιάμεσης παραγωγής, της ενδιάμεσης κατανάλωσης, καθώς επίσης και της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας. Όπως προκύπτει από τα στοιχεία αυτά, στην περίοδο 1980 – 1993, η ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε σταθερές τιμές 1970 αυξήθηκε με μέσο ετήσιο ρυθμό 0,5%, πράγμα που σημαίνει ότι η ελληνική γεωργία έχασε ένα μέρος της αγοράς της, αφού η αύξηση της παραγωγής υπολείφτηκε της αντίστοιχης αύξησης της ζήτησης γεωργικών προϊόντων. Αντίθετα, η παραγωγικότητα αυξήθηκε σχετικά ικανοποιητικά (μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης 2,6%), βελτίωση που οφείλεται στην ταχεία μείωση του ενεργού αγροτικού πληθυσμού (μέσος ετήσιος ρυθμός περιόδου 2,1%).

Η ένταξη όμως φαίνεται να επηρέασε περισσότερο τη διάρθρωση των τιμών των γεωργικών προϊόντων και, κατά συνέπεια, τη διάρθρωση της γεωργικής παραγωγής. Έτσι, όπως φαίνεται στον Πίνακα (4.9) η παραγωγή ορισμένων προϊόντων, λ.χ. του μαλακού σιταριού, του κριθαριού, των καπνών και του βοδινού κρέατος, μειώθηκε πολύ στη μεταενταξιακή περίοδο, η παραγωγή άλλων, λ.χ. του κρασιού, του ελαιόλαδου, του πρόβειου κρέατος, του χοιρινού κρέατος και του γάλακτος, παρέμεινε σχετικά σταθερή, ενώ η παραγωγή του σκληρού σιταριού, του αραβοσίτου, του βαμβακιού, των ζαχαρότευτλων, κ.α., αυξήθηκε πολύ. Οι μεταβολές αυτές μπορεί να οφείλονται και σε άλλους παράγοντες, αλλά ο διαφορετικός βαθμός στήριξης τους στο πλαίσιο της Κ.Γ.Π φαίνεται να αποτελεί ένα βασικό παράγοντα. Έτσι, η παραγωγή προϊόντων όπως το βαμβάκι, το σκληρό σιτάρι, κ.α., με σχετικά υψηλή επιδότηση, αυξήθηκε σημαντικά, ενώ η παραγωγή άλλων προϊόντων με χαμηλότερη στήριξη αυξήθηκε λιγότερο. Εμφανή είναι επίσης τα αρνητικά αποτελέσματα της ένταξης στην παραγωγή ορισμένων προϊόντων, λ.χ. του μαλακού σιταριού, και του βοδινού κρέατος, τα οποία δεν στηρίζονται με επιδοτήσεις αλλά με υψηλές αντισταθμιστικές εισφορές, οι οποίες παρέχουν προστασία έναντι του ανταγωνισμού από τρίτες χώρες αλλά όχι έναντι του ανταγωνισμού από άλλες χώρες – μέλη της Ένωσης.

ΠΙΝΑΚΑΣ (4.5)

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΜΕΣΗΣ ΕΠΙΒΑΡΥΝΣΗΣ ΤΩΝ ΕΙΣΑΓΩΓΩΝ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΔΑΣΜΟΥΣ ΠΡΙΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ (ΠΟΣΟΣΤΑ).

ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	1979	1981	1984 ΕΟΚ	ΤΡΙΤΕΣ ΧΩΡΕΣ
ΖΩΝΤΑ ΖΩΑ	16,2	13,0	---	17,7
ΚΡΕΑΤΑ	36,7	5,7	0,5	6,4
Βοδινό	39,6	5,3	0,6	14,1
Πρόβειο-γιδινό	19,9	2,1	1,2	1,4
Χοιρινό	17,4	11,6	---	15,6
Πουλερικά	6,3	5,2	1,1	13,8
ΓΑΛ/ΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ-ΑΥΓΑ	9,8	0,8	---	0,4
Γάλα	8,1	0,8	---	0,8
Βούτυρο	25,4	1,5	---	---
Τυριά	17,0	0,8	---	0,1
Αυγά	35,0	13,3	0,1	4,6
ΨΑΡΙΑ	4,7	6,7	2,9	8,1
ΔΗΜΗΤΡΙΑΚΑ	6,6	18,3	---	0,9
ΛΑΧΑΝΙΚΑ	2,8	2,9	0,4	7,1
ΦΡΟΥΤΑ	78,3	9,8	5,0	6,6
ΜΕΛΙ	22,7	5,0	---	19,8
ΖΑΧΑΡΗ	7,1	---	---	3,5
ΚΑΚΑΟ	3,8	2,7	0,9	1,0
ΚΑΦΕΣ-ΤΣΑΙ	15,3	13,6	3,0	6,2
ΖΩΟΤΡΟΦΕΣ	6,0	5,2	2,4	25,8
ΔΙΑΦΟΡΑ ΤΡΟΦΙΜΑ	19,6	2,2	0,3	21,2
ΠΟΤΑ	31,5	12,5	3,3	16,4
ΚΑΠΝΟΣ	7,6	7,3	1,1	3,5
ΔΕΡΜΑΤΑ	1,4	0,9	0,5	0,1
ΕΛΑΙΟΥΧΟΙ ΣΠΟΡΟΙ	6,8	1,0	7,5	1,7
ΚΑΟΥΤΣΟΥΚ ΦΥΣΙΚΟ	---	---	---	---
ΞΥΛΕΙΑ ΦΕΛΛΟΣ	11,0	10,3	4,1	4,7
ΥΦΑΝΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ	1,4	0,6	1,1	0,2
ΜΕΤΑΞΙ	4,6	---	0,4	4,3
ΝΗΜΑΤΑ	1,1	1,1	1,1	0,7
ΛΙΝΑΡΙ	---	1,1	1,3	0,8
ΒΑΜΒΑΚΙ	2,2	1,4	---	---
ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ Α' ΥΛΕΣ	4,6	4,2	1,2	3,2
ΕΛΑΙΑ ΚΑΙ ΛΙΠΗ	17,7	14,1	3,5	9,5
ΑΜΥΛΑ ΙΣΟΓΛΥΚΟΖΗ	42,0	9,5	1,2	4,4
ΣΥΝΟΛΟ	14,9	4,3	0,8	4,4

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ, επεξεργασία δημοσίευτων στοιχείων.

ΠΙΝΑΚΑΣ (4.6)

**ΟΙ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΕΣ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

ΕΤΟΣ	ΕΘΝΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ	ΠΟΡΟΙ ΕΥΡ. ΕΝΩΣΗΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΕΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΑ ΣΤΟ ΑΚΑΘ. ΓΕΩΡΓΚ. ΠΡΟΪΟΝ	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ Ε.Ε.
1978	43,2	---	43,2	23,9	---
1979	40,8	---	40,8	20,6	---
1980	50,0	---	50,0	18,5	---
1981	102,1	9,0	111,1	33,8	8,0
1982	102,1	45,6	147,7	34,8	30,9
1983	93,1	78,0	171,1	35,9	45,6
1984	109,4	88,8	198,2	33,5	44,8
1985	152,1	132,1	284,2	39,8	46,5
1986	162,7	201,0	363,7	46,2	55,3
1987	213,9	217,7	431,6	50,7	50,4
1988	238,1	240,7	478,7	44,1	50,3
1989	264,4	318,6	583,0	45,6	54,7
1990	334,4	418,3	752,7	55,8	55,6
1991	384,9	532,6	917,5	49,9	58,0
1992	416,3	607,8	1024,1	54,4	59,3
1993	508,8	717,0	1225,8	---	58,5
1994	567,9	920,0	1487,9	---	61,8

Σημ: Στους εθνικούς πόρους έχουν υπολογιστεί οι πάσης μορφής μεταβιβάσεις προς τον γεωργικό τομέα, περιλαμβανομένων και των μεταβιβάσεων προς τον ΟΓΑ και ΕΛΓΑ, των επιδοτήσεων, στεγαστικών δανείων, κ.α. που αποτελούν περίπου το 15% των συνολικών μεταβιβάσεων προς τον γεωργικό τομέα.

ΠΗΓΕΣ: Β. Πατσουράτης, κρατικές ενισχύσεις . ειδικές μελέτες Νο 21, ΙΟΒΕ, Αθήνα 19. Υπ. Οικονομικών, Απολογισμός εσόδων – εξόδων, 1994.

ΠΙΝΑΚΑΣ (4.7)

**ΕΠΙΔΟΤΗΣΕΙΣ ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΩΣ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΤΗΣ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗΣ ΑΞΙΑΣ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ**

ΠΡΟΪΟΝΤΑ	1978	1980	1981	1982	1985	1992
ΔΗΜΗΤΡΙΑΚΑ	29,6	18,9	13,0	19,2	8,2	21,3
(σίτος)	(28,8)	(14,2)	(4,4)	(18,5)	(12,2)	---
ΖΑΧΑΡΗ	40,9	88,6	56,2	46,7	85,5	---
ΦΡΟΥΤΑ- ΛΑΧΑΝΙΚΑ	7,3	9,0	8,1	22,2	23,0	17,6
ΚΡΑΣΙ	3,0	5,2	2,4	20,3	35,5	9,9
ΕΛΔΙΟΚΟΜΙΚΑ	8,7	---	9,0	18,3	15,1	100,6

(ελαιόλαδο)	(9,3)	---	(10,4)	(11,6)	(15,4)	(122,3)
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑ ΦΥΤΑ	23,4	29,1	22,8	66,3	56,7	75,2
Καπνός	32,5	42,8	18,0	89,4	74,0	109,8
Βαμβάκι	11,8	11,4	29,1	32,1	39,7	59,1
ΚΡΕΑΣ	2,5	---	---	0,2	1,5	12,9
Μοσχάρι	10,0	---	---	0,8	3,0	4,5
Αρνί-κατσίκι	---	---	---	---	2,3	33,5
Λοιπά	0,1	---	---	---	---	---
ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	1,7	---	---	1,1	1,1	0,9

ΠΗΓΗ: Υπουργείο Γεωργίας.

ΠΙΝΑΚΑΣ (4.8)

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ, ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ ΚΑΙ ΝΕΩΝ ΦΥΤΕΙΩΝ 1980-1993.

ΕΤΟΣ	ΑΚΑΘ.ΑΞΙΑ ΓΕΩΡΓΙΚ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ (τρεχ. Τιμές)	ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ (τρεχ. Τιμές)	ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝ Η ΑΞΙΑ (τρεχ. Τιμές)	ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗ ΑΞΙΑ (τρεχ. Τιμές)	ΕΝΕΡΓΟΣ ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ (Χιλ. Άτομα)	ΠΡΟΪΟΝ ΑΝΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ (χιλ. δρχ)
1980	324,7	73,3	251,4	58,0	1108	52,3
1981	395,4	92,3	303,1	57,2	1083	52,8
1982	489,0	108,1	380,9	58,6	1069	54,8
1983	552,5	137,9	414,6	53,2	1060	50,2
1984	702,8	163,7	539,1	57,1	1043	54,7
1985	865,2	200,6	664,6	58,2	1036	56,2
1986	972,7	219,7	723,0	59,6	1026	58,1
1987	1055,0	254,3	800,7	58,8	971	60,5
1988	1235,5	290,6	944,9	62,6	946	66,2
1989	1455,4	326,5	1128,9	63,2	910	69,4
1990	1532,2	391,3	1140,9	53,5	890	60,1
1991	2090,1	471,5	1619,4	62,8	871	72,1
1992	2104,3	525,3	1578,5	61,8	853	72,4
1993	2253,4	587,3	1666,1	62,1	840	73,9

ΠΗΓΗ: Υπουργείο Γεωργίας.

ΠΙΝΑΚΑΣ (4.9)

ΟΓΚΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΤΙΜΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΟΥ ΒΑΣΙΚΩΝ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

ΠΡΟΪΟΝΤΑ	ΟΓΚΟΣ	ΤΙΜΗ	ΟΓΚΟΣ	ΤΙΜΗ	ΜΕΣΗ	
	Μ.Ο 1980- 1981	1980	Μ.Ο 1992- 1993	1993	ΕΤΗΣΙΑ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ
ΜΟΝΑΔΕΣ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	100 ΤΟΝ	ΔΡΧ/ΧΙΑ	1000ΤΟΝ	ΔΡΧ/ΧΙΑ	ΟΓΚΟΥ ΤΙΜΗΣ	
ΣΙΤΑΡΙ ΜΑΛΑΚΟ	2235	9,8	828	43,6	-7,4	12,2
ΣΙΤΑΡΙ ΣΚΛΗΡΟ	714	13,9	1251	46,9	4,4	9,8
ΚΡΙΘΑΡΙ	782	9,4	451	42,5	-4,1	12,3
ΑΡΑΒΟΣΙΤΟΣ	1392	9,4	2191	46,5	2,9	13,1
ΚΡΑΣΙ	546	10,0	522	79,7	-0,4	17,3
ΕΛΑΙΟΛΑΔΟ	287	97,8	285	639,7	-0,1	15,5
ΚΑΠΝΟΣ	124	123,0	84	1114,0	-0,3	18,5
ΒΑΜΒΑΚΙ	370	33,0	931	290	7,4	18,2
ΖΑΧΑΡΟΤΕΥΤΛΑ	2108	1,9	2901	11,9	2,5	15,2
ΚΡΕΑΣ ΒΟΔΙΝΟ	97	147,3	76	987,0	-1,8	15,8
ΚΡΕΑΣ ΠΡΟΒΕΙΟ	80	197,8	82	984,1	0,2	13,2
ΚΡΕΑΣ ΧΟΙΡΙΝΟ	144	97,8	147	495,6	0,2	13,3
ΚΡΕΑΣ ΓΙΔΙΩΝ	39	103,6	47	1107,4	1,4	20,0
ΠΟΥΛΕΡΙΚΑ	145	65,9	171	474,7	1,3	16,4
ΓΑΛΑ	1710	15,2	185	140,6	0,6	18,7

ΠΗΓΗ: Υπουργείο Γεωργίας.

4.5.1 ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΑ ΑΓΡΟΤΙΚΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΑ

Η ένταξη της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση βελτίωσε τα γεωργικά εισοδήματα. Όμως η βελτίωση αυτή δεν πρέπει να ήταν πολύ μεγάλη. Αυτή προήλθε κυρίως από την αύξηση των τιμών που απολαμβάνουν οι παραγωγοί η οποία όμως ήταν το έμμεσο αποτέλεσμα της στήριξης τους τόσο με αντισταθμιστικές εισφορές όσο και με έμμεσες επιδοτήσεις από τον κοινοτικό προϋπολογισμό. Όπως φαίνεται στον Πίνακα (4.10), η κατά κεφαλήν προστιθέμενη αξία στο γεωργικό τομέα, στη δωδεκαετία 1980 – 1992 αυξήθηκε με μέσο ετήσιο ρυθμό περίπου 20%, ενώ οι καθαρές επιδοτήσεις στο γεωργικό τομέα αυξήθηκαν με διπλάσιο ρυθμό. Αντίθετα, όπως είδαμε πιο πάνω, η ακαθάριστη αξία της γεωργικής παραγωγής σε σταθερές τιμές παρέμεινε στάσιμη.

ΠΙΝΑΚΑΣ(4.10)**Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ**

ΕΤΟΣ	ΑΚΑΘ. ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗ ΑΞΙΑ ΣΕ ΤΙΜΕΣ ΑΓΟΡΑΣ	ΕΠΙΔΟΤΗΣΕΙΣ ΜΕΙΟΝ ΦΟΡΟΙ	ΑΠΟΣΒΕΣΕΙΣ	ΚΑΘΑΡΗ ΠΡΟΣΤΙΘ. ΑΞΙΑ ΣΕ ΤΙΜΕΣ ΣΥΝ/ΣΤΩΝ	ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΠΡΟΣΤΙΘ ΑΞΙΑ (ΧΙΛ. ΔΡΧ)
1980	251,4	4,1	12,7	242,8	219,1
1981	303,1	13,6	15,5	301,2	278,1
1982	380,9	20,2	18,6	382,4	357,3
1983	414,7	19,8	23,7	410,8	387,5
1984	539,1	27,7	29,3	537,5	515,3
1985	664,6	29,4	36,2	657,8	634,9
1986	752,9	30,6	45,3	738,2	719,5
1987	800,8	50,0	48,5	802,3	826,3
1988	944,8	53,7	54,7	943,8	997,7
1989	1129,0	102,8	63,9	1167,9	1283,4
1990	1140,9	120,2	72,8	1113,0	1250,6
1991	1619,4	166,7	82,1	1615,4	1854,6
1992	1578,5	210,9	93,1	1597,7	1873,0

ΠΗΓΗ: Υπουργείο Γεωργίας.

4.5.2 ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΤΩΝ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ.

Η εφαρμογή της Κ.Γ.Π στη χώρα μας άσκησε σημαντικές αρνητικές επιδράσεις στο ισοζύγιο εξωτερικών συναλλαγών γεωργικών προϊόντων, το οποίο από θετικό πριν την ένταξη παρουσιάζει σήμερα έντονα ελλείμματα. Οι αρνητικές αυτές επιπτώσεις οφείλονται κυρίως στην αύξηση των εισαγωγών γεωργικών προϊόντων από την Ένωση, η οποία δεν αντισταθμίστηκε από αντίστοιχη μείωση των εισαγωγών μας από τρίτες χώρες ή από αύξηση των εξαγωγών. Έτσι, ενώ προενταξιακά ο λόγος των ελληνικών εξαγωγών γεωργικών προϊόντων στην Ένωση προς τις εισαγωγές από αυτήν ανερχόταν σε 1,4 μόλις στο πρώτο έτος της ένταξης, ο λόγος αυτός μειώθηκε στο 0,74 και το δεύτερο έτος στο 0,69, ενώ εξακολουθεί να βρίσκεται ακόμη πολύ πιο κάτω από τη μονάδα.

Η δραματική αυτή χειροτέρευση του αγροτικού ισοζυγίου εξωτερικών συναλλαγών με την Ευρωπαϊκή Ένωση, κατά τα πρώτα μεταενταξιακά έτη, οφείλεται στη σημαντική αύξηση της αξίας των εισαγωγών μας σε σχέση με την αύξηση της αξίας των εξαγωγών της χώρας μας που ήταν αποτέλεσμα της μεγάλης εκτροπής εμπορίου, η οποία παρατηρήθηκε στο ενδοκοινοτικό εμπόριο αγροτικών προϊόντων.

Η εκτροπή αυτή προήλθε από την υιοθέτηση των αντισταθμιστικών εισφορών που προστατεύουν τα προϊόντα κοινοτικής προέλευσης, κυρίως τα κρεατικά, τα γαλακτοκομικά και τα σιτηρά και προκαλούν σημαντική μεταβίβαση εισοδήματος από τους Έλληνες καταναλωτές στους κοινοτικούς παραγωγούς. Έτσι, μέσα στον πρώτο χρόνο της ένταξης, η τιμή του εισαγόμενου κρέατος από την Ένωση σχεδόν διπλασιάστηκε, η τιμή του γάλακτος αυξήθηκε κατά 50%, η τιμή του βουτύρου κατά 134% και η τιμή των τυριών κατά 90%. Αντίθετα, οι τιμές των ελληνικών εξαγωγών των γεωργικών προϊόντων δεν αυξήθηκαν πολύ γιατί τα προϊόντα που κυρίως παράγει και εξάγει η χώρα μας δεν στηρίζονται με αντισταθμιστικές εισφορές ή υψηλούς δασμούς στην εισαγωγή. Εξάλλου, ο όγκος τόσο των εισαγωγών όσο και των εξαγωγών της χώρας μας από και προς την Ένωση μειώθηκε σημαντικά στο πρώτο έτος της ένταξης. Η μείωση αυτή του όγκου όμως δεν αντιστάθμισε την αύξηση των τιμών των εισαγωγών με συνέπεια τη χειροτέρευση του εμπορικού ισοζυγίου με την Ένωση. Η χειροτέρευση αυτή συνεχίστηκε και κατά τα επόμενα χρόνια, με συνέπεια ο λόγος των κοινοτικών εισαγωγών προς τις κοινοτικές εξαγωγές να εξακολουθεί και σήμερα να είναι μικρότερος από τη μονάδα.

Όσον αφορά στο εμπόριο με τις τρίτες χώρες, παρατηρήθηκε μια σημαντική βελτίωση κατά τα πρώτα χρόνια της ένταξης, που μεταξύ των άλλων πρέπει να οφείλεται και στις επιδοτήσεις των εξαγωγών γεωργικών προϊόντων. Σταδιακά όμως, και αυτή η σχέση, χειροτέρευσε, με αποτέλεσμα σήμερα και το αγροτικό ισοζύγιο με τις τρίτες χώρες να είναι ελλειμματικό και, κατά συνέπεια, το συνολικό αγροτικό ισοζύγιο να παρουσιάζει μεγάλο έλλειμμα. Η ελλειμματικότητα αυτή θα πρέπει να αποδοθεί στη χειροτέρευση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών γεωργικών προϊόντων που δεν είναι κατ' ανάγκη συνέπεια της ένταξης αλλά μπορεί να οφείλεται σε άλλους παράγοντες λ.χ. στη δραματική πτώση των επενδύσεων στο γεωργικό τομέα την τελευταία δεκαετία.

4.6 Ο ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

4.6.1 ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Είδαμε στο προηγούμενο κεφαλαίο ότι η μέση παραγωγικότητα της εργασίας μετά την πρώτη ενεργειακή κρίση του 1973 άρχισε να μειώνεται, σε σημείο που το

1982 έπεσε κάτω από το μηδέν. Από το έτος αυτό και μετά ο ρυθμός της μέσης παραγωγικότητας διατηρείται σε χαμηλά αλλά θετικά επίπεδα, με εξαίρεση το 1990 όπου ο δείκτης πέφτει στο -0,6, όπως φαίνεται και στον πίνακα(4.11).

Γενικά, μετά το 1979 και μέχρι το τέλος της δεκαετίας του '80, η μέση παραγωγικότητα της εργασίας ακολουθεί πτωτική τάση με μέσο ετήσιο ρυθμό της τάξης του -1%. Την ίδια περίοδο, ο αντίστοιχος δείκτης για το σύνολο των χωρών της Κοινότητας εμφανίζει αύξηση σε ετήσια βάση 2,5% περίπου, ενώ παρόμοια εξέλιξη σημειώνεται και στο σύνολο των χωρών του Ο.Ο.Σ.Α. Οι τάσεις αυτές είχαν ως αποτέλεσμα να επιδεινωθεί σημαντικά ο δείκτης σχετικής παραγωγικότητας της ελληνικής βιομηχανίας σε σύγκριση με τις χώρες – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και γενικότερα με τις χώρες του Ο.Ο.Σ.Α. Αυτό προκύπτει από τα δεδομένα του Πίνακα (4.12), τα οποία δείχνουν για κάθε χρόνο την σχετική θέση των επιμέρους χωρών σε σύγκριση με το μέσο όρο του συνόλου των χωρών του Ο.Ο.Σ.Α. Τα στοιχεία αναφέρονται στον μη γεωργικό ιδιωτικό τομέα της οικονομίας και έχουν εκφραστεί σε μονάδες αγοραστικής ισοδυναμίας.

Είναι σαφές από τα δεδομένα του Πίνακα (4.12), ότι μέχρι το τέλος της δεκαετίας του '70 η ελληνική βιομηχανία βελτιώνει σταθερά τη σχετική της θέση. Όμως, μετά το 1980 ο ελληνικός δείκτης παθαίνει καθίζηση όχι μόνο ως προς το μέσο όρο των χωρών του Ο.Ο.Σ.Α, αλλά και ως προς όλες σχεδόν τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πράγματι, τα στοιχεία δείχνουν ότι, με εξαίρεση την Πορτογαλία που διατήρησε σταθερή περίπου τη συγκριτική της θέση μεταξύ των χωρών του Ο.Ο.Σ.Α, οι άλλες χώρες βελτίωσαν τη θέση τους. Οι εξελίξεις αυτές είχαν ως αποτέλεσμα να υποβαθμισθεί ακόμη περισσότερο η συγκριτική θέση της χώρας μας στο χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Έτσι, ενώ το 1980 ο ελληνικός δείκτης μέσης παραγωγικότητας της εργασίας αντιστοιχούσε στο 82% του αντίστοιχου δείκτη της Ιρλανδίας, το 1990 αυτός κατρακύλησε στο 53%. Παρόμοια σχόλια μπορούν να διατυπωθούν και ως προς τις άλλες χώρες.

ΠΙΝΑΚΑΣ(4.11)

ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΜΕΣΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΗΣ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗΣ (τιμές 1970. 1980 – 91)

ΕΤΟΣ	ΕΤΗΣΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ (%)
1981	0

1982	-1,5
1983	2,5
1984	2,5
1985	2,3
1986	3,7
1987	3,6
1988	3,9
1989	1,2
1990	-0,6
1991	5,6

ΠΗΓΗ: Τα δεδομένα αναφέρονται στη μείζονα βιομηχανία (δηλ. 10 άτομα και άνω) και έχουν ως πρωτογενή πηγή τις ετήσιες βιομηχανικές έρευνες της ΕΣΥΕ.

ΠΙΝΑΚΑΣ(4.12)

ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΔΕΙΚΤΗ ΣΧΕΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΟΥ Ο.Ο.Σ.Α.

(μέσος όρος χωρών ΟΟΣΑ = 100 για κάθε χρόνο)

ΧΩΡΑ	1970	1975	1980	1985	1990
ΧΩΡΕΣ ΕΟΚ					
ΒΕΛΓΙΟ	87	102	110	113	117
ΓΑΛΛΙΑ	101	104	106	108	115
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	96	98	101	102	105
ΔΑΝΙΑ	82	85	83	87	88
ΕΛΛΑΔΑ	43	50	53	46	44
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	54	60	65	73	83
ΙΣΠΑΝΙΑ	71	82	89	94	96
ΙΤΑΛΙΑ	94	99	105	100	102
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	106	111	115	122	118
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	41	40	46	42	43

Η. ΒΑΣΙΛΕΙΟ	87	88	85	90	90
ΛΟΙΠΕΣ ΧΩΡΕΣ					
ΑΥΣΤΡΙΑ	80	89	93	91	96
ΕΛΒΕΤΙΑ	124	115	111	103	106
ΙΣΛΑΝΔΙΑ	---	71	83	76	81
ΝΟΡΒΗΓΙΑ	68	78	71	71	79
ΣΟΥΗΔΙΑ	92	93	89	90	86
ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ	69	76	80	82	92
ΙΑΠΩΝΙΑ	70	74	79	83	89
ΚΑΝΑΔΑΣ	115	118	113	114	108
Η.Π.Α	151	141	130	126	120

ΠΗΓΗ: industrial policy in OECD countries, annual report, 1993.

4.7 ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΝΑΥΤΙΛΙΑ

4.7.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ελληνική εμπορική ναυτιλία, με την έννοια του στόλου που ανήκει σε ελληνικά συμφέροντα, βρίσκεται τις τελευταίες δεκαετίες στην κορυφή του παγκόσμιου ναυτιλιακού γίγνεσθαι. Σύμφωνα με τα στοιχεία που δημοσιεύει το Lloyds Register of Shipping, ο συνολικός αριθμός των πλοίων άνω των 100 κόρων ολικής χωρητικότητας (κ.ο.χ), που ανήκουν σε Έλληνες, είχε ανέλθει την 1/1/1994 σε 3.855 με συνολική χωρητικότητα 66 εκατ. Κόρους, που αντιπροσωπεύει το 15% της παγκόσμιας χωρητικότητας. Στην ελληνική σημαία βρίσκονταν, την ίδια ημερομηνία, 1.929 πλοία με συνολική χωρητικότητα 29 εκατ. Κόρους. Τα υπόλοιπα πλοία (55% της χωρητικότητας) είναι νηολογημένα σε σημαίες ανοικτού νηολογίου, όπως η Λιβερία, η Κύπρος, η Μάλτα και ο Παναμάς.

Η προσφυγή στις σημαίες των χωρών αυτών είναι διαδεδομένο διεθνώς φαινόμενο, που οφείλεται στη χαμηλή φορολογική επιβάρυνση της ναυτιλιακής δραστηριότητας και τη δυνατότητα απασχόλησης χαμηλόμισθων πληρωμάτων από αναπτυσσόμενες χώρες.

Αξίζει να σημειωθεί, ότι το ποσοστό του παγκόσμιου στόλου, που βρισκόταν κάτω από σημαίες ανοικτού νηολογίου αυξήθηκε από 25% το 1981 σε 40% το 1993.

Η χωρητικότητα του στόλου, που βρίσκεται κάτω από την κυανόλευκο, παρουσίασε αισθητή αύξηση κατά την τελευταία 5ετία από 21 εκατ. σε 29 εκατ. κ.ο.χ., αντιπροσωπεύοντας το 46% της συνολικής χωρητικότητας των χωρών – μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Εντούτοις, παρά τη βελτίωση αυτή σε σύγκριση με τις αρχές της προηγούμενης δεκαετίας η χωρητικότητα του στόλου αυτού είναι αισθητά μειωμένη. Οι τάσεις αυτές είναι πιο έντονες στους στόλους των υπολοίπων χωρών – μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπου η συνολική χωρητικότητα μεταξύ 1980 και 1994 μειώθηκε σχεδόν στο μισό εξαιτίας της ελκυστικότητας των ανοικτών νηολογίων.

Σύμφωνα με συντηρητικές εκτιμήσεις της τρέχουσας αγοραίας αξίας κατά κατηγορία πλοίου η αξία του ελληνόκτητου στόλου ανέρχεται περίπου σε 35 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ. Το κεφάλαιο αυτό προέρχεται κυρίως από τη διεθνή αποταμίευση και αποτελείται από ιδιωτικά κεφάλαια μόνιμων κατοίκων του εξωτερικού και χρηματοδοτήσεις ξένων πιστωτικών ιδρυμάτων.

Άλλωστε, οι δυνατότητες της χρηματοδότησης του πάγιου κεφαλαίου που αντιπροσωπεύει ο ελληνόκτητος στόλος από ελληνικής πλευράς είναι περιορισμένες, αν ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι η συνολική τραπεζική χρηματοδότηση προς το σύνολο των τομέων της ελληνικής οικονομίας είχε ανέλθει στο τέλος του 1993 σε 8.107 τρισεκατομμύρια δραχμές που αντιστοιχούσαν με τις τότε ισοτιμίες σε 35 δισεκατομμύρια δραχμές.

Η ελληνόκτητη φορτηγός εμπορική ναυτιλία είναι προσανατολισμένη κυρίως (το 63,5% σε αριθμό πλοίων και το 88% σε κ.ο.χ.) προς τη μεταφορά φορτίων σε μορφή χύδην, υγρών και ξηρών, που αντιπροσωπεύουν το εισαγωγικό εμπόριο διάφορων χωρών σε πρώτες ύλες (πετρέλαιο, σιτηρά, γαιάνθρακες, μεταλλεύματα, κ.α.).

Αντίθετα, οι υπόλοιποι στόλοι των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχουν εντονότερη παρουσία στη μεταφορά εμπορευματοκιβωτίων που αφορά στο εμπόριο μεταποιημένων προϊόντων υψηλής αξίας ανά μονάδα βάρους ή όγκου.

Η ποσοστιαία συμμετοχή των επιβατηγών και κρουαζιερόπλοιων στη συνολική δυναμικότητα των παραπάνω στόλων είναι περίπου η ίδια.

4.7.2 ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Από το 1982 μέχρι το 1987, η διεθνής ναυτιλιακή δραστηριότητα είχε περιέλθει σε μεγάλη ύφεση και η ανάγκη για επιβίωση έστρεψε μεγάλο αριθμό πλοίων, που ήταν νοιολογιμένα υπό την κυανόλευκο, προς τις σημαίες ανοικτού νηολογίου ώστε να επιτυγχάνεται χαμηλότερο λειτουργικό κόστος.

Ωστόσο το ναυτιλιακό συναλλάγμα μετά το 1977 περιέρχεται σε μία περίοδο έντονων αυξομειώσεων, κατά την ίδια περίοδο το ποσοστό του ναυτιλιακού συναλλάγματος στην αξία των εξαγωγών κυμαίνεται σε πολύ χαμηλότερα επίπεδα από αυτά που κυμαίνονταν κατά την δεκαετία του 1970. σχετικά στοιχεία δίνονται στον πίνακα (4.13).

Αναμφίβολα η εξέλιξη του ναυτιλιακού συναλλάγματος επηρεάστηκε από τη μείωση του αριθμού των προσφερόμενων ναυτικών.

Ο συνολικός αριθμός των απασχολούμενων Ελλήνων ναυτικών έχει μειωθεί μεταξύ 1982 και 1992, από 40.647 σε 23.516.

ΠΙΝΑΚΑΣ (4.13)

ΝΑΥΤΙΛΙΑΚΟ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑ ΚΑΙ ΑΞΙΑ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΣΕ ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΑ ΔΟΛΑΡΙΑ ΗΠΑ

ΕΤΟΣ	ΝΑΥΤΙΛΙΑΚΟ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑ	ΕΞΑΓΩΓΕΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΝΑΥΤΙΛΙΑΚΟΥ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΑΞΙΑ ΕΞΑΓΩΓΩΝ %
1974	867	1803	48
1975	845	2029	42
1976	914	2228	41
1977	1127	2522	45
1978	1177	2999	39
1979	1519	3932	39
1980	1816	4094	44
1981	1827	4771	38
1982	1657	4141	40
1983	1309	4105	32
1984	1096	4394	25
1985	1038	4293	24
1986	1000	4516	22
1987	1194	4614	21
1988	1380	5934	23

1989	1375	5994	23
1990	1762	6365	28
1991	1774	6797	26
1992	1993	6009	33
1993	2015	5031	40

ΠΗΓΗ: τράπεζα της Ελλάδος.

4.8 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

4.8.1 Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Η εξέλιξη της τουριστικής κίνησης στην Ελλάδα από το εξωτερικό μέχρι το 1994 δίνεται στον πίνακα (4.14). Οι εκτιμήσεις βασίζονται σε ρεαλιστικές υποθέσεις σχετικά με τις εξελίξεις των προσδιοριστικών παραγόντων της τουριστικής ζήτησης (κατά κεφαλής εισοδήματος αλλοδαπών τουριστών, σχετικών τιμών, μεταφορικού κόστους κ.τ.λ.) και προσδιορίζονται με τη βοήθεια υποδειγμάτων.

Οι διακινούμενοι κατά ομάδες περίπλου (από/προς λιμένες εξωτερικού) παρουσιάζουν σημαντική αύξηση σαν συνέπεια της εξάλειψης των αιτιών που προκάλεσαν στη δεκαετία του 1980 κυρίως τη μεγάλη μείωση, αλλά και τη δημιουργία νέας υποδομής.

ΠΙΝΑΚΑΣ (4.14)

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.

ΑΦΙΞΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ				ΡΥΘΜΟΙ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ ΑΦΙΞΕΩΝ	
	1980	1990	1994	1980- 1990%	1990- 1994%
ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	4769	8873	10180	6,3	3,5
ΟΜΑΔΕΣ ΠΕΡΙΠΛΟΥ	543	437	520	-2,2	4,4
ΣΥΝΟΛΟ	5339	9310	10700	5,7	3,5

4.8.2 ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Η άμεση απασχόληση στον τουρισμό, με βάση την περίοδο αιχμής, εκτιμάται για το έτος 1993 σε 285.000 άτομα και η συνολική (άμεση και έμμεση) σε 395.000 άτομα. Τα μεγέθη αυτά αποτελούν το 7% και 10,7% της συνολικής απασχόλησης της χώρας αντίστοιχα.

Η άμεση απασχόληση κατανέμεται στους επιμέρους κλάδους και υπηρεσίες κατά 41% (117.000 άτομα) στα ξενοδοχεία, 33% (94.000 άτομα) στα ενοικιαζόμενα δωμάτια και τα camping's, 5% (14.000 άτομα) στα θαλάσσια μέσα και 21% (60.000 άτομα) στα γραφεία τουρισμού, τα μεταφορικά μέσα, τις δημόσιες υπηρεσίες κ.α.

Με βάση το χρόνο λειτουργίας των διαφόρων ειδών καταλυμάτων, την κατηγορία και άλλα χαρακτηριστικά, υπολογίζεται ότι το 35% περίπου των απασχολούμενων σε αυτά (79.000 άτομα) εργάζεται σε ετήσια βάση, το 40% (90.000 άτομα) από 6 έως 8 μήνες και το υπόλοιπο 25% (56.000 άτομα) εργάζεται 3 μήνες περίπου.

Η κατανομή της (αναγκαίας) απασχόλησης στις διάφορες κατηγορίες ξενοδοχειακών καταλυμάτων κατά χρόνο απασχόλησης και βαθμό εξειδίκευσης δίδεται στον Πίνακα (4.15).

Το 30% απασχολείται σε ξενοδοχεία συνεχούς λειτουργίας και το 70% σε εποχιακής, ενώ από άποψη εξειδίκευσης οι ανάγκες σε στελέχη, ειδικευμένο προσωπικό και ανειδίκευτο υπολογίζεται σε 20%, 46% και 34% του συνόλου αντίστοιχα. Αν προστεθούν και οι απασχολούμενοι στα ενοικιαζόμενα δωμάτια, που κατά το μεγαλύτερο ποσοστό (άνω του 80%) είναι ανειδίκευτοι, τα παραπάνω

ποσοστά θα γίνουν 11%, 34% και 55% αντίστοιχα. Ανάλογα ποσοστά ισχύουν και στους κλάδους (γραφεία ταξιδιών, κ.λ.π.).

Ο αριθμός των αποφοίτων Σχολών Τουριστικών Επαγγελμάτων (εσωτερικού και εξωτερικού) και Τ.Ε.Ι, υπολογίζεται, με βάση την ετήσια δυναμικότητα τους σε 25.000. Από αυτούς ποσοστό της τάξεως του 40% ακολουθεί, για πολλούς λόγους, κυρίως όμως εξαιτίας της εποχικότητας της τουριστικής δραστηριότητας, άλλα μη τουριστικά επαγγέλματα και το υπόλοιπο καλύπτει μικρό ποσοστό (20%) των αναγκών σε ειδικευμένο προσωπικό. Το ποσοστό αυτό μειώνεται ακόμη περισσότερο αν προστεθούν και οι απασχολούμενοι σε άλλους κλάδους (τουριστικά γραφεία, γραφεία ενοικιάσεως αυτοκινήτων, κ.λ.π.), που ανέρχονται σε 15.000 άτομα περίπου και απαιτούν προσωπικό με τουριστική εκπαίδευση. Επομένως, οι ανάγκες του τομέα σε ειδικευμένο προσωπικό καλύπτονται κατά το μεγαλύτερο ποσοστό τους από άλλες, εκτός τουρισμού, ειδικότητες.

Έτσι, η έντονη εποχικότητα της απασχόλησης στον τουρισμό αποτελεί μια σοβαρή αδυναμία που μειώνει την ανταγωνιστικότητα του στην αγορά εργασίας. Με τη μεγέθυνση του τομέα, το πρόβλημα εξασφάλισης ειδικευμένου προσωπικού υψηλής στάθμης θα εξαρτάται από το βαθμό άμβλυνσης της εποχικότητας. Από την άλλη δεν φαίνεται ότι θα υπάρξει σοβαρό πρόβλημα, τουλάχιστον για την επόμενη δεκαετία, εξασφάλισης ανειδίκευτου, εποχιακά απασχολούμενου, προσωπικού, τόσο από τον πρωτογενή τομέα, αφού οι περισσότερες γεωργικές δραστηριότητες, στις τουριστικές ειδικότερα περιοχές, δεν συμπίπτουν με την τουριστική αιχμή – πέρα από το γεγονός ότι ο πρωτογενής τομέας περιορίζεται - όσο από περιοχές (εντός και εκτός χώρας) όπου πλεονάζει εργατικό δυναμικό.

ΠΙΝΑΚΑΣ(4.15)

**ΚΑΤΑΝΟΜΗ (ΑΝΑΓΚΑΙΑΣ) ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΤΑ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ
ΣΥΝΟΛΟΥ ΧΩΡΑΣ**

ΣΥΝΕΧΟΥΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ					ΕΠΟΧΙΑΚΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ			
ΚΑΤΗΓΟΡ	ΣΥΝ ΟΛΟ	ΣΤΕΛΕ ΧΗ	ΕΙΔΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠ ΙΚΟ	ΒΟΗΘΗΤ ΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠ ΙΚΟ	ΣΥΝΟ ΛΟ	ΣΤΕΛΕ ΧΗ	ΕΙΔΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠ ΙΚΟ	ΒΟΗΘΗΤ ΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠ ΙΚΟ
Α'	3680	990	1950	740	5230	1450	1720	2090
	7150	1580	4140	1430	24270	5340	9190	9710
	8430	1790	4960	1680	22350	4710	8730	8940
	9470	1680	5890	1900	21740	3940	9230	8780
& Ε'	2420	360	1580	480	2910	430	1320	1160
ΔΙΠΑ	2750	410	1790	550	6400	960	2880	2560
ΣΥΝΟΛΟ	33900	6810	20310	6780	83100	16790	33070	33240

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1994 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ.

5.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η περίοδος 1994 -1999 ήταν περίοδος σταθεροποίησης της ελληνικής οικονομίας. Η πολιτική που άσκησαν οι οικονομικές και νομισματικές αρχές και οι προσπάθειες που κατέβαλε ο ελληνικός λαός απέδωσαν. Ο χαμηλός πληθωρισμός και η επιτάχυνση του ρυθμού ανόδου της οικονομικής δραστηριότητας τα τελευταία χρόνια είναι τα κύρια επιτεύγματα. Η δεκαετία που αρχίζει το 2000 πρέπει να αποτελέσει περίοδο ταχύρρυθμης ανάπτυξης, η οποία, για να είναι διατηρήσιμη, προϋποθέτει σταθερότητα. Με αυτόν τον τρόπο, θα πραγματοποιηθεί η σύγκλιση του βιοτικού επιπέδου της Ελλάδος προς το μέσο όρο των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ, παράλληλα, με την εφαρμογή και άλλων πολιτικών, θα αντιμετωπιστεί και το πρόβλημα της ανεργίας.

5.2 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1990-1999

Στην περίοδο από το 1990 έως το 1999, η οποία μπορεί να χαρακτηριστεί ως δεκαετία της σύγκλισης προς τη σταθερότητα, η αποκλιμάκωση του πληθωρισμού ήταν συνεχής. Ο μέσος ετήσιος ρυθμός ανόδου του Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΔΤΚ), ο οποίος είχε επιταχυνθεί στο 20,4% το 1990, υποχώρησε σε 10,9% το 1994 και 2,6% το 1999 πίνακας (5.1). Στον ίδιο ρυθμό κινήθηκε και για την περίοδο 2000-2005 στην διάρκεια της οποίας πραγματοποιήθηκε η νομισματική ένταξη στην Ε.Ε. Η εξέλιξη αυτή αντανακλά τη δραστική και συστηματική μεταβολή της κατεύθυνσης και του τρόπου άσκησης της μακροοικονομικής πολιτικής, καθώς και τη σταδιακή προσαρμογή της συμπεριφοράς των κοινωνικών εταίρων στο νέο περιβάλλον χαμηλού πληθωρισμού και στις απαιτήσεις της πλήρους ένταξης της χώρας στην ΟΝΕ. Η αντιπληθωριστική κατεύθυνση της νομισματικής πολιτικής ενισχύθηκε σταδιακά, βασιζόμενη περισσότερο στη σταθεροποίηση της συναλλαγματικής ισοτιμίας της δραχμής (έναντι του ECU και μετέπειτα του ευρώ) ως ενδιάμεσο στόχο της πολιτικής και ως μέσο περιορισμού των πληθωριστικών πιέσεων και άμβλυνσης των πληθωριστικών προσδοκιών. Η δημοσιονομική πολιτική, ιδιαίτερα μετά την εφαρμογή του αναθεωρημένου Προγράμματος Σύγκλισης 1994-1999, συνέβαλε στην επιβράδυνση του ρυθμού ανόδου της συνολικής ζήτησης και των τιμών με

τη σχεδόν σταθερή μείωση των δημόσιων ελλειμμάτων. Τέλος, η βαθμιαία διαμόρφωση συναινετικού κλίματος μεταξύ των κοινωνικών εταίρων, σε συνδυασμό με την αξιόλογη άνοδο των επενδύσεων και της παραγωγικότητας από το 1995 και μετά, συντέλεσε στην ουσιαστική υποχώρηση του ρυθμού ανόδου του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος, από 20% περίπου το 1990 σε επίπεδο (2,7%) σχεδόν συνεπές με τη σταθερότητα των τιμών το 1999.

Η βαθμιαία υποχώρηση του πληθωρισμού στη δεκαετία του 1990 συνοδεύθηκε από ουσιαστική και μόνιμότερη επιτάχυνση του ρυθμού ανόδου της οικονομικής δραστηριότητας κατά τα τελευταία έτη. Επιπλέον, οι αλλαγές στην άσκηση της οικονομικής πολιτικής και στη συμπεριφορά των κοινωνικών εταίρων συνέβαλαν σε αισθητή άμβλυνση της κυκλικότητας κρίσιμων οικονομικών μεγεθών. Επειδή μάλιστα ορισμένα από αυτά, όπως οι πραγματικοί μισθοί ή το δημόσιο έλλειμμα, επηρεάζουν άμεσα ή έμμεσα τον πληθωρισμό, η άμβλυνση της κυκλικότητας τους αποτελεί παράγοντα σταθερότητας για το μέλλον.

Μολονότι στη διάρκεια της δεκαετίας του 1990 το μείγμα της οικονομικής πολιτικής συνολικά βελτιώθηκε, η βελτίωση δεν ήταν συνεχής και σταθερή, με αποτέλεσμα να επηρεαστεί δυσμενώς η ταχύτητα αποκλιμάκωσης του πληθωρισμού. Στις αρχές της περιόδου υπήρξαν έτη κατά τα οποία το δημόσιο έλλειμμα αυξήθηκε ως ποσοστό του ΑΕΠ. Επίσης, στο δεύτερο μισό της δεκαετίας, η αύξηση των πραγματικών αποδοχών υπερέβη αισθητά κατά καιρούς την άνοδο της παραγωγικότητας και επηρέασε αρνητικά τη διεθνή ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων, εξέλιξη που συνετέλεσε στην υποτίμηση της δραχμής το 1998. Η έξαρση των πληθωριστικών πιέσεων που προκάλεσε η υποτίμηση ήταν προσωρινή, λόγω και των συγκρατημένων μισθολογικών αυξήσεων που συμφωνήθηκαν στη συνέχεια μεταξύ των κοινωνικών εταίρων. Ωστόσο, σε όλη τη διάρκεια της δεκαετίας, λόγω του χαμηλού βαθμού ανταγωνισμού σε ορισμένες αγορές και της βραδύτητας με την οποία προσαρμόζονταν οι πληθωριστικές προσδοκίες, ο μηχανισμός των τιμών άλλοτε δεν ανταποκρινόταν επαρκώς στη συγκράτηση της ζήτησης, όπως το 1993, και άλλοτε αντιδρούσε υπερβολικά σε αυξήσεις στοιχείων του κόστους, όπως το 1998. Πράγματι, μετά την υποτίμησή της δραχμής το Μάρτιο του 1998 οι τιμές αυξήθηκαν περισσότερο από ότι θα αναμενόταν λόγω της ανόδου του δραχμικού κόστους των εισαγόμενων εισροών, με αποτέλεσμα να καθυστερήσει η αποκλιμάκωση του πληθωρισμού. Επίσης, στη διάρκεια της δεκαετίας, το γεγονός ότι ορισμένοι τομείς των υπηρεσιών παρέμειναν σχετικά προστατευμένοι από το διεθνή ανταγωνισμό συνέ-

βαλε στην αύξηση των τιμών των υπηρεσιών με ετήσιο ρυθμό σταθερά υψηλότερο από τον αντίστοιχο των αγαθών, επηρεάζοντας ανάλογα το γενικό επίπεδο των τιμών.

ΠΙΝΑΚΑΣ (5.1). Πληθωρισμός 1990 – 2005

Έτος	ποσοστό %
1990	20,4
1991	19,5
1992	15,9
1993	14,4
1994	10,9
1995	8,9
1996	8,2
1997	5,5
1998	4,8
1999	2,6
2000	3,2
2001	3,4
2002	3,6
2003	3,5
2004	2,9
2005	3,5

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ (Ιστοσελίδα γενικής γραμματείας ΕΣΥΕ.)

5.3 Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ: ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Κύρια χαρακτηριστικά της ελληνικής οικονομίας ήταν η σημαντική πρόοδος που σημειώθηκε προς τη σταθεροποίηση, σε συνδυασμό με ταχύτερη άνοδο της οικονομικής δραστηριότητας, η οποία επέτρεψε την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση των βαθύτερων αδυναμιών της οικονομίας.

Ιδιαίτερα θετική εξέλιξη ήταν η περαιτέρω υποχώρηση του πληθωρισμού και η διαμόρφωση του σε 8,9% το 1995, δηλαδή στο χαμηλότερο επίπεδο από τις αρχές της δεκαετίας του 1970. Παράλληλα, επιτεύχθηκε απόλυτα ο στόχος της νομισματικής πολιτικής για τον περιορισμό στο 3% του ρυθμού διολίσθησης της ισοτιμίας της δραχμής έναντι της Ευρωπαϊκής Νομισματικής Μονάδας (ECU), εξασφαλίζοντας αυξημένο βαθμό σταθερότητας και εμπιστοσύνης στην εξωτερική αξία της δραχμής.

Η αποκλιμάκωση του πληθωρισμού, η προσέγγιση των δημοσιονομικών στόχων και η ενίσχυση της αξιοπιστίας της συναλλαγματικής πολιτικής, καθώς και οι ευνοϊκές εξελίξεις στις διεθνείς αγορές χρήματος και κεφαλαίων, οδήγησαν σε σημαντική μείωση των ονομαστικών επιτοκίων στη διάρκεια του 1995.

Οι εξελίξεις αυτές και η βελτίωση της εμπιστοσύνης στις προοπτικές της οικονομίας είχαν ως αποτέλεσμα να συνδυαστεί η πρόοδος της σταθεροποίησης με την επιτάχυνση του ρυθμού ανάπτυξης της οικονομίας.

Η ελληνική οικονομία χαρακτηρίστηκε και το 1996 από τη συνέχιση των τάσεων που είχαν διαμορφωθεί τα δύο προηγούμενα έτη, αλλά με κάποιες διαφοροποιήσεις ως προς την έκταση και την ταχύτητα μεταβολής επιμέρους οικονομικών μεγεθών.

Η πρόοδος προς την κατεύθυνση της νομισματικής σταθερότητας συνεχίστηκε με την περαιτέρω αποκλιμάκωση του πληθωρισμού, τη μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος και τη σταθεροποίηση της σχέσης του δημόσιου χρέους προς το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν, ενώ για πρώτη φορά μετά από πολλά χρόνια σταθεροποιήθηκε η συναλλαγματική ισοτιμία της δραχμής και μάλιστα με παράλληλη πτώση των επιτοκίων. Ταυτόχρονα, η οικονομική δραστηριότητα εισήλθε σε φάση ανάκαμψης, με αποτέλεσμα ο ρυθμός ανόδου του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος να υπερβεί το μέσο αντίστοιχο ρυθμό στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Το 1997 ήταν ένα κρίσιμο έτος για τις οικονομίες των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, επειδή στο χρόνο αυτό έπρεπε να επιτύχουν τον αναγκαίο βαθμό διατηρήσιμης οικονομικής σύγκλισης για τη συμμετοχή τους στο τελικό στάδιο της οικονομικής και νομισματικής ένωσης. Οι έντονες προσπάθειες που καταβλήθηκαν απέδωσαν και όλα τα κράτη-μέλη, εκτός από την Ελλάδα, πληρούν τις οικονομικές προϋποθέσεις για την υιοθέτηση του ενιαίου ευρωπαϊκού νομίσματος.

Η Ελλάδα, παρά το γεγονός ότι δεν ικανοποίησε τα κριτήρια σύγκλισης, όπως άλλωστε αναμενόταν, σημείωσε περαιτέρω σημαντική πρόοδο προς τη σταθεροποίηση με παράλληλη επιτάχυνση του ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης. Ο πληθωρισμός υποχώρησε αισθητά σε 5,5% το 1997, το χαμηλότερο επίπεδο από το 1972, ενώ ο ρυθμός ανόδου του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος αυξήθηκε σε 9,3% το 1997, με κύριο προωθητικό παράγοντα, για τρίτο συνεχές έτος, τις επενδύσεις. Η επιβράδυνση του πληθωρισμού και η διεύρυνση της οικονομικής δραστηριότητας στη χώρα μας σημειώθηκε με ταχύτερους ρυθμούς από τους αντίστοιχους μέσους ρυθμούς στο σύνολο των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επομένως, κατά το 1997 πραγματοποιήθηκε πρόοδος στην ονομαστική και πραγματική σύγκλιση της ελληνικής οικονομίας προς τις οικονομίες των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Παρά την επιδείνωση του διεθνούς οικονομικού περιβάλλοντος και την αστάθεια που χαρακτήρισε τις χρηματοοικονομικές αγορές, και μολονότι η Ελλάδα δεν εντάχθηκε στη ζώνη του ευρώ με την πρώτη ομάδα χωρών, η ελληνική οικονομία συνέχισε να αναπτύσσεται με ιδιαίτερα ικανοποιητικό ρυθμό το 1998. Παράλληλα, πραγματοποίησε περαιτέρω αξιόλογη πρόοδο προς τη σταθερότητα. Βεβαίως, κατά τη διάρκεια του έτους ορισμένα επεισόδια της διεθνούς χρηματοοικονομικής αναταραχής και άλλα μεμονωμένα γεγονότα προκάλεσαν πιέσεις στις αγορές συναλλάγματος, χρήματος και ομολόγων. Οι πιέσεις αυτές όμως αντιμετωπίστηκαν με μέτρα νομισματικής πολιτικής και στις περισσότερες περιπτώσεις οι συνθήκες στις αγορές εξομαλύνθηκαν σχετικά γρήγορα. Με τη σταδιακή ενίσχυση της εμπιστοσύνης των αγορών

στις προοπτικές ένταξης της χώρας στην ΟΝΕ, οι επιπτώσεις χρηματοοικονομικών αναταράξεων στην ελληνική οικονομία ελαχιστοποιήθηκαν.

Το 1999 ήταν έτος ιδιαίτερα σημαντικό για την ελληνική οικονομία. Για πρώτη φορά μετά από δεκαετίες διαμορφώθηκαν συνθήκες νομισματικής σταθερότητας. Το επίτευγμα αυτό είναι αποτέλεσμα μιας μακρόχρονης και επίπονης προσπάθειας. Η αποκλιμάκωση του πληθωρισμού, η πρόοδος προς τη δημοσιονομική εξυγίανση και η σχετική σταθερότητα της ισοτιμίας της δραχμής έναντι των βασικών ευρωπαϊκών νομισμάτων έχουν διαμορφώσει ένα νέο οικονομικό περιβάλλον, το οποίο αφενός επιτρέπει την ικανοποίηση των κριτηρίων σύγκλισης για τη συμμετοχή της Ελλάδος στην ευρωπαϊκή Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ) και αφετέρου προάγει την οικονομική ανάπτυξη της χώρας και την άνοδο του βιοτικού επιπέδου των πολιτών της. Με την ολοκλήρωση της πολύχρονης φάσης σταθεροποίησης της οικονομίας, είναι χρήσιμο, παράλληλα με την αξιολόγηση της οικονομίας και της πολιτικής που ασκήθηκε κατά το προηγούμενο έτος, να εξεταστούν η μεγάλη πρόοδος προς τη σταθερότητα κατά την τελευταία δεκαετία και οι νέες δυνατότητες αλλά και προκλήσεις για την ελληνική οικονομία.

Η εξέλιξη του πληθωρισμού το 2000 θα επηρεαστεί και από ειδικούς παράγοντες και από τη διαδικασία μετάβασης στη ζώνη του ευρώ. Συγκεκριμένα, ο πληθωρισμός θα επηρεαστεί αρνητικά από τη σταδιακή εξάλειψη της ευνοϊκής επίδρασης από τη μείωση των έμμεσων φόρων το 1999. Επιπλέον, η διαμόρφωση του πληθωρισμού το 2000 θα επηρεαστεί από την αναπόφευκτη σταδιακή σύγκλιση των εγχώριων επιτοκίων προς τα επιτόκια της ζώνης του ευρώ και από την προσέγγιση της τρέχουσας ισοτιμίας της δραχμής προς την κεντρική της ισοτιμία, ενόψει της συμμετοχής της Ελλάδος στο τελικό στάδιο της ΟΝΕ. Η ανατίμηση, τον Ιανουάριο του 2000, της κεντρικής ισοτιμίας της δραχμής έναντι του ευρώ στον ΜΣΙ ΙΙ υπολογίζεται ότι θα συμβάλει, ώστε ο μέσος ετήσιος ρυθμός πληθωρισμού να είναι τουλάχιστον κατά μισή εκατοστιαία μονάδα χαμηλότερος από ότι αν δεν είχε μεταβληθεί η κεντρική ισοτιμία. Η σταδιακή σύγκλιση των επιτοκίων όμως θα αμβλύνει βαθμιαία τον αντιπληθωριστικό χαρακτήρα της νομισματικής πολιτικής, αν και εκτιμάται ότι η επίδραση στη συνολική ζήτηση και τον πληθωρισμό θα είναι περιορισμένη το 2000, επειδή η τόνωση της ζήτησης θα αντισταθμιστεί εν μέρει από τη μείωση των εισοδημάτων από τόκους. Επιπλέον, ορισμένα επιτόκια άρχισαν να μειώνονται ήδη από το 1999, ενώ δεν θα επηρεαστούν αυτά των δανείων σε συνάλλαγμα. Ταυτόχρονα, η μείωση των επιτοκίων χορηγήσεων και η άντληση κεφαλαίων από το χρηματιστήριο θα συμβάλουν άμεσα στη συγκράτηση του κόστους των επιχειρήσεων και επομένως των τιμών.

Σε κάθε περίπτωση, η σταθερότητα των τιμών είναι δύσκολο να διασφαλιστεί το 2000 μόνο με την άσκηση νομισματικής πολιτικής. Είναι όμως εφικτή, εφόσον εφαρμοστεί με

συνέπεια η οικονομική και διαρθρωτική πολιτική που έχει προγραμματιστεί και εφόσον οι μισθολογικές εξελίξεις και η τιμολογιακή πολιτική των επιχειρήσεων συμβάλουν στη διαμόρφωση συνθηκών σταθερότητας των τιμών.

5.4 ΕΝΙΑΙΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Μετά την υιοθέτηση του ευρώ από την Ελλάδα, εφαρμόζεται και στη χώρα μας από την 1η Ιανουαρίου του 2001 η ενιαία νομισματική πολιτική του Ευρωσυστήματος, η οποία έχει ως πρωταρχικό σκοπό την επίτευξη και διατήρηση της σταθερότητας των τιμών στη ζώνη του ευρώ μεσοπρόθεσμα. Εφόσον δεν διακυβεύεται η επίτευξη του σκοπού αυτού, η ενιαία νομισματική πολιτική στηρίζει επίσης τις γενικές επιδιώξεις οικονομικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Από τις αρχές του 2001 μέχρι τις αρχές Μαΐου, τα βασικά επιτόκια της ΕΚΤ διατηρήθηκαν αμετάβλητα, επειδή ο πληθωρισμός αυξανόταν και υπήρχε η εκτίμηση ότι οι κίνδυνοι για τη σταθερότητα των τιμών μεσοπρόθεσμα δεν είχαν εκλείψει, παρόλο που είχαν σε κάποιο βαθμό ελαττωθεί. Στην περίοδο από τις αρχές Μαΐου μέχρι τις αρχές Νοεμβρίου 2001, η ΕΚΤ μείωσε τέσσερις φορές τα βασικά της επιτόκια, συνολικά κατά 150 μονάδες βάσης, και το επιτόκιο προσφοράς για πράξεις κύριας αναχρηματοδότησης διαμορφώθηκε στο 3,25% μετά την τελευταία προσαρμογή του στις 8 Νοεμβρίου 2001. Η αλλαγή αυτή στην κατεύθυνση της πολιτικής της ΕΚΤ βασίστηκε στο γεγονός ότι οι νομισματικές εξελίξεις στην ανωτέρω περίοδο δεν σηματοδοτούσαν κινδύνους για τη σταθερότητα των τιμών μεσοπρόθεσμα, καθώς και στην υποχώρηση του πληθωρισμού από τον Ιούνιο, σε συνδυασμό με τις ενισχυόμενες ενδείξεις ότι περιορίζονται οι πληθωριστικές πιέσεις και βελτιώνονται οι προοπτικές υποχώρησης του πληθωρισμού σε επίπεδο χαμηλότερο του 2%. Εξάλλου, μετά την τρομοκρατική επίθεση στις ΗΠΑ, αυξήθηκε ο βαθμός αβεβαιότητας, ιδιαίτερα όσον αφορά το διεθνές περιβάλλον, με αποτέλεσμα να επηρεαστούν αρνητικά η οικονομική δραστηριότητα και η εμπιστοσύνη των καταναλωτών και των επιχειρήσεων και να μετατεθούν χρονικά οι προοπτικές ανάκαμψης της ευρωπαϊκής οικονομίας.

Το επιτόκιο προσφοράς για πράξεις κύριας αναχρηματοδότησης παρέμεινε στο 3,25% μέχρι και το τέλος του 2002. Το έτος 2003 το διοικητικό συμβούλιο της ΕΚΤ αποφάσισε να μειώσει το ύψος του επιτοκίου σε 2% όπου και παρέμεινε αμετάβλητο καθόλη την διάρκεια του 2005.

5.5 ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Κατά την περίοδο 1994-2000 δηλαδή τα πρώτα έξι έτη της εφαρμογής του Προγράμματος Σύγκλισης το ποσοστό ανεργίας αυξήθηκε από 9,6% (1994) σε 11,1% (2000), ενώ στην Ε.Ε μειώθηκε από 11,2% σε 8,4%. Στην Ελλάδα, στο διάστημα αυτό, η απασχόληση αυξήθηκε βραδύτερα από ότι το εργατικό δυναμικό. Πράγματι, μεταξύ 1993 και 1998 η αύξηση του εργατικού δυναμικού κατά 380 χιλιάδες άτομα απορροφήθηκε μόνο κατά τα δύο τρίτα από τη δημιουργία 250 χιλιάδων θέσεων εργασίας, με αποτέλεσμα να αυξηθεί ο αριθμός των ανέργων κατά 130 χιλιάδες άτομα.

Στην Ελλάδα από το 2001 μέχρι και το 2003 λόγω των Ολυμπιακών Έργων η απασχόληση του εργατικού δυναμικού αυξήθηκε, με συνέπεια το ποσοστό της ανεργίας να μειωθεί από 10,2% το 2001 σε 9,6% το 2002 και σε 9,5% το 2003. Το έτος 2004 παρατηρείται αύξηση της ανεργίας στο 10,5% για να μειωθεί πάλι το 2005 σε 9,85% πίνακας (5.2).

Πίνακας (5.2)

Ποσοστό ανεργίας στην Ελλάδα την περίοδο 1990-2005

Έτος	Ποσοστό %
1990	7
1991	7,7
1992	8,7
1993	9,7
1994	9,6
1995	10
1996	10,3
1997	10,2
1998	11,5
1999	11,7
2000	11,1
2001	10,2
2002	9,6
2003	9,5

2004	10,5
2005	9,85

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ (Ιστοσελίδα γενικής γραμματείας ΕΣΥΕ.)

5.6 ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΥΓΚΛΙΣΗΣ

Οι βασικοί στόχοι και το πλαίσιο οικονομικής πολιτικής σε μεσοπρόθεσμη βάση περιλαμβάνονται στο αναθεωρημένο Πρόγραμμα Οικονομικής Σύγκλισης 1994-1999, το οποίο έγινε δεκτό από το Συμβούλιο Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης τον περασμένο Σεπτέμβριο. Επιδίωξη του προγράμματος αυτού είναι να εξασφαλιστεί μέχρι το 1998 η ικανοποίηση των κριτηρίων ονομαστικής σύγκλισης που θέτει η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, ώστε να είναι σε θέση η Ελλάδα να συμμετάσχει πλήρως στο τελικό στάδιο της νομισματικής ένωσης, το οποίο προβλέπεται να αρχίσει το αργότερο την 1η Ιανουαρίου 1999. Παράλληλα, επιδιώκεται να γίνουν κατάλληλες διαρθρωτικές αλλαγές στην οικονομία οι οποίες, σε συνδυασμό με την αποκατάσταση συνθηκών νομισματικής σταθερότητας, θα συμβάλουν στην επίτευξη υψηλών ρυθμών οικονομικής ανόδου.

Κύριος στόχος του Προγράμματος Σύγκλισης είναι η δραστική μείωση του πληθωρισμού, από 10,8% το 1994, σε 6% περίπου το 1996 και 3,3% το 1999. Η επίτευξη του στόχου της μείωσης του πληθωρισμού στηρίζεται στην ταχεία δημοσιονομική προσαρμογή και την αποκατάσταση δημοσιονομικής ισορροπίας, στην άσκηση αντιπληθωριστικής

νομισματικής και συναλλαγματικής πολιτικής, καθώς και στη βαθμιαία επιβράδυνση του ρυθμού αύξησης του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος.

Σημαντικό μέρος του βάρους για την επίτευξη των ετήσιων στόχων για τον πληθωρισμό, ιδίως κατά τα αμέσως προσεχή έτη της εφαρμογής του προγράμματος, θα φέρει η νομισματική πολιτική. Η άσκηση περιοριστικής νομισματικής πολιτικής, εκτός του ότι καλείται να συμβάλει, από κοινού με την πολιτική δημοσιονομικής προσαρμογής και την πολιτική μισθών, στη βαθμιαία σταθεροποίηση των τιμών, είναι επίσης αναγκαία για τη στήριξη της συναλλαγματικής ισοτιμίας της δραχμής. Η πολιτική περιορισμένης διολίσθησης της δραχμής, με ρυθμούς που δεν καλύπτουν πλήρως τις διαφορές πληθωρισμού μεταξύ της Ελλάδος και των ανταγωνιστριών της χωρών, αποτελεί βασικό στοιχείο της στρατηγικής του προγράμματος σύγκλισης. Όπως και τα τελευταία χρόνια, επιδίωξη της πολιτικής συγκρατημένης διολίσθησης της δραχμής είναι να συμβάλει άμεσα στην αποδυνάμωση των πληθωριστικών πιέσεων και προσδοκιών, και γενικότερα στην επιβολή οικονομικής πειθαρχίας, ώστε να επηρεαστεί θετικά η συμπεριφορά των οικονομικών φορέων, επομένως και η εξέλιξη του κόστους παραγωγής και των τιμών. Για να καταστεί αποτελεσματική η πολιτική περιορισμένης διολίσθησης της δραχμής πρέπει να συνοδεύεται από συγκράτηση του ρυθμού αύξησης των χρηματικών μισθών και ημερομισθίων, καθώς και από αύξηση της παραγωγικότητας, ώστε να μην υπάρξει απώλεια ανταγωνιστικότητας. Το Πρόγραμμα Σύγκλισης προβλέπει πράγματι σημαντική επιβράδυνση του ρυθμού αύξησης του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος.

Η βαθμιαία επιβράδυνση του ρυθμού διολίσθησης της δραχμής κατά τα αμέσως επόμενα χρόνια θα επιτρέψει την ένταξη της δραχμής στο μηχανισμό συναλλαγματικών ισοτιμιών του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος και τελικά τη σταθεροποίηση της συναλλαγματικής της ισοτιμίας έναντι των λοιπών νομισμάτων που μετέχουν στο μηχανισμό αυτό.

Το 1995 παρά τη σημαντική πρόοδο που σημειώθηκε με την επιτυχή εφαρμογή του προγράμματος σύγκλισης, τα προβλήματα της ελληνικής οικονομίας εξακολουθούν να είναι σοβαρά. Εκτός από την αντιμετώπιση των διαρθρωτικών αδυναμιών της οικονομίας και των δυσχερειών που προκαλεί η διεύρυνση του ελλείμματος τρεχουσών συναλλαγών και η αύξηση της ανεργίας, η οικονομική πολιτική πρέπει να κατατείνει προς την εντατικοποίηση των προσπαθειών για τη βελτίωση των οικονομικών επιδόσεων, ακόμη και εκεί όπου σημειώθηκε ήδη πρόοδος αλλά διαφαίνονται δυσχέρειες ως προς τη συνέχιση της, όπως είναι ο πληθωρισμός και τα δημόσια οικονομικά.

Η πορεία και οι προοπτικές της ελληνικής οικονομίας εξαρτώνται από ορισμένους γενικούς παράγοντες, όπως το διεθνές οικονομικό περιβάλλον, τα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά της οικονομίας, οι εισοδηματικοί και χρηματοοικονομικοί περιορισμοί που δυσχεραίνουν τη δημοσιονομική διαχείριση και, τέλος, η οικονομική και νομισματική πολιτική που θα ασκηθεί εφέτος και στα επόμενα έτη. Από τους παράγοντες αυτούς, μόνον ο πρώτος είναι εξωγενής. Οι άλλοι μπορούν να επηρεαστούν, σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό, από τις αποφάσεις και ενέργειες της πολιτείας και των κοινωνικών εταίρων. Εάν συνειδητοποιηθεί η σημασία και οι επιπτώσεις αυτών των παραγόντων στην οικονομία, το μόνο εμπόδιο στην περαιτέρω πρόοδο θα είναι αποκλειστικά η δική μας συμπεριφορά.

Στα επόμενα τμήματα του Κεφαλαίου εξετάζονται και αξιολογούνται οι εξελίξεις στην ελληνική οικονομία και το χρηματοπιστωτικό σύστημα, καθώς και η πολιτική που ασκήθηκε. Από την εξέταση αυτή προκύπτουν ορισμένα συμπεράσματα για την κατάσταση και τις προοπτικές της οικονομίας, καθώς και για τις επιλογές της οικονομικής πολιτικής, ώστε να διασφαλιστεί η πρόοδος που έχει συντελεστεί και να επιταχυνθεί η πορεία προς τη σταθερότητα και την ανάπτυξη.

5.7 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΗΣ ΙΣΟΤΙΜΙΑΣ

Η εξέλιξη της συναλλαγματικής ισοτιμίας της δραχμής έναντι του ευρώ στο δεκάμηνο Ιανουαρίου-Οκτωβρίου 2000 χαρακτηρίζεται από τη βαθμιαία προσέγγιση προς την κεντρική της ισοτιμία στο Μηχανισμό Συναλλαγματικών Ισοτιμιών II (ΜΣΙ ΙΙ). Η κεντρική ισοτιμία της δραχμής ανατιμήθηκε στις 17 Ιανουαρίου του 2000 κατά 3,5% σε 340,750 δρχ. ανά ευρώ και η απόκλιση της τρέχουσας από τη νέα κεντρική ισοτιμία μειώθηκε σταδιακά από 2,9% την ημερομηνία αυτή σε 0,3% στο τέλος Οκτωβρίου του 2000. Στους πρώτους πέντε μήνες του 2000 παρατηρήθηκαν κατά καιρούς πιέσεις στην αγορά συναλλάγματος, που συνδέονταν με πληρωμές για εμπορευματικές συναλλαγές και με αβεβαιότητες στις αγορές ως προς το χρόνο ένταξης της Ελλάδος στη ζώνη του ευρώ και ως προς την ισοτιμία μετατροπής της δραχμής σε ευρώ. Η απόφαση, όμως, του Συμβουλίου Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών (ECOFIN) στις 19 Ιουνίου 2000, με την οποία ορίστηκε ότι η ισοτιμία μετατροπής της δραχμής σε ευρώ από την 1.1.2001 θα είναι ίση με την κεντρική της ισοτιμία, συνέβαλε στη διαμόρφωση ευνοϊκών προσδοκιών όσον αφορά την εξέλιξη της

ισοτιμίας της δραχμής έναντι του ευρώ και επομένως, στη δημιουργία κλίματος ηρεμίας, που χαρακτηρίζει γενικά την αγορά συναλλάγματος από τα μέσα Ιουνίου και μετά.

Κατά τη διάρκεια του τρέχοντος έτους, η Τράπεζα της Ελλάδος μείωσε τα επιτόκια της με βραδύ ρυθμό, προκειμένου να περιοριστούν οι πληθωριστικές πιέσεις και προσδοκίες, οι οποίες ενισχύονταν από την επίδραση εξωγενών παραγόντων, καθώς και από τη χαλάρωση των νομισματικών συνθηκών και ειδικότερα την αναγκαία μείωση των επιτοκίων λόγω της επικείμενης ένταξης της χώρας στη ζώνη του ευρώ. Επιπλέον, η βραδεία μείωση των επιτοκίων αποσκοπούσε στην εξασφάλιση ομαλών συνθηκών στην αγορά συναλλάγματος. Η ανατίμηση της κεντρικής ισοτιμίας της δραχμής στις 17 Ιανουαρίου 2000 συνέβαλε στην άμβλυνση των πληθωριστικών πιέσεων και προσδοκιών και παράλληλα διευκόλυνε την άσκηση της πολιτικής επιτοκίων, δεδομένου ότι η συνολική μείωση τους θα συνδυαζόταν πλέον με μικρότερη διολίσθηση της δραχμής από ότι θα συνέβαινε χωρίς την ανατίμηση αυτή. Τα βασικά επιτόκια της Τράπεζας μειώθηκαν έξι φορές από τις αρχές Ιανουαρίου έως τα μέσα Νοεμβρίου του 2000. Ειδικότερα, το επιτόκιο παρέμβασης στην αγορά χρήματος για πράξεις διάρκειας 14 ημερών μειώθηκε στην περίοδο αυτή κατά 3,75 εκατοστιαίες μονάδες σε 7%. Η διαφορά του επιτοκίου αυτού από το αντίστοιχο επιτόκιο της ΕΚΤ έχει πλέον περιοριστεί στις 2,25 εκατοστιαίες μονάδες, από 7,75 εκατοστιαίες μονάδες στην αρχή του τρέχοντος έτους, επειδή, παράλληλα με τη μείωση των επιτοκίων της Τράπεζας της Ελλάδος, η ΕΚΤ αύξησε στην ίδια περίοδο τα επιτόκια της κατά 1,75 εκατοστιαίες μονάδες. Τα επιτόκια καταθέσεων και χορηγήσεων ακολούθησαν την εξέλιξη των επιτοκίων της Τράπεζας της Ελλάδος. Ενδεικτικά σημειώνεται ότι το επιτόκιο καταθέσεων ταμειυτηρίου μειώθηκε στο δεκάμηνο Ιανουαρίου-Οκτωβρίου 2000 κατά 3,2 εκατοστιαίες μονάδες σε 4,7% και το επιτόκιο των βραχυπρόθεσμων δανείων προς τις επιχειρήσεις κατά 3,3 εκατοστιαίες μονάδες σε 11,3%.

Η συνολική πιστωτική επέκταση, χωρίς τις συναλλαγματικές διαφορές, τις οποίες δημιούργησε κυρίως η μεγάλη ανατίμηση του δολαρίου Η.Π.Α και του γιεν Ιαπωνίας και σε μικρότερο βαθμό η διολίσθηση της δραχμής έναντι του ευρώ, διαμορφώθηκε σε ετήσιο ρυθμό 17,2% το Σεπτέμβριο του 2000 έναντι 10,9% το Δεκέμβριο του 1999. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται βασικά στη σημαντική επιτάχυνση της πιστωτικής επέκτασης προς τον ιδιωτικό τομέα (Σεπτέμβριος 2000: 23,3%, Δεκέμβριος 1999: 10,1%), ενώ και η πιστωτική επέκταση προς το δημόσιο τομέα ήταν υψηλότερη το Σεπτέμβριο του 2000 από ότι στο τέλος του 1999 (Σεπτέμβριος 2000: 14,3%, Δεκέμβριος 1999: 11,3%). Η επιτάχυνση της πιστωτικής επέκτασης συνδέεται αφενός με

τη λήξη της ισχύος, στο τέλος Μαρτίου, των μέτρων περιορισμού των τραπεζικών πιστώσεων που είχε λάβει η Τράπεζα της Ελλάδος και αφετέρου με τη σημαντική μείωση των επιτοκίων χορηγήσεων αλλά και με την ταχύτερη από την προβλεπόμενη αύξηση του Α.Ε.Π.

5.8 Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΣΤΗ ΖΩΝΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩ

Η ένταξη της χώρας μας στη ζώνη του ευρώ επηρέασε καθοριστικά τη λειτουργία και τις επιδόσεις της ελληνικής οικονομίας. Η υιοθέτηση του ευρώ προκάλεσε σημαντική μεταβολή του οικονομικού περιβάλλοντος, απέφερε οφέλη και δημιούργησε ευκαιρίες, αλλά παράλληλα έθεσε περιορισμούς και ανάδειξε προκλήσεις για την οικονομική πολιτική. Οι επιδόσεις της οικονομίας τα επόμενα χρόνια θα εξαρτηθούν συνεπώς από την ικανότητα του ιδιωτικού τομέα και των οικονομικών αρχών να εξασφαλίσουν τα δυνητικά οφέλη, να αξιοποιήσουν τις ευκαιρίες, να προσαρμοστούν επιτυχώς στους περιορισμούς και να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά τις νέες προκλήσεις. Τα κρίσιμα θέματα για την μετά την ένταξη στην ΟΝΕ εποχή είναι οι συνέπειες της εισαγωγής του ενιαίου νομίσματος αφενός για τη νομισματική σταθερότητα και αφετέρου για την επιτάχυνση της οικονομικής ανάπτυξης και επομένως, την προοπτική πραγματικής σύγκλισης της ελληνικής οικονομίας τα προσεχή δέκα έτη.

Ένα βασικό πλεονέκτημα για την Ελλάδα από την υιοθέτηση του ευρώ είναι η θετική προοπτική σταθερότητας των τιμών. Η οικονομική θεωρία και η διεθνής πείρα καταδεικνύουν ότι, μακροπρόθεσμα, ο πληθωρισμός καθορίζεται κυρίως από νομισματικούς παράγοντες. Ο μέσος ετήσιος ρυθμός πληθωρισμού της ζώνης του ευρώ προβλέπεται να διατηρηθεί χαμηλός. Αυτός είναι ο πρωταρχικός σκοπός του ανεξάρτητου Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών, το οποίο είναι υπεύθυνο για τη χάραξη και άσκηση της ενιαίας νομισματικής πολιτικής. Ενώ όμως μπορεί εύλογα να αναμένεται ότι μακροπρόθεσμα ο πληθωρισμός στην Ελλάδα δεν θα αποκλίνει σημαντικά από το μέσο όρο της ζώνης του ευρώ, είναι δυνατόν να σημειωθούν αποκλίσεις τόσο βραχυπρόθεσμα όσο και μεσοπρόθεσμα, με πιθανόν δυσμενείς επιπτώσεις στην οικονομική δραστηριότητα και την απασχόληση. Το ενδεχόμενο αυτό πρέπει συνεπώς να αντιμετωπιστεί με την άσκηση κατάλληλης οικονομικής και διαρθρωτικής πολιτικής σε εθνικό επίπεδο.

Ένα άλλο δυνητικό όφελος για τη χώρα μας από την πλήρη συμμετοχή της στην ΟΝΕ είναι η προοπτική ταχύτερης οικονομικής ανάπτυξης. Η δυνατότητα υψηλότερου ρυθμού ανόδου της επενδυτικής και της οικονομικής δραστηριότητας συνδέεται με την εξάλειψη του συναλλαγματικού κινδύνου στις διασυννοριακές συναλλαγές εντός της ζώνης του ευρώ, με το χαμηλότερο κόστος χρηματοδότησης το οποίο συνεπάγεται η ευρύτερη και βαθύτερη ενιαία χρηματοπιστωτική αγορά και η προβλεπόμενη σταθερότητα των τιμών, καθώς και με το μικρότερο συναλλακτικό κόστος και τη μεγαλύτερη διαφάνεια των τιμών. Η προοπτική όμως ταχύτερης και διατηρήσιμης οικονομικής ανάπτυξης δεν είναι δεδομένη και δεν πρέπει να θεωρείται αυτόματη συνέπεια της υιοθέτησης του ευρώ. Ο λόγος είναι ότι η επίδραση που θα ασκήσει στην εγχώρια οικονομική δραστηριότητα η συμμετοχή της Ελλάδος στην ΟΝΕ θα είναι το αθροιστικό αποτέλεσμα της επίδρασης και άλλων παραγόντων. Η δυνατότητα ταχύρρυθμης οικονομικής ανάπτυξης θα εξαρτηθεί από την ικανότητα της ελληνικής οικονομίας να λειτουργήσει ανταγωνιστικά, συμπληρώνοντας, με συγκριτικά πλεονεκτήματα, τα οφέλη από την ένταξη στη ζώνη του ευρώ, οφέλη τα οποία αξιοποιούνται βεβαίως και από τις άλλες χώρες που έχουν υιοθετήσει το ενιαίο νόμισμα.

Από τα προηγούμενα προκύπτει ότι η ένταξη στη ζώνη του ευρώ δεν είναι δυνατόν από μόνη της να διασφαλίσει συνθήκες συνεχούς σταθερότητας των τιμών βραχυπρόθεσμα και μεσοπρόθεσμα ούτε να οδηγήσει αυτόματα σε υψηλούς ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης και στη σύγκλιση του βιοτικού επιπέδου στην Ελλάδα προς το μέσο επίπεδο στις χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αντίθετα, η οικονομική θεωρία αλλά και η διεθνής πείρα υποδηλώνουν σαφώς ότι πρέπει να αναμένονται αποκλίσεις στις επιδόσεις των χωρών-μελών μιας νομισματικής ένωσης όσον αφορά τον πληθωρισμό και το ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης.

Ειδικότερα, οι αρχικές επιδόσεις των έντεκα χωρών που έχουν υιοθετήσει το ευρώ επιβεβαιώνουν την ύπαρξη τέτοιων αποκλίσεων, αν και σχετικά περιορισμένων. Είναι αξιοσημείωτο ότι οι αποκλίσεις αυτές δεν είναι δυνατόν να αποδοθούν, τουλάχιστον σε σημαντικό βαθμό, σε αξιόλογες διαφορές της ασκούμενης οικονομικής και νομισματικής πολιτικής. Οι διαφορές αυτές έχουν περιοριστεί με την εφαρμογή της ενιαίας ευρωπαϊκής νομισματικής πολιτικής από τον Ιανουάριο του 1999, τη σύγκλιση, κατά τα προηγούμενα έτη, της εθνικής νομισματικής πολιτικής των χωρών που σήμερα αποτελούν τη ζώνη του ευρώ και τη συνεχιζόμενη πολιτική δημοσιονομικής προσαρμογής στις χώρες αυτές στο πλαίσιο του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης.

Διάφοροι παράγοντες, καθώς και τα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά των οικονομιών των χωρών της ζώνης του ευρώ είναι δυνατόν να προκαλέσουν αποκλίσεις στις οικονομικές τους επιδόσεις.

Πρώτον, διαφορές στη διάρθρωση του χρηματοπιστωτικού τομέα και στη λειτουργία των αγορών, συμπεριλαμβανομένης της αγοράς εργασίας, συνεπάγονται διαφορές στο μηχανισμό μετάδοσης των επιδράσεων της ενιαίας νομισματικής πολιτικής στον πληθωρισμό και την οικονομική δραστηριότητα των επιμέρους χωρών.

Δεύτερον, ενδέχεται να υπάρχουν διαφορές στις φάσεις του οικονομικού κύκλου στις χώρες-μέλη της ζώνης του ευρώ.

Τρίτον, εξωγενείς παράγοντες είναι δυνατόν να επηρεάζουν ασύμμετρα, δηλ. σε διαφορετικό βαθμό, τις επιμέρους χώρες.

Τέταρτον, η ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς και η ενίσχυση του διασυνοριακού ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων, που οδηγούν σε σύγκλιση των επιπέδων των τιμών των εμπορεύσιμων αγαθών, είναι δυνατόν να συντελέσουν στη διαμόρφωση διαφορετικών ρυθμών πληθωρισμού κατά την αρχική φάση λειτουργίας της νομισματικής ένωσης. Η εθνική οικονομική πολιτική πρέπει να λάβει υπόψη αυτούς τους παράγοντες και τα χαρακτηριστικά, ώστε να διασφαλίσει τη σταθερότητα των τιμών σε εθνικό επίπεδο, με δεδομένη την ενιαία νομισματική πολιτική, η οποία χαράσσεται και εφαρμόζεται βάσει των γενικών νομισματικών και οικονομικών συνθηκών της ζώνης του ευρώ.

Στο νέο περιβάλλον που διαμορφώθηκε με τη σταθεροποίηση της ελληνικής οικονομίας και την ένταξη της στη ζώνη του ευρώ, οι κύριοι στόχοι της οικονομικής πολιτικής είναι η επιτάχυνση του ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης, η σύγκλιση του βιοτικού επιπέδου στην Ελλάδα προς το μέσο βιοτικό επίπεδο στην Ευρωπαϊκή Ένωση και η καταπολέμηση της ανεργίας. Οι στόχοι αυτοί πρέπει βέβαια να επιτευχθούν παράλληλα με τη διασφάλιση της σταθερότητας των τιμών και λόγω των άμεσων ωφελειών που αυτή συνεπάγεται αλλά και επειδή αποτελεί προϋπόθεση για διατηρήσιμη ανάπτυξη. Επιπλέον, η οικονομική πολιτική πρέπει να έχει τη δυνατότητα να αμβλύνει τις διακυμάνσεις της οικονομικής δραστηριότητας που ενδέχεται να εκδηλωθούν στο μέλλον, σε περίπτωση εξωγενών διαταράξεων ή εξαιτίας της επίδρασης του οικονομικού κύκλου και της συντελούμενης αναδιάρθρωσης της ευρωπαϊκής οικονομίας.

Είναι αυτονόητο ότι οι ανωτέρω στόχοι δεν είναι δυνατόν να επιδιωχθούν με την άσκηση εθνικής νομισματικής και συναλλαγματικής πολιτικής, εφόσον μετά την υιοθέτηση του ευρώ η νομισματική πολιτική που θα εφαρμόζει η Τράπεζα της Ελλάδος θα είναι η ενιαία ευρωπαϊκή νομισματική πολιτική και ασφαλώς, δεν θα είναι δυνατή η μεταβολή της συναλλαγματικής ισοτιμίας της δραχμής έναντι του ευρώ. Συνεπώς, οι στόχοι για την ανάπτυξη και την απασχόληση θα πρέπει να επιδιωχθούν με μέτρα διαρθρωτικής και δημοσιονομικής πολιτικής. Είναι πάντως χρήσιμο να επισημανθεί ότι η απώλεια της δυνατότητας εφαρμογής εθνικής νομισματικής και συναλλαγματικής πολιτικής για την ενίσχυση της οικονομικής δραστηριότητας είναι στην πράξη περιορισμένη. Πράγματι, και στο παρελθόν η εθνική νομισματική πολιτική, συμπεριλαμβανομένης και της πολιτικής της συναλλαγματικής ισοτιμίας, ήταν προσηλωμένη στην επίτευξη του στόχου της σταθερότητας, ενώ τόσο η διεθνής όσο και η ελληνική πείρα υποδηλώνουν ότι, σε μια μικρή και ανοικτή οικονομία που λειτουργεί σε περιβάλλον πλήρους ελευθερίας στη διακίνηση κεφαλαίων, η άσκηση αυτόνομης νομισματικής πολιτικής υπόκειται σε περιορισμούς. Επίσης, η δυνατότητα βελτίωσης της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της οικονομίας μέσω μεταβολής της συναλλαγματικής ισοτιμίας είναι προσωρινή και μακροπρόθεσμα αναποτελεσματική, καθώς οι πληθωριστικές πιέσεις που προκαλούνται από την προσαρμογή της ισοτιμίας συχνά εξουδετερώνουν σε μεγάλο βαθμό τα οφέλη που αυτή συνεπάγεται αρχικά για την ανταγωνιστικότητα.

Η διατηρήσιμη ανάπτυξη, η καταπολέμηση της ανεργίας, η διασφάλιση της σταθερότητας των τιμών μπορούν και πρέπει να επιτευχθούν κυρίως με μέτρα διαρθρωτικής πολιτικής που αποσκοπούν στη βελτίωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της οικονομίας, στην ενίσχυση του ανταγωνισμού στις εγχώριες αγορές αγαθών και υπηρεσιών, καθώς και στην πιο αποτελεσματική και ευέλικτη λειτουργία της αγοράς εργασίας. Η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση και το κυριότερο μέσο για την αύξηση των καθαρών εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών, που είναι ο μόνος τρόπος με τον οποίο μια μικρή και ανοικτή οικονομία μπορεί να επιτύχει σταθερή και ταχύρρυθμη άνοδο του πραγματικού εθνικού εισοδήματος. Η ενίσχυση του ανταγωνισμού στις αγορές αγαθών και της ευελιξίας στην αγορά εργασίας είναι αναγκαία όχι μόνο για να διασφαλιστεί η σταθερότητα των τιμών, αλλά και για να ελαχιστοποιηθούν οι επιπτώσεις στην απασχόληση από εξωγενείς και μη αναμενόμενες μεταβολές της συνολικής εγχώριας ζήτησης ή άλλες αναταράξεις στις διεθνείς αγορές. Όταν ο ανταγωνισμός στις αγορές αγαθών και υπηρεσιών είναι ατελής και η ευελιξία στην αγορά εργασίας είναι ανεπαρκής, αστάθμητοι εξωγενείς παράγοντες που επηρεάζουν δυσμενώς τις εγχώριες οικονομικές συνθήκες τείνουν να οδηγούν σε μεγαλύτερη

μείωση της απασχόλησης και των πραγματικών εισοδημάτων κατά τη διαδικασία αποκατάστασης της ισορροπίας στις αγορές αυτές.

Οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που μπορούν να συμβάλουν στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και την ενίσχυση του ανταγωνισμού και επομένως στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας μπορούν να υπαχθούν σε τέσσερις κατηγορίες.

- Πρώτον, μεταρρυθμίσεις που αποσκοπούν στην απελευθέρωση των αγορών και τον περιορισμό του κρατικού παρεμβατισμού. Η ταχύτερη απελευθέρωση των αγορών ενέργειας, τηλεπικοινωνιών και ορισμένων υπηρεσιών, καθώς και η ολοκλήρωση των ιδιωτικοποιήσεων, θα βελτιώσουν την ποιότητα και διεθνή ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων και υπηρεσιών, ενώ ταυτόχρονα θα συντελέσουν στη διασφάλιση της σταθερότητας των τιμών.

- Δεύτερον, μεταρρυθμίσεις που συνεπάγονται την ενίσχυση του ρόλου του κράτους σε ορισμένους τομείς και την αποτελεσματικότερη λειτουργία του. Το κράτος έχει να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο όχι μόνο στην περαιτέρω βελτίωση των υποδομών αλλά και στην ουσιαστική αναβάθμιση της εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης, καθώς και στην πρόωθηση της τεχνολογικής έρευνας και την υιοθέτηση νέων τεχνολογιών. Ειδικότερα, υποστηρίχθηκε προηγουμένως ότι η βελτίωση της εκπαίδευσης των νέων και των μακροχρόνια ανέργων για την απόκτηση και ανανέωση δεξιοτήτων θα συμβάλει στην αποτελεσματικότερη αντιστοίχιση της ζήτησης και προσφοράς εργασίας και, συνεπώς, στη μείωση της ανέργειας.

- Τρίτον, μεταρρυθμίσεις του θεσμικού πλαισίου λειτουργίας των επιχειρήσεων που προάγουν τις επενδύσεις και την επιχειρηματική δραστηριότητα. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι η απλοποίηση των διαδικασιών για την ίδρυση επιχειρήσεων, καθώς και για την έγκριση και υποδοχή άμεσων επενδύσεων από το εξωτερικό, θα ενθαρρύνει την επιχειρηματική δράση και θα δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας.

- Τέταρτον, θεσμικές μεταρρυθμίσεις (σε συνδυασμό με την εισαγωγή νέας τεχνολογίας) που αποβλέπουν στη βελτίωση της λειτουργίας του χρηματοπιστωτικού τομέα και ειδικότερα της χρηματοδότησης νέων και μικρομεσαίων επιχειρήσεων, οι οποίες αποτελούν κινητήρια δύναμη της οικονομικής ανάπτυξης. Γενικότερα, η αποτελεσματικότερη λειτουργία της αγοράς κεφαλαίων θα στηρίζει την επιτάχυνση του ρυθμού της οικονομικής μεγέθυνσης.

Η δημοσιονομική πολιτική έχει να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην υλοποίηση των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων. Ωστόσο, η πολιτική αυτή πρέπει να επιτύχει ισορροπία μεταξύ των στόχων της σταθερότητας και της δημοσιονομικής εξυγίανσης, από τη μια πλευρά, και της προώθησης και επιτάχυνσης της οικονομικής μεγέθυνσης, από την άλλη. Το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης, που αποτελεί το πλαίσιο άσκησης της δημοσιονομικής πολιτικής στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προβλέπει ότι ο κρατικός προϋπολογισμός θα πρέπει μεσοπρόθεσμα να είναι ισοσκελισμένος ή πλεονασματικός. Η διατήρηση υψηλών πρωτογενών πλεονασμάτων κατά τα επόμενα έτη είναι απολύτως αναγκαία, όχι μόνο για να εξασφαλιστεί δημοσιονομική ισορροπία μακροπρόθεσμα (δεδομένου ότι το δημόσιο χρέος, μολονότι μειώθηκε ως ποσοστό του Α.Ε.Π, εξακολουθεί να είναι πολύ υψηλό και να επιβαρύνει την οικονομία), αλλά και για την αντιμετώπιση ενδεχόμενων πρόσθετων επιβαρύνσεων που συνδέονται με τις μελλοντικές υποχρεώσεις των βασικών ταμείων κοινωνικής ασφάλισης και των δημόσιων επιχειρήσεων. Η λήψη μέτρων για τη δημιουργία βιώσιμου και ανταγωνιστικού κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος πρέπει να αποτελέσει προτεραιότητα της πολιτικής επειδή θα συντελέσει ταυτόχρονα στην πλήρη αποκατάσταση δημοσιονομικής ισορροπίας μακροπρόθεσμα και στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας. Επιπλέον, η συνέχιση της προσπάθειας για δημοσιονομική εξυγίανση είναι σκόπιμη προκειμένου η δημοσιονομική πολιτική να αποκτήσει επαρκή περιθώρια και ευελιξία για την αντιμετώπιση εξωγενών διαταράξεων που μπορεί να επηρεάσουν την ελληνική οικονομία στη ζώνη του ευρώ. Τέλος, βραχυπρόθεσμα, η δημοσιονομική πολιτική θα πρέπει να συμβάλει στην άμβλυνση ενδεχόμενων πληθωριστικών πιέσεων λόγω της χαλάρωσης των νομισματικών συνθηκών κατά την τελευταία φάση της μετάβασης στο ενιαίο νόμισμα.

Από την άλλη πλευρά, η δημοσιονομική πολιτική καλείται να ενισχύσει την αναπτυξιακή διαδικασία με την αναδιάρθρωση των κρατικών δαπανών και την αναμόρφωση του φορολογικού συστήματος. Συγκεκριμένα, με την αναδιάρθρωση των κρατικών δαπανών πρέπει να ενισχυθεί η χρηματοδότηση της εκπαίδευσης, της τεχνολογικής έρευνας, ενεργητικών πολιτικών στην αγορά εργασίας και των υποδομών, με την ευρεία έννοια, της οικονομίας. Παράλληλα, η προγραμματιζόμενη φορολογική μεταρρύθμιση πρέπει να επιδιώξει την παροχή κινήτρων για τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων, την αύξηση των επενδύσεων και την τεχνολογική ανάπτυξη, καθώς και για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και την αύξηση της απασχόλησης. Η εξασφάλιση δημοσιονομικής ισορροπίας ταυτόχρονα με τη λήψη μέτρων για την προώθηση της ανάπτυξης αποτελεί, αναμφίβολα, δύσκολο αλλά αναγκαίο εγχείρημα για τις οικονομικές αρχές κατά τα επόμενα χρόνια. Ακριβώς γι' αυτό το λόγο είναι επιβεβλημένη η

ταχεία εισαγωγή μεταρρυθμίσεων, όπως η απελευθέρωση των αγορών, η πραγματοποίηση ιδιωτικοποιήσεων και η αναμόρφωση του ασφαλιστικού συστήματος, που προβλέπεται ότι και την ανάπτυξη θα προάγουν και στη βελτίωση της δημοσιονομικής θέσης της χώρας θα συμβάλουν, άμεσα και έμμεσα.

Η δεκαετία που έληξε ήταν περίοδος σταθεροποίησης της ελληνικής οικονομίας. Ο χαμηλός πληθωρισμός και η επιτάχυνση του ρυθμού ανόδου της οικονομικής δραστηριότητας τα τελευταία χρόνια είναι τα κύρια επιτεύγματα. Η δεκαετία που αρχίζει πρέπει να αποτελέσει περίοδο ταχύρρυθμης ανάπτυξης, η οποία, για να είναι διατηρήσιμη, προϋποθέτει σταθερότητα. Με αυτόν τον τρόπο, θα πραγματοποιηθεί η σύγκλιση του βιοτικού επιπέδου της Ελλάδος προς το μέσο όρο των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ, παράλληλα, με την εφαρμογή και άλλων πολιτικών, θα αντιμετωπιστεί και το πρόβλημα της ανεργίας.

Οι προοπτικές για υψηλή και σταθερή ανάπτυξη και για αύξηση της απασχόλησης είναι ευνοϊκές. Η πρόβλεψη αυτή στηρίζεται σε τρεις διαπιστώσεις. Πρώτον, οι εγχώριες συνθήκες σταθερότητας που έχουν δημιουργηθεί και η επικείμενη ένταξη της χώρας στη ζώνη του ευρώ διαμορφώνουν περιβάλλον που γενικά θα προάγει την ανάπτυξη. Δεύτερον, η κυβέρνηση έχει υιοθετήσει αυτό το στόχο και έχει δεσμευθεί να τον επιτύχει. Επίσης, όλες οι πολιτικές δυνάμεις του τόπου και η ελληνική κοινωνία στηρίζουν την επίτευξη του, ενώ και η Ευρωπαϊκή Ένωση, στη Σύνοδο Κορυφής της Λισσαβόνας, ανέδειξε την οικονομική ανάπτυξη, αφενός, και τη μείωση της ανεργίας, αφετέρου, ως βασικές προτεραιότητες της πολιτικής. Τρίτον, υπάρχει ανθρώπινο δυναμικό, το οποίο, εφόσον αξιοποιηθεί και ενεργοποιηθεί, θα αποτελέσει τον κύριο συντελεστή της αναπτυξιακής διαδικασίας. Οι διαπιστώσεις αυτές δεν πρέπει βέβαια να οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η επίτευξη των στόχων είναι εύκολη υπόθεση. Η διατηρήσιμη και ταχύρρυθμη ανάπτυξη απαιτεί, όπως υποστηρίχθηκε, διαρθρωτικές προσαρμογές σε πολλούς τομείς, καθώς και συνέχιση της προσπάθειας για πλήρη δημοσιονομική εξυγίανση κατά τα επόμενα έτη. Επιπλέον, η ανάπτυξη θα πρέπει να επιτευχθεί στο έντονα ανταγωνιστικό περιβάλλον της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης και σε αυτό που διαμορφώνει η νέα οικονομία της τεχνολογίας και της γνώσης. Μπορούμε όμως να είμαστε αισιόδοξοι, και για τους λόγους που προαναφέρθηκαν, αλλά και επειδή υπάρχει κατανόηση των περιορισμών που αντιμετωπίζουμε, καθώς και των μέτρων πολιτικής που απαιτούνται για να επιτευχθούν οι στόχοι. Σημασία έχει η ταχεία και αποτελεσματική εφαρμογή αυτών των μέτρων, η οποία θα εξαρτηθεί και από τη συναίνεση και συνεργασία των κοινωνικών εταίρων και οικονομικών φορέων. Η υιοθέτηση του ευρώ

ως νομίσματος της χώρας το 2001 επιβάλλει την επιτάχυνση των αναγκαίων προσαρμογών στην οικονομία. Παράλληλα, αναμένεται ότι η πλήρης ένταξη στην ΟΝΕ θα συντελέσει στην εφαρμογή πρόσφορης οικονομικής πολιτικής και στην αναδιοργάνωση του κράτους και του ιδιωτικού τομέα, προκειμένου να λειτουργήσει η οικονομία ανταγωνιστικά και να αυξηθεί η κοινωνική ευημερία.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Αν μελετήσει κανείς προσεκτικά όσα παραθέσαμε στην παρούσα εργασία, θα μπορούσε εύκολα να οδηγηθεί σε μια σειρά από συμπεράσματα. Καταρχάς, γίνεται κατανοητό ότι η δεκαετία του 1960 ήταν, φαινομενικά τουλάχιστον, μια εποχή οικονομικής αναβάθμισης και μεγεθύνσεως της ελληνικής οικονομίας, καθώς έγιναν κάποιες προσπάθειες σταθεροποίησης του νομίσματος και εκβιομηχάνισης της χώρας.

Ωστόσο, από τις αρχές της δεκαετίας του 1970 μια σειρά από γεγονότα άλλαξε άρδην την προηγούμενη σχετικά επιτυχημένη κατάσταση. Η πετρελαιική κρίση του 1973, οι συνεχείς αλλαγές κυβερνήσεων και άλλοι εξωγενείς και ενδογενείς παράγοντες προκάλεσαν κλυδωνισμούς στο χώρο της οικονομίας με αποτέλεσμα η τελευταία να ακολουθήσει σταδιακά καθοδική πορεία. Αυτό απέδειξε ότι η ανάπτυξη της προηγούμενης δεκαετίας ήταν επιφανειακή καθώς δεν είχε στηριχθεί σε τόσο γερές βάσεις όπως είχε διαφανεί αρχικά.

Έπειτα, από όσα έχουν αναφερθεί ήδη, προκύπτει το συμπέρασμα ότι η ελληνική οικονομία ευνοήθηκε αρκετά από την ένταξή της στην Ε.Ε. Δυστυχώς όμως, η χώρα μας δεν αξιοποίησε στο έπακρο τις δυνατότητες που της πρόσφερε αυτή η ένταξη. Οι κάποτε βιαστικές και χωρίς μακροπρόθεσμους στόχους επιλογές της σε συνδυασμό με την προχειρότητα των ενεργειών της, της στέρησαν την ευκαιρία να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στην Ευρωπαϊκή Ένωση ως ένα ισχυρό Μέλος. Αν είχε επιτύχει πλήρως σ' αυτόν τον τομέα η Ελλάδα λόγω και της σημαίνουσας γεωγραφικής της θέσης θα μπορούσε να χαράξει δυναμική οικονομική πορεία στην Ευρώπη αλλά και στον κόσμο ευρύτερα καθώς θα αποκτούσε ένα ακόμη εφόδιο για ισχυρή διεθνή παρουσία.

Επιπλέον, από το 1981 που η Ελλάδα έγινε πλήρες Μέλος της Ε.Ο.Κ. υποχρεώθηκε να προσαρμόσει τις οικονομικές αποφάσεις της στα πλαίσια της ευρύτερης οικονομικής και νομισματικής πολιτικής της ένωσης. Παρόλα αυτά, αν και οι εκάστοτε Κυβερνήσεις κατέβαλαν προσπάθειες, ωστόσο δεν μπόρεσαν να απεγκλωβίσουν την χώρα από την κατάσταση του Στασιμοπληθωρισμού. Αυτός σύνηθες φαινόμενο των τελευταίων δεκαετιών, καθυστέρησε την ταχύτερη ένταξη της Ελλάδας στην Ε.Ε.

Τέλος, από τη μελέτη της εργασίας προκύπτει ότι η χρησιμοποίηση του κοινού ευρωπαϊκού νομίσματος (Euro) από τη χώρα μας και η κατάργηση του εθνικού νομίσματός της είχε ως αποτέλεσμα την σταδιακή ισχυροποίηση της διεθνούς θέσεως της καθώς απέκτησε τη δυνατότητα συναλλαγής με ένα νόμισμα εξαιρετικής ισχύος.

Ασφαλώς πρέπει να τονιστεί ότι από εδώ και έπειτα έχουν ιδιαίτερη σημασία οι επόμενες ενέργειες της χώρας μας. Η συμπόρευσή μας με τα άλλα πλήρως ενταγμένα κράτη απαιτεί ορθή κρίση, σωστή οικονομική πολιτική και φυσικά, προσεγμένους εξωτερικούς ελιγμούς. Οι συχνές διπλωματικές επαφές με τα κράτη-μέλη σε συνδυασμό με τη εσωτερική αναδιοργάνωση της οικονομικής ζωής και την ενίσχυση τομέων που απαιτούν κρατική υποστήριξη, θα επιφέρουν σταδιακή άνοδο του βιοτικού επιπέδου των Ελλήνων και ασφαλώς, βελτίωση της διεθνούς θέσεως της χώρας μας. Η σταθερότητα της οικονομίας, εξάλλου, ήταν, είναι και θα είναι στόχος όλων των κυβερνήσεων της Ελλάδας.

Η Ε.Ε από την άλλη, ως οργανισμός που επιδιώκει όχι μόνο την οικονομική ενοποίηση των μελών της αλλά και την απρόσκοπτη συνεργασία τους σε όλους τους τομείς εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής, ευνοείται όταν τα μέλη της εμφανίζουν καθοριστική βελτίωση και ανάπτυξη χωρίς μεγάλες αποκλίσεις μεταξύ τους. Έτσι, εξασφαλίζει κύρος και υπολογίσιμη δύναμη που της επιτρέπουν να συζητά επί ίσοις όροις με τις Η.Π.Α και τα αναπτυγμένα κράτη των άλλων ηπείρων. Είναι, λοιπόν, προς όφελος όλων η δυναμική παρουσία της Ελλάδας στα πολιτικά και πολιτιστικά δρώμενα του πλανήτη μας, εφόσον μάλιστα η χώρα μας διαθέτει τις κατάλληλες υποδομές και βάσεις, ώστε να διαδραματίσει σημαίνοντα ρόλο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Α. Κιντής & Ε. Πουρναράκης : Αρχές οικονομικής ανάλυσης, εκδόσεις « το οικονομικό» Αθήνα 1998.
2. Θ. Γεωργακοπούλου, Θ. Λιανού, Θ. Μπένου, Γ. Τσεκούρα, Μ Χατζηπροκοπίου, Γ. Χρήστου, Εισαγωγή στην πολιτική οικονομία, Εκδόσεις Ευγ. Μπένου, Αθήνα 1998.
3. Νεγρεπόντη Δελιβάνη, η πορεία της ελληνικής οικονομίας.
4. Α Κιντής, Η ελληνική οικονομία στο κατώφλι του 21^{ου} αιώνα, Εκδόσεις Ιονική τράπεζα.
5. Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος , οικονομικά μεγέθη της ελληνικής οικονομίας Αθήνα 2003 και 2004.
6. Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος , δείκτης τιμών καταναλωτή Αθήνα 2004.
7. Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος , στατιστικές εργατικού δυναμικού Αθηνά 2003
8. Παναγή Α. Καββαδία , κέντρο προγραμματισμού και οικονομικών ερευνών , εξέλιξη βασικών μεγεθών ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος εθνικού και περιφερειακού επιπέδου –περίοδος 1970-1996- Αθήνα 1993
9. OECD , National Accounts of OECD Countries , Main Aggregates , volume I 1992-2003 .έκδοση 2005
10. EUROSTAT
11. Εκθέσεις Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος 1993-2004
12. Νομισματική Πολιτική 2002, Πηγή Τράπεζα της Ελλάδος
13. Κ. Παπαρρηγόπουλου, Π. Καρολίδη – Γ. Αναστασιάδη, ιστορία του Ελληνικού έθνους τόμος 12^{ος}.

